

Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelma

Nimi	Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelma
Kunta	Rantasalmi
Koulu	Rantasalon koulu Tuusmäen koulu
Hyväksymispäivämäärä	14.6.2016

SISÄLTÖ

1. Perusopetuksen arvoperusta.	1
1.1. Rantasalmen peruskoulun arvoperusta.	1
2. Perusopetuksen oppimiskäsitys.	2
2.1. Rantasalmen perusopetuksen oppimiskäsitys.	2
3. Paikallinen tuntijako.	3
3.1. Rantasalmen perusopetuksen tuntijako.	3
4. Kieliohjelma.	5
4.1. Rantasalmen perusopetuksen kieliohjelma.	5
5. Opetuksen mahdolliset painotukset.	6
5.1. Rantasalmen perusopetuksen painotukset.	6
6. Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö.	7
6.1. Rantasalmen perusopetuksen siirtymävaiheet.	7
7. Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat.	8
7.1. Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat.	8
7.1.1. Kouluruokasuunnitelma.	8
8. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma.	10
8.1. Rantasalmen perusopetuksen oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma.	10
9. Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.	12
9.1. Rantasalmen perusopetuksen monialainen yhteistyö.	12
10. Opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen.	13
10.1. Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen.	13
11. Perusopetuksen tehtävä.	14
11.1. Rantasalmen perusopetuksen tehtävä.	14
12. Laaja-alainen osaaminen paikallisessa opetussuunnitelmassa.	15
12.1. Laaja-alainen osaaminen Rantasalmen perusopetuksessa.	15
13. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri.	16
13.1. Rantasalmen perusopetuksen toimintakulttuuri.	16
14. Oppimisympäristöt.	17
14.1. Rantasalmen perusopetuksen oppimisympäristö.	17
15. Työtavat.	18
15.1. Rantasalmen perusopetuksen työtavat.	18

16. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet.	19
16.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet.	19
16.1.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet Rantasalmen perusopetuksessa.	19
17. Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö.	20
17.1. Oppilaiden osallisuus.	20
17.1.1. Oppilaiden osallisuus Rantasalmen perusopetuksessa.	20
17.2. Kodin ja koulun yhteistyö.	20
17.2.1. Kodin ja koulun yhteistyö Rantasalmen perusopetuksessa.	20
17.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa.	22
17.3.1. Rantasalmen perusopetuksen yhteistyö eri tahojen kanssa.	22
17.4. Hyvä ja turvallinen koulupäivä Rantasalmen perusopetuksessa.	22
18. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö.	24
18.1. Rantasalmen perusopetuksen kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamisen suunnitelma.	24
19. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus.	28
19.1. Etäopetus Rantasalmen perusopetuksessa.	28
20. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu.	29
20.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu Rantasalmen perusopetuksessa.	29
21. Yhdysluokkaopetus.	30
21.1. Yhdysluokkaopetus Rantasalmen perusopetuksessa.	30
22. Joustava perusopetus.	31
22.1. Joustava perusopetus Rantasalmen perusopetuksessa.	31
23. Opetus erityisissä tilanteissa.	32
23.1. Opetus erityisissä tilanteissa Rantasalmen perusopetuksessa.	32
24. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta.	33
24.1. Rantasalmen perusopetuksen kerhotoiminta, koulukirjasto, koulukuljetus, kouluruokailu, aamu- ja iltapäivätoiminta, välitunnit, päivänavaukset ja muut tapahtumat.	33
25. Osaamisen ja oppimisen arviointi.	34
26. Perusopetuksen päättöarviointi.	40
27. Todistukset.	43
28. Arvioinnin paikalliset painotukset.	48
29. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset linjaukset.	53
29.1. Yleinen tuki.	53
29.2. Tehostettu tuki.	53

29.3. Erityinen tuki.	53
29.4. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	53
29.5. Tulkitsemis- ja avustajapalvelut.	53
29.6. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki Rantasalmen perusopetuksessa.	53
30. Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat.	60
30.1. Rantasalmen perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma.	60
31. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset.	72
31.1. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset Rantasalmen perusopetuksessa.	72
32. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen.	73
32.1. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen Rantasalmen perusopetuksessa.	73
33. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva perusopetus.	74
33.1. Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva opetus Rantasalmella.	74
34. Vuosiluokat 1-2.	75
34.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen.	75
34.2. Koululaiseksi kasvaminen.	75
34.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe.	76
34.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2.	76
34.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	76
34.6. Oppiaineet.	79
34.6.1. Oppilaanohjaus.	79
34.6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus.	80
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.	82
Suomen kieli ja kirjallisuus.	91
34.6.3. Ympäristöoppi.	98
34.6.4. Uskonto.	110
Evangelisluterilainen uskonto.	111
Ortodoksinen uskonto.	120
34.6.5. Musiikki.	122
34.6.6. Matematiikka.	140
34.6.7. Kuvataide.	149
34.6.8. Toinen kotimainen kieli.	156
34.6.9. Vieraat kielet.	157
Venäjä, A2-oppimäärä.	157
Englanti, A-oppimäärä.	158

34.6.10. Elämäkatsomustieto.	161
34.6.11. Käsityö.	162
34.6.12. Liikunta.	168
35. Vuosiluokat 3-6.	176
35.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe.	176
35.2. Oppijana kehittyminen.	176
35.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe.	176
35.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6.	177
35.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	177
35.6. Oppiaineet.	180
35.6.1. Oppilaanohjaus.	180
35.6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus.	181
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.	183
Suomen kieli ja kirjallisuus.	204
35.6.3. Ympäristöoppi.	229
35.6.4. Uskonto.	252
Evangelisluterilainen uskonto.	253
Ortodoksinen uskonto.	279
35.6.5. Yhteiskuntaoppi.	286
35.6.6. Musiikki.	292
35.6.7. Matematiikka.	325
35.6.8. Kuvataide.	344
35.6.9. Historia.	352
35.6.10. Toinen kotimainen kieli.	362
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä.	363
35.6.11. Vieraat kielet.	370
Venäjä, A2-oppimäärä.	370
Englanti, A-oppimäärä.	377
35.6.12. Elämäkatsomustieto.	388
35.6.13. Käsityö.	389
35.6.14. Liikunta.	408
36. Vuosiluokat 7-9.	432
36.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe.	432
36.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen.	432
36.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen.	433
36.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9.	433
36.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet.	433

36.6. Oppiaineet	437
36.6.1. Oppilaanohjaus.	437
36.6.2. Kotitalous.	444
36.6.3. Äidinkieli ja kirjallisuus.	458
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus.	460
Suomen kieli ja kirjallisuus.	470
36.6.4. Uskonto.	485
Evangelisluterilainen uskonto.	486
Ortodoksinen uskonto.	499
36.6.5. Terveystieto.	506
36.6.6. Yhteiskuntaoppi.	517
36.6.7. Kemia.	524
36.6.8. Musiikki.	537
36.6.9. Matematiikka.	543
36.6.10. Kuvataide.	565
36.6.11. Biologia.	573
36.6.12. Historia.	592
36.6.13. Toinen kotimainen kieli.	600
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä.	601
36.6.14. Vieraat kielet.	610
Saksa, B2-oppimäärä.	610
Venäjä, B2-oppimäärä.	617
Venäjä, A2-oppimäärä.	625
Englanti, A-oppimäärä.	633
Ranska, B2-oppimäärä.	643
36.6.15. Elämäkatsomustieto.	650
36.6.16. Käsityö.	652
36.6.17. Liikunta.	672
36.6.18. Maantieto.	690
36.6.19. Fysiikka.	706

1. Perusopetuksen arvoperusta

1.1. Rantasalmen peruskoulun arvoperusta

Rantasalmen perusopetuksessa on tärkeimmiksi arvoiksi yhdessä sovittu:

1. Terve itsetunto
2. Rehellisyys ja luotettavuus
3. Yhteisöllisyys ja tasa-arvo: yhdessä tekeminen ja toisista huolehtiminen
4. Yksilöllisyyden arvostaminen
5. Elämännhallintataidot, työnteko ja yritteliäisyys
6. Luovuus
7. Perustietojen ja -taitojen oppiminen
8. Oppimisen ilo ja motivaatio
9. Hyvät tavat ja ystävällinen käytös
10. Paikallisen kulttuurin ja luonnon arvostaminen

Arvoperustan toteutumista seurataan ja arvioidaan lukuvuosittain yhdessä oppilaiden, huoltajien ja opettajien kesken.

2. Perusopetuksen oppimiskäsitys

2.1. Rantasalmen perusopetuksen oppimiskäsitys

Rantasalmen peruskoulussa on yhdessä pohdittu oppimisen edellyttävän, että

oppilas on

- motivoitunut
- tiedonhaluinen
- keskittynyt
- yhteistyökykyinen
- vastuuntuntoinen

opettaja on

- kannustava
- vuorovaikutuskykyinen (kuuntelee, keskustelee ja antaa rakentavaa palautetta)
- selkeä ja rauhallinen
- empaattinen
- asiantunteva
- vastuuntuntoinen
- oikeudenmukainen
- luokan auktoriteetti
- monipuolinen opetustavoiltaan

opittava asia on

- merkityksellinen
- sopivan haasteellinen
- mahdollisuuksien mukaan käytännönläheinen

fyysinen työympäristö on

- turvallinen
- terveellinen
- viihtyisä
- rauhallinen
- toimiva (esteetön, sopiva koko, tarpeellinen välineistö ja oppimateriaali, riittävä verkkoyhteys ym.)

Oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan lukuvuosittain yhdessä oppilaiden, huoltajien ja opettajien kesken.

3. Paikallinen tuntijako

3.1. Rantasalmen perusopetuksen tuntijako

Sivistyslautakunnan hyväksyntä 15.10.2015:

Valinnainen taito- ja taideaine luokilla 1-7 sisältyy yhteisiin tunteihin koulutuksen järjestäjän päättämänä seuraavasti:

1 - 2 lk liikunta, 3 - 4 lk käsityö, 5 lk kuvataide, 6 - 7 lk käsityö, kullakin luokalla yksi viikkotunti

Palvelulautakunnan hyväksyntä 27.11.2018:

Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tehdään muutos tuntijakoon, niin että 1 ja 2 -vuosiluokilla on yksi tunti englantia ja kaksi tuntia liikuntaa. Muutos tulee voimaan 1-luokalla 1.8.2019 ja 2-luokalla 1.8.2020 .

Oppiaineet/ Vuosiluokka										
Yhteiset oppiaineet	0 lk	1 lk	2 lk	3 lk	4 lk	5 lk	6 lk	7 lk	8 lk	9 lk
Äidinkieli ja kirjallisuus		7	7	5	5	4	4	3	4	3
A1-kieli (englanti)		1	1	2	2	3	2	2	2	3
B1-kieli (ruotsi)		...	...	...	...	...	2	1	1	2
Matematiikka		3	3	5	5	4	4	4	4	3
Ympäristöoppi		2	2	3	3	3	2	...	...	...
Biologia		...	...	...	...	...	...	1	1	1,5
Maantieto		...	...	...	...	...	...	1	1	1,5
Fysiikka		...	...	...	...	...	...	1	1,5	1
Kemia		...	...	...	...	...	...	1	1,5	1
Terveystieto		...	...	...	...	...	...	0,6	1,2	1,2
Uskonto / Elämäntieto		1	1	1	1	2	1	1	1	1
Historia		...	...	...	...	1	2	2	2	...
Yhteiskuntaoppi		...	...	...	1	1	...	...	...	3
Oppilaanohjaus		...	...	...	...	...	...	0,4	0,8	0,8
Musiikki		1	1	1	1	2	2	2	...	...
Kuvataide		1	1	2	1	2	2	2	...	...
Käsityö		2	2	2	2	2	2	3	...	...
Liikunta		2	2	3	3	2	2	2	3	2
Kotitalous		...	...	...	...	...	...	3	...	...
Valinnainen taito- ja taideaine									2	2
Valinnaisaineet							1	...	4	4
Oppilaan tuntimäärä	19	20	20	24	24	26	26	30	30	30
Tuntimäärä A2-kielen (venäjä) kanssa					26	28	28	32	30	30

4. Kieliohjelma

4.1. Rantasalmen perusopetuksen kieliohjelma

Rantasalmen peruskouluissa opiskellaan kieliä seuraavasti:

- A1-kieli englanti
- A2-kieli venäjä
- B1-kieli ruotsi
- B2-kieli saksa, ranska, venäjä

5. Opetuksen mahdolliset painotukset

5.1. Rantasalmen perusopetuksen painotukset

Rantasalmen peruskoulussa painotetaan kunnan vahvuustekijöiden mukaisesti seuraavia asioita:

- kulttuuri (erityisesti kirjastoyhteistyö ja lukeminen, musiikki ja musiikkiteatteri yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa)
- Venäjä-läheisyys
- luonto ja luontomatkailu

6. Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö

6.1. Rantasalmen perusopetuksen siirtymävaiheet

Kunnassa on yhtenäiskoulu 0.-9.lk, ja opinto-ohjaaja sekä osa opettajista työskentelee kaikilla kouluasteilla, joten siirtyminen alaluokilta yläluokille ja yläluokilta lukioon tapahtuu mutkattomasti. Nivelvaiheissa panostetaan tiedonsiirtoon ja erilaisiin tutustumiskäynteihin ja vierailuihin tulevaan oppilaitokseen. Huoltajien kanssa yhteistyö tapahtuu vanhempainvarteissa ja -illoissa.

7. Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat

7.1. Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmät

Kunnassa on opetussuunnitelmaa tukevat

- vuosittaiset aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelmat
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia (löytyy netistä: <https://tvstrategiasavonlinna.wordpress.com/>)
- kouluruokasuunnitelma

7.1.1. Kouluruokasuunnitelma

1. Kouluruokailun tavoite ja merkitys

Kouluruokailu käsittää perusopetuksessa tarjottavan päivittäisen koululounaan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä tarjottavan välipalan. Kouluateria on ravitseva, maukas ja monipuolinen ja ohjaa osaltaan oppilasta kohti täyspainoista ja terveellistä ruokavaliota. Päivittäinen kouluateria edistää oppilaan hyvinvointia ja terveyttä ja auttaa jaksamaan työskentelyn koulupäivän aikana. Kouluruokailulla on merkitystä myös tapakasvatuksen ja sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Kouluruokailu on ohjattu tapahtuma, jossa kaikki edellä mainitut näkökulmat huomioidaan.

Kouluruokailussa huomioidaan erityisruokavaliot sisältäen sekä lääkärin tai terveydenhoitajan ilmoittamat ruoka-aineallergiat että uskonnosta tai katsomuksesta johtuvat eettiset valinnat.

2. Ruoka- ja tapakulttuuri

Kouluruokailun aikana edellytetään asiallista ja rauhallista käyttäytymistä sekä hyviä pöytätapoja. Oppilas ottaa ruokaa itselleen sen verran kuin jaksaa syödä. Tavoitteena on, että kaikkea maistetaan, myös uusia makuja. Kouluruokailussa ruokaillaan yhdessä, huomioidaan toiset ja osoitetaan kohteliaisuutta keittiöhenkilökunnalle. Tapakulttuuriin liittyy myös vuosittaisten juhlapäivien ja mahdollisten teemaviikkojen huomioiminen ruokalistalla (mm. joulun ja pääsiäisateriat, sadonkorjuuviikko).

3. Taloudellinen näkökulma

Kouluruokailun toteuttamisessa huomioidaan taloudellisuus. Mahdollisimman pieneen hävikkiin pyritään tarjoamalla maistuvaa ruokaa, joka on mahdollisimman suurelta osin kotimaista ja peräisin lähialueen tuottajilta. Taloudellisuutta edesauttavat keittiöhenkilökunnan ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen koulutautumisen avulla sekä toimivat tilat ja laitteet.

4. Ympäristönäkökulma

Kouluruokailun toteuttamisessa huomioidaan ekologisuus kaikessa toiminnassa. Tavoitteena on edelleen lisätä lähialueen ja luomutuotteiden käyttöä. Hävikki pyritään minimoimaan ja jätteet kierrätetään. Ympäristöystävällisiä pesuaineita käytetään. Vettä ja energiaa säästetään.

5. Oppilaiden ja huoltajien osallisuus

Oppilaiden palaute kouluruokailusta huomioidaan toiminnassa. Mahdollisuuksien mukaan oppilaiden toiveita otetaan huomioon (esimerkiksi lempiruokaviikot). 7. luokan syyslukukaudella järjestetään keittiötET, jossa oppilaat osallistuvat kouluruokailun toteuttamiseen yhden päivän ajan pareittain. Kouluruokailu voi tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa vaikkapa teemaviikkojen avulla: eri oppiaineissa voidaan käsitellä esim. tiettyä kulttuuria, jonka mukainen ruokalista ja koristelu ruokasaliin tuotetaan yhteistyössä keittiöhenkilökunnan ja oppilaiden kanssa.

Huoltajat voivat käydä tutustumassa kouluruokailuun kerran lukuvuoden aikana, mistä tiedotetaan koteja. Kouluruokailuun liittyvistä asioista voidaan keskustella vanhempainilloissa, Wilman välityksellä tai muilla tavoin.

6. Arviointi

Kouluruokailun tavoitteiden saavuttamista arvioidaan lukuvuosittaisten kyselyiden avulla sekä oppilaiden ja henkilökunnan välittömän palautteen kautta.

8. Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma

8.1. Rantasalmen perusopetuksen oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma

Rehtori

- huolehtii siitä, että oppilaanohjaus toteutetaan resurssien sallimissa rajoissa
- vastaa oppilaille ja heidän huoltajilleen perusopetuksen säännöistä ja määräyksistä tiedottamisesta
- vastaa oppilaitoskohtaisen oppilashuoltoryhmän toiminnasta
- vastaa perusopetuksesta tiedottamisesta sidosryhmille

Oppilaanohjaaja

- perehdyttää yläluokkien oppilaat opiskeluun yhteistyössä luokanvalvojen ja tukioppilaiden kanssa
- huolehtii oppilaanohjauksen suunnittelusta ja toteutuksesta
- ohjaa oppilaiden opintosuunnitelmien tekemistä
- ohjaa oppilaiden jatkokoulutuksen ja ammatinvalinnan suunnittelua
- on oppilaitoskohtaisen opiskelijahuoltoryhmän jäsen
- toimii yhteyshenkilönä muihin oppilaitoksiin, työelämään ja työvoimaviranomaisiin
- tukee oppilasta ongelmatilanteissa sekä ohjaa tarvittaessa ammattiauttajalle
- käy henkilökohtaiset keskustelut oppilaiden kanssa joka luokka-asteella

Luokanvalvoja

- vastaa luokkansa oppilaiden opintojen etenemisen seurannasta yhdessä oppilaanohjaajan kanssa
- keskustelelee tarvittaessa oppilaiden kanssa heidän käyttäytymisessään tai opintomenestyksessään tapahtuneista muutoksista sekä lisääntyneistä poissaoloista
- hoitaa luokkansa ohjaustuokiot sovitun aikataulun mukaisesti
- tiedottaa tarvittaessa huoltajille oppilaan ongelmista
- perehdyttää luokkansa koulun tapoihin ja järjestyssääntöihin
- edistää luokkansa ryhmäytymistä sekä myönteisen ilmapiirin syntymistä
- osallistuu koulussa järjestettävien tilaisuuksien valvontaan ja suunnitteluun
- tiedottaa luokalleen ajankohtaisista asioista
- käy henkilökohtaiset keskustelut luokkansa oppilaiden kanssa vähintään kerran lukuvuodessa

Aineenopettaja

- tiedottaa oppilaille oman aineensa kurssisisällöstä, arvioinnista sekä kurssien suoritusjärjestyksestä

- ohjaa oppilaita opettamansa aineen opiskelutekniikassa
- tiedottaa oppilaiden tuntikäyttäytymisestä ja poissaoloista luokanvalvojaa ja ryhmänohjaajaa

Oppilas

- huolehtii koulunkäynnistään ja koulutehtävien tekemisestä koulussa ja kotona
- valitsee omat valinnaisaineensa tarjonnasta

9. Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa

9.1. Rantasalmen perusopetuksen monialainen yhteistyö

Oppilashuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatiminen opetussuunnitelmaan on toteutettu moniammatillisesti yhteistyössä kouluterveydenhoitajan ja koulun sosiaalityöntekijän kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma päivitetään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivityksen yhteydessä.

10. Opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen

10.1. Rantasalmen perusopetuksen opetussuunnitelman seuranta, arviointi ja kehittäminen

Opetussuunnitelma on valmisteltu opettajien johdolla. Peruskoulun oppilaskunta on käsitellyt keskeisiä asioita ja huoltajia on kuultu Wilmassa ja vanhempainilloissa. Opetussuunnitelman toteutumista seurataan lukuvuosittaisella itsearviointilla ja opetussuunnitelmaa päivitetään jatkossa valmistelussa sujuvaksi koetuin toimintamallein.

11. Perusopetuksen tehtävä

11.1. Rantasalmen perusopetuksen tehtävä

Perusopetuksen tehtävä on edistää oppilaiden yhteisöllisten taitojen sekä persoonallisuuden monipuolista ja yksilöllistä kehittymistä osana elinikäistä oppimista.

Koulu huolehtii siitä, että jokainen koulun oppilas saa oppivelvollisuutensa suoritettua ja hänellä on tarpeelliset tiedot, taidot ja asenteet opiskelua ja elämää varten.

Motto: "Tiedot ja taidot vastuulliseksi toiminnaksi."

12. Laaja-alainen osaaminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

Ei lisättävää.

12.1. Laaja-alainen osaaminen Rantasalmen perusopetuksessa

1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Opetuksessa käytetään monipuolisesti erilaisia ajattelua kehittäviä menetelmiä.
- Paikallisympäristöä, luontoa ja elinkeinoelämää käytetään mahdollisimman paljon oppimisympäristönä.
- Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopiva tapa oppia.

2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oppilaat valmistavat koulun tapahtumien ja juhlien ohjelmat opettajien ohjauksella
- Koulu tekee yhteistyötä paikallisten kulttuuritoimijoiden kanssa, joista keskeisimmät ovat kirjasto, Järvi-Saimaan Opisto ja Rantasalmen Puhallinorkesteriyhdistys Ry

3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Oppilaat osallistuvat kouluruokailuun joka päivä. Opettajat valvovat sen toteutumista. Harjoitellaan syömään erilaisia ruokia ja opetellaan pöytätapoja.
- Oppilaat ja koulun henkilökunta pukeutuu tarkoituksenmukaisesti.
- Oppilaita ohjataan säännölliseen elämänrytmiin: sopivasti työtä, unta, ravintoa ja liikuntaa.
- Oppilaat huolehtivat tehtävistään ja tarvikkeistaan oma-aloitteisesti.

4. Monilukutaito

- Oppilaan lukutaito kehittyy koko peruskoulun ajan, perustaidoista kriittiseen tiedon käsittelyyn.
- Koulu tarjoaa mahdollisimman monenlaisia tekstejä (= kaikenlaiset kirjoitetut, kuvalliset, ääntä ja liikettä sisältävät tuotokset) malliksi eri kanavien kautta. Niiden tulkintaa ja tuottamista harjoitellaan.

5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- TVT-strategian mukaisia opetusmenetelmiä käytetään jokaisella luokka-asteella.

6. Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Koulunkäynti asianmukaisesti antaa valmiuksia työelämään.
- Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta luokan ja koulun yhteisistä asioista.
- Koulussa kannustetaan oppilaita/luokkia pitämään tilaisuuksia (discot, puffetit, myyjäiset, lasten puuhapäivät yms.)

7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Koulussa on aktiivista oppilaskuntatoimintaa ja erilaisiin tehtäviin nimettyjä tiimejä.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista seurataan lukuvuosittaisella arvioinnilla.

13. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

13.1. Rantasalmen perusopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuurissa on keskeistä:

- hyvät tavat (tervehtiminen, kiitos ja ole hyvä)
- koulun järjestyssääntöjen noudattaminen
- koulutyön suunnittelu ja työtapojen valinta yhdessä oppilaitten kanssa
- yhteistyö vanhempien kanssa (vanhempainseurakunta, vanhempainillat, tiedotteet, vanhempainvartit yms), erityisesti yhteisten pelisääntöjen ja näkemysten sopiminen vanhempien kanssa
- luokan ja luokanvalvojan ryhmä-, pienryhmä- ja henkilökohtaiset keskustelut
- tiimit, joissa opettajat ja eri ikäiset oppilaat vastuussa erilaisista toiminnoista (mm. juhlat, ryhmähenki, välituntiliikunta)
- oppilaskunnan ja tukioppilaiden aktiivinen rooli
- luokan oma toiminta (discot, retket, myyjäiset ym. yhteinen toiminta)

Toimintakulttuurin kehittämistä arvioidaan lukuvuosittain.

14. Oppimisympäristöt

14.1. Rantasalmen perusopetuksen oppimisympäristö

Oppimisympäristössä keskeistä on, että

1. Koulussa on riittävät resurssit opetukseen ja koulunkäynnin tukeen.
2. Koulussa on viihtyisä, levollinen ja yhteisöllinen tunnelma.
3. Koulussa toimitaan yhdessä sovittujen sääntöjen mukaisesti ja noudatetaan hyviä käytöstapoja.
4. Koulussa otetaan toiset ihmiset huomioon eikä ketään kiusata.
5. Yhtenäiskoulussa tehdään yhteistyötä eri luokka-asteiden kesken ja eri oppiaineiden välillä.
6. Jokaisella on mahdollisuus opiskella omien oppimisedellytyksien mukaisesti. Ne, jotka eivät pysty työskentelemään isossa ryhmässä, työskentelevät pienessä ryhmässä. Oppilas saa tarvittaessa erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.
7. Oppilaat hoitavat koulutyönsä, ottavat vastuun itsestään ja osallistuvat työtapojen valintaan oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.
8. Oppilaita kannustetaan luovuuteen ja itseilmaisuun.
9. Koulussa arvostetaan omaa paikalliskulttuuria ja hyväksytään erilaiset kulttuurit.
10. Koulu tekee yhteistyötä kotien kanssa. Opettajalla on vastuu opetuksesta ja kasvatuksesta koulupäivän aikana. Kodit ovat vastuussa siitä, että oppilas käy koulua, tekee kotitehtävänsä, saa riittävästi unta, omaa peruskäytöstavat ym.

15. Työtavat

15.1. Rantasalmen perusopetuksen työtavat

Koululla on riittävä tuntikehys ja toimintaresurssit käyttää monipuolisia työtapoja ja kouluttaa opettajia niiden käyttöön. Resurssit ovat riittävät myös oppimisen oikea-aikaisen tuen tarjoamiseen.

Opetustyön suunnitteluvastuu on opettajalla, mutta työn suunnittelu ja työtapojen valinta tehdään yhdessä oppilaitten kanssa.

Opetuksessa käytetään myös sähköisiä oppimisympäristöjä, mutta keskeistä on huolehtia siitä, ettei digitalisointi passivoi. Liikuntatunteja on tarpeeksi. Luokat pyritään kalustamaan siten, ettei koulupäivän aikana istuta liikaa (esim. jumppapallo-, säkkituoli-, seisomapöytä-, lattiamattoluokat). Jokaisella oppitunnilla huolehditaan mahdollisuuksien mukaan myös fyysisestä aktiivisuudesta. Välitunneilla tarjotaan kivaa tekemistä (välituntiohjaajat, yhteinen taukojumppa välitunnilla, liikuntatiimi). Vierailuilla, retkillä, uimahallikäynneillä yms. elävöitetään opetusta. Kunnan musiikkiosaamista hyödynnetään koulutyössä, kuvataide- ja käsitöitä laitetaan esille ja erilaisilla teemapäivillä ja tempauksilla saadaan vaihtelua arkeen.

Jokainen oppilas ja opettaja kuuluu tiimiin, jolla on oma sidosryhmä (esim. yrittäjä, yhdistys, seurakunta). Tiimi toteuttaa lukuvuoden aikana tietyn tehtävän (esim. juhlien musiikkiesitykset, koristelut, välituntiohjaus, taukojummat, kiusaamisen ehkäisy, kestävä kehitys, kierrätys, elämänhallinta).

16. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Peruskoulun alemmilla luokilla opetuksen eheyttämisestä vastaa luokanopettaja ja ylemmillä luokilla aineenopettajat. Oppimiskokonaisuuksien teemat määritellään vuosittain oppilaitoskohtaisesti lukuvuosisuunnitelmassa, johon kaikki opettajat sitoutuvat. Teeman valinnassa ja sen toteuttamisessa tulee hyödyntää monipuolisesti sekä tieto- että taito- ja taideaineita ja aiheet tulee valita paikallinen toimintakulttuuri huomioiden. Teemaa valitessa kuullaan oppilaskunnan ja vanhempien mielipide (esimerkiksi vanhempainneuvosto, vanhempainillat tms.).

16.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet

16.1.1. Monialaiset oppimiskokonaisuudet Rantasalmen perusopetuksessa

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden toteuttaminen ilmentää koulun arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa.

Rantasalmella monialaisten oppimiskokonaisuuksien aihepiirejä ovat koulun painotusten mukaisesti kulttuuri, Venäjä-läheisyys sekä luonto ja luontomatkailu. Aihepiirinä voi olla myös joku muu ajankohtainen teema. Tarkemmat tavoitteet ja sisällöt määritellään vuosittaisessa lukuvuosisuunnitelmassa. Toimintamalleja monialaisten oppimiskokonaisuuksien lukuvuosittaiselle toteuttamiselle ovat mm.:

- Kummiluokat: eri ikäisten oppilaiden luokat toteuttavat lukuvuoden aikana yhteisen projektin.
- Toimintapäivät, jonka toteutumiseen jokainen luokka tekee oman osuutensa.
- Tiimit (aiheita esimerkiksi juhlien musiikkiesitykset, koristelut, välituntiohjaus, taukojumpat, kiusaamisen ehkäisy, kestävä kehitys, kierrätys, elämänhallinta): kuhunkin tiimiin kuuluu eri ikäisiä oppilaita ja opettajien johdolla toteutetaan lukuvuoden aikana yhdessä sovittu tehtävä.

Monialaisen oppimiskokonaisuuden laajuus on noin 30 tuntia. Suunnittelu tehdään yhteistyössä oppilaiden ja opettajien kesken. Suunnittelussa määritellään tavoitteet, joiden toteutumista arviointi mittaa. Arvioinnissa on keskeistä itsearviointi ja yhteistoiminnallinen arviointi opettajan suorittaman arvioinnin ohella. Hyviksi koetut toimintamallit voivat toteutua useampana vuonna.

17. Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö

17.1. Oppilaiden osallisuus

17.1.1. Oppilaiden osallisuus Rantasalmen perusopetuksessa

Oppilaat voivat vaikuttaa työtapojen valintaan yhdessä opettajan kanssa.

Oppilaalla on henkilökohtaisia ja pienryhmä/ryhmäkeskusteluja yhdessä luokanvalvojan ja opinto-ohjaajan kanssa joka lukuvuosi. Keskusteluissa arvioidaan mm. omaa oppimista, sen mahdollisia esteitä ja oppimista edistäviä asioita.

Oppilaita edustaa koulun oppilaskunnan hallitus. Hallitukseen valitaan 2 oppilasta jokaiselta yläasteen luokalta. Luokan oppilaat valitsevat edustajansa. Oppilaskunnan hallitus järjestää erilaisia tapahtumia ja toimii yhteistyössä opettajien kanssa.

17.2. Kodin ja koulun yhteistyö

17.2.1. Kodin ja koulun yhteistyö Rantasalmen perusopetuksessa

Koulu ja koti ovat yhteydessä Wilman välityksellä ja vanhempainilloissa sekä tarpeen tullen puhelimitse ja oppilaskohtaisissa palavereissa. Lukuvuosittain toteutetaan vanhempainvartit, joissa keskustellaan ajankohtaisista asioista oppilaan koulunkäyntiin liittyen ja mm. käydään läpi oheinen vastuutaulukko:

Asia	Vanhemmat	Oppilas	Koulu
Aamuhäätäminen	Vanhemmat varmistavat, oppilas heräämään itsenäisesti.	Oppilaan on opittava heräämään ajoissa oppii	Koulu ottaa kotiin yhteyttä, jos oppilaassa näkyy toistuvasti väsymyksen merkkejä.
Hygienia	Vanhemmat valvovat.	Oppilaan on opittava huolehtimaan omasta hygieniastaan itsenäisesti.	Terveystiedon tunneilla opetetaan hygienian merkitys. Terveystiedon tapaamiset.
Aamupala	Vanhemmat huolehtivat, että tarjolla on riittävästi monipuolista ruokaa.	Oppilaan on opittava syömään aamupala tai ottamaan se mukaan kouluun.	Terveystiedon ja kotitalouden tunneilla opetetaan aamupalan merkitys.
Opiskeluvälineet	Vanhemmat valvovat.	Oppilas pakkaa koulurepun valmiiksi jo edellisenä iltana.	Opettajat vaativat.
Sääntöjen noudattaminen	Vanhemmat asettavat sääntöjä ja vaativat niiden noudattamista.	Oppilaan on noudatettava koulun ja kodin sääntöjä.	Koulu asettaa säännöt. Opettajat vaativat ja valvovat niiden noudattamista.
Puhetapa käyttäytyminen	Vanhemmat vaativat oikeaa puhetapaa ja käyttäytymistä.	Oppilaan on osattava toista kunnioittava puhetapa ja käyttäytyminen.	Opettajat vaativat oikeaa puhetapaa ja käyttäytymistä.
Oppilaan jaksaminen	Vanhemmat ohjaavat, kannustavat ja antavat oppilaalle positiivista palautetta.	Oppilas opettelee asettamaan itselleen realistisia tavoitteita. Oppilaan on puhuttava huolistaan aikuisten kanssa.	Opettajat ohjaavat, kannustavat ja antavat oppilaalle positiivista palautetta.
Kouluruokailu	Vanhemmat vaativat oppilasta osallistumaan kouluruokailuun.	Oppilaan on nautittava koulussa päivän tärkein ateria.	Koulussa kiinnitetään huomiota säännölliseen ruokailuun ja ruokailutapoihin.
Tiedon kulku	Vanhempien kyseltävä kouluasioista säännöllisesti. Tarvittaessa vanhemmat ottavat yhteyttä luokanvalvojaan tai opettajaan.	Oppilaan on kerrottava kotona kokeista ja muista kouluasioista.	Opettajat vaativat kokeisiin vanhempien allekirjoituksen ja tiedottavat koulun tapahtumista. Opettajat ottavat yhteyttä kotiin opiskeluun liittyvissä asioissa.
Ulkoilu ja liikunta	Vanhemmat innostavat ja patistavat liikkumaan. Vanhemmat antavat materiaaliset edellytykset liikunnalle.	Oppilas osallistuu liikuntatunneille ja saa siten kokemuksia itselleen sopivan liikuntamuodon valintaan.	Koulun liikuntatunneilla annetaan kokemuksia erilaisista liikuntamuodoista. Kahdella välitunnilla oppilaat ovat ulkona.

Läksyt	Vanhemmat huolehtivat siitä, että oppilaalla on aikaa, paikka ja työrauha läksyjen tekemiseen. Vanhemmat valvovat ja tarvittaessa auttavat läksyjen tekemisessä.	Oppilaalla on joka päivä läksyjä. Oppilas vastaa oma-aloitteisesti läksyjen tekemiseen teosta.	Opettajat annostelevat läksyjen määrän, kontrolloivat niiden tekemisen ja ottavat kotiin yhteyttä, jos läksyt ovat usein tekemättä.
Vapaa-ajan harrastukset	Vanhempien on valvottava vapaa-ajan toimintaa.	Oppilaan on vapaa-ajan toiminnoissa muistettava itsensä sekä toisten kunnioitus ja suojelu.	Opettajat osoittavat kiinnostusta vapaa-ajan toimintaan.
Nukkumaanmeno	Vanhemmat huolehtivat, että nukkumaan mennään viimeistään klo 22.00.	Oppilas ymmärtää riittävän yöunen merkityksen ja toimii sen mukaan.	Koulu ottaa yhteyttä kotiin, jos oppilaassa näkyy toistuvasti väsymyksen merkkejä.

17.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

17.3.1. Rantasalmen perusopetuksen yhteistyö eri tahojen kanssa

Koulun sisäinen yhteistyön toimivuutta arvioidaan lukuvuosittain (opettajat, oppilaat, koulunkäynninohjaajat, siistijät, talonmiehet, apip-ohjaajat, terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, keittiöhenkilökunta jne.). Yhteistyötä tehdään eri hallintokuntien kanssa oppilashuoltosuunnitelman mukaisesti.

Yhteistyötä tehdään myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, esim. seurakunta, urheiluseurat, paikalliset yrittäjät, poliisi, pelastustoimi, sosiaalitoimi, perheneuvola, kirjasto, museot, nuorisotoimi, kansalaisopisto, 4H sekä muut yhdistykset ja järjestöt. Yhteistyön toimivuutta arvioidaan lukuvuosittain.

17.4. Hyvä ja turvallinen koulupäivä Rantasalmen perusopetuksessa

Hyvä ja turvallinen koulupäivä toteutuu, kun kaikki noudattavat järjestyssääntöjä ja toimivat seuraavan ohjenuoran mukaisesti:

1. Koulussa on riittävät resurssit opetukseen ja koulunkäynnin tukeen.
2. Koulussa on viihtyisä, levollinen ja yhteisöllinen tunnelma.
3. Koulussa toimitaan yhdessä sovittujen sääntöjen mukaisesti ja noudatetaan hyviä käytöstapoja.
4. Koulussa otetaan toiset ihmiset huomioon eikä ketään kiusata.
5. Yhtenäiskoulussa tehdään yhteistyötä eri luokka-asteiden kesken ja eri oppiaineiden välillä.
6. Jokaisella on mahdollisuus opiskella vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Oppilas saa tarvittaessa yleistä, tehostettua ja erityistä tukea.

7. Oppilaat hoitavat koulutyönsä, ottavat vastuun itsestään ja voivat osallistua työtapojen valintaan oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.
8. Oppilaita kannustetaan luovuuteen ja itseilmaisuun.
9. Koulussa arvostetaan omaa paikalliskulttuuria ja hyväksytään erilaiset kulttuurit.
10. Koulu tekee yhteistyötä kotien kanssa. Opettajalla on vastuu opetuksesta ja kasvatuksesta koulupäivän aikana. Kodit ovat vastuussa siitä, että oppilas käy koulua, tekee kotitehtävänsä, saa riittävästi unta, omaa peruskäytöstävät ym.

18. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

18.1. Rantasalmen perusopetuksen kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamisen suunnitelma

Toimintaohjeet koskevat tilanteita, joissa asiat eivät suju hyvin tai oikein.

TOIMINTAOHJEET ONGELMATILANTEIDEN SELVITTÄMISEKSI (ns. yleisohje)

1. Keskustelu. Tarvittaessa asiasta ilmoitetaan kotiin.
2. Kasvatuskeskustelu (KAKE).
3. Koulun jälkeen koulutehtävien tekeminen, ilkeiden tekojen siistiminen.
4. Luokanvalvoja, huoltaja(t) ja oppilas tapaavat ja keskustelevat ongelmasta. Keskustelussa voi tarpeen mukaan olla mukana muitakin henkilöitä.
5. Jälki-istunto.
6. Oppilaskohtainen tukiryhmä käsittelee ongelmaa ja kirjaa asiat muistioon.
7. Rehtori antaa kirjallisen varoituksen.
8. Oppilas erotetaan koulusta määräajaksi päätöksellä (sivistyslautakunta).

Kasvatuskeskustelut (KAKE)

- Kasvatuskeskustelujen tavoitteena on jälki-istuntorangaistusten vähentyminen, koulun sääntöjen parempi noudattaminen sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön tiivistyminen. Samalla käytäntö ohjaa oppilasta ottamaan entistä enemmän vastuuta itsestään ja käytöksestään.
- Opettaja selvittää oppilaan kanssa, miten oppilas on rikkonut koulun sääntöjä, miksi sekä miten hänen tulisi toimia, jotta noudattaisi yhteisiä sääntöjä.
- Opettajan kanssa käydyn keskustelun lisäksi oppilas soittaa huoltajalleen ja kertoo, miksi hän on kasvatuksellisessa keskustelussa. Jos oppilas ei tavoita huoltajaansa, hän kirjoittaa selvityksen asiasta ja vie sen samana päivänä huoltajilleen. Huoltajan allekirjoittama selvitys tuodaan seuraavana päivänä kasvatuskeskustelun pitäneelle opettajalle.
- Kasvatuskeskustelua käytetään mm. seuraavissa tilanteissa: tupakointi, koulualueelta poistuminen, muita vaarantava käytös, törkeä nimittely, jatkuva piittaamattomuus yhteisistä sopimuksista ja säännöistä, ...
- Yhteydenoton tavoitteena on huolehtia siitä, että kodin ja koulun aikuisilla on tieto koulupäivän aikana sattuneista ongelmista.
- Jos oppilas saa 2 KAKEA, luokanvalvoja kutsuu huoltajat koululle palaveriin tai mukaan koulun toimintaan.
- 2 KAKE:n ja huoltajapalaverin jälkeisestä rikkeestä oppilaalle määrätään jälki-istunto.
- Jos edellä kuvatut toimenpiteet eivät vaikuta halutusti, niin kootaan oppilaskohtainen tukiryhmä. Tukiryhmässä voivat olla mukana terveydenhoitaja, luokanvalvoja, kuraattori, erityisopettajat ja huoltajat. Tukiryhmän palaverista tehdään muistio.
- Edelleen toistuvasta sääntöjen rikkomisesta seuraa kirjallinen varoitus (rehtori).
- Oppilas voidaan myös erottaa koulusta määräajaksi (sivistyslautakunta).

TYÖRAUHA JA TYÖSKENTELY

Myöhästyminen

- Oppilas on myöhästynyt, kun opettaja on aloittanut tunnin.
- Yli 15 min myöhästyminen on poissaolo tunnilta.
- Opettaja kirjaa myöhästymiset minuutteina Wilmaan ja halutessaan päiväkirjaan.
- Luokanvalvoja seuraa myöhästymisiä.

- Kolmen myöhästymisen jälkeen luokanvalvoja pyytää oppilaalta kirjallisen selvityksen syistä ja suunnitelman tilanteen korjaamiseksi (lomake).

Opetusryhmän vastuut

- Opettaja ja opetusryhmä jättävät opetustilan siistiksi.

Kotitehtävien laiminlyönti

- Opettaja voi määrätä oppilaan tekemään tehtäviään koulupäivän tai läksyparkkiin enintään tunniksi kerrallaan. Opettaja ilmoittaa huoltajalle kouluun jäämisestä ja kirjaa tukitoimen Wilmaan.

Tunnilta poistaminen

- Oppilaan voi määrätä poistumaan luokasta osaksi oppituntia tai oppitunnin loppuajaksi. Menettely tulee kirjata Wilmaan.
- Tunnilta poistaminen ei vapauta oppilasta opiskeluvelvollisuudesta.
- Oppilaan on pysyttävä luokan välittömässä läheisyydessä, jotta opettaja voi puhutella häntä kahden kesken.

Kännykän, MP3-soittimen tms. laitteen käyttö

- Asiattomasta käytöstä huomautetaan.
- Jos huomautus ei auta, opettaja takavarikoi laitteen tunnin tai koulupäivän loppuajaksi.

TURVALLISUUS

Turvallisuutta vaarantavat esineet ja aseet

- Kouluun tuodut turvallisuutta vaarantavat esineet kerätään välittömästi pois.

Väkivaltatilanne

- Lähin aikuinen puuttuu asiaan välittömästi ja aloittaa asian selvittämisen.

KIUSAAMINEN

Menettelytavat

- Kiusaamiseen puututaan välittömästi.
- Kun koululle tulee tieto tai epäily kiusaamisesta, niin tiedon saanut aikuinen selvittää, onko kysymys toistuvasta kiusaamisesta. Toistuvat kiusaamistapaukset ohjataan KIVA-tiimin hoidettavaksi.
- KIVA-tiimi toimii erillisten KIVA-koulujen ohjeiden mukaan.
- Tarvittaessa luokanvalvoja kutsuu vanhemmat koululle sopimaan toimenpiteistä.
- Luokanvalvoja kartoittaa kiusaamista luokallaan pari kertaa lukuvuoden aikana.

KÄYTTÄYTYMINEN

Lunттаaminen

- Koe hylätään. Asia selvitetään keskustelemalla lunттаajan ja muiden siihen mahdollisesti osallistuneiden kanssa. Mikäli koe päätetään uusiksi, se tapahtuu kouluajan ulkopuolella.

Varkaus

- Asiaa selvitetään ensin koulun keinoin.
- Tarvittaessa otetaan yhteys poliisiin.

Asiointi opettajainhuoneessa

- Oppilaat hoitavat asioimisen opettajainhuoneessa henkilökohtaisesti ja yksin.
- Luokan asioita hoitavat luottamusoppilaat.

- Asiat pyritään hoitamaan opettajainhuoneen ulkopuolella.

Kiroilu ja loukkaava kielenkäyttö

- Opettajat puuttuvat kiroiluun ja loukkaavaan kielenkäyttöön välittömästi.

Ruokailu

- Valvovat opettajat ruokailevat oppilaiden kanssa.
- Valvovat opettajat puuttuvat ruokailun aikana esiintyviin ongelmiin.
- Jos oppilas ei osallistu kouluruokailuun, luokanvalvoja ottaa yhteyden oppilaan kotiin.

POISSAOLOT

Poissaolo tunnilta

- Luokanvalvoja seuraa oppilaiden poissaoloja.
- Tekemättä jäänyt työ teetetään oppilaalla kotona tai kouluajan ulkopuolella.
- Jos oppilaalla on yli 30 tuntia luvattomia tai selvittämättömiä poissaoloja, niin luokanvalvoja kutsuu huoltajat ja oppilaan palaveriin.
- Jos oppilaalla on yli 60 tuntia poissaoloja, niin oppilaan asiat otetaan oppilaskohtaisen oppilashuoltoryhmän käsittelyyn.
- Jos oppilaalla on yli 90 tuntia poissaoloja, niin rehtori tekee lastensuojeluilmoituksen.

Poissaolojen anominen ja ilmoittaminen

- Huoltaja anoo Wilmassa oppilaalle luvan lomamatkaa tai pitempiaikaista poissaoloa varten, 3 vrk luokanvalvojalta ja sitä pidemmät rehtorilta.

PÄIHTEET JA ENERGIAJUOMAT

Tupakointi

- Opettaja takavarikoi tupakat ja tupakointivälineet. Tupakat tuhotaan sen jälkeen, kun huoltaja on antanut siihen luvan. Muuten tupakat säilytetään ja tuhotaan lukuvuoden lopussa.
- Tupakointiin on puututtava aina kasvatuskeskustelulla tai keskustelulla.
- Ensimmäisen tupakointikerran jälkeen havainnon tehnyt opettaja saattaa asian luokanvalvojan ja terveydenhoitajan tietoon. Terveydenhoitaja keskustelee asiasta oppilaan kanssa. Tapahtuman ensikertaisuuden opettaja varmistaa luokanvalvojalta.
- Kun toimenpideohjeista kohdat 1-3 on käyty läpi ja tupakointi jatkuu, tekee rehtori ilmoituksen poliisille.

Energiajuomat

- Energiajuomat takavarikoidaan ja annetaan takaisin koulupäivän päätyttyä.

Päihteet, huumeet ja lääkkeet

- Koulusta otetaan heti yhteys terveydenhoitajaan, koulukuraattoriin ja huoltajiin. Huoltajia pyydetään hakemaan päihtynyt oppilas kotiin. Jos huoltajia, terveydenhoitajaa tai kuraattoria ei tavoiteta, kutsutaan poliisi. Tarvittaessa turvaudutaan terveyskeskukseen.
- Alkoholia sisältävät juomat takavarikoidaan ja kaadetaan viemäriin sen jälkeen, jos huoltaja antaa siihen luvan. Juomat säilytetään lukuvuoden loppuun saakka.
- Huumeet ja väärinkäytetyt lääkkeet takavarikoidaan ja luovutetaan poliisille.

VÄLITUNNIN VIETTO JA VÄLITUNTIALUEELTA POISTUMINEN

Perussäännöt

- Opettaja antaa lupalapun oppilaalle, jos oppilas lähtee tekemään koulutehtävää välituntialueen ulkopuolelle.

- Luvattomaan poistumiseen on puututtava aina kasvatuskeskustelulla tai keskustelulla.
- Jos oppilas poistuu luvatta koulualueelta, koulun vakuutus ei ole voimassa.

SOPIMUKSIA KÄYTÄNTEISTÄ

Välitunnit ja välituntivalvonta

- Välitunnit 9.45 - 10.00 ja 13.00 - 13.15 vietetään ulkona, paitsi sateella ja yli 15°C pakkasella.
- Ulkovalvoja menee suoraan ulos ja sisävalvoja (musiikkiaula) + koulunkäynninohjaaja (ala-aula) ohjaavat oppilaat ulos.
- Ulkovalvoja valvoo ulkovälituntialueen ja sisävalvoja sisätilat sekä liikuntasalin ulkopäädyn.

Osa-aikainen erityisopetus

- Osa-aikaisessa erityisopetuksessa ollaan määrääaika, joka sovitaan etukäteen opettajien kesken (myös oppilas voi tehdä aloitteen). Tilanne päivitetään jaksoittain.
- Muut opettajat helpottavat osa-aikaista erityisopetusta toimimalla vapaatunneillaan ns. kakkosopettajina.

Luokkatilat

- Oppilaat eivät saa olla välitunnilla luokissa ilman valvontaa.

Monistuskoneen käyttö

- Monistamisesta huolehtii opettaja. Oppilaat saavat käyttää monistuskonetta koulutyöskentelyssä opettajan antamien ohjeiden mukaan.

Diskojen järjestäminen

- Diskosäännöt palautetaan vuosittain sekä oppilaiden että opettajien mieleen.
- Diskojen järjestämisestä vastaavat oppilaskunta, nuorisotoimi ja järjestävä luokka.

Luokan vastualueet

- Luokan on säännöllisesti siivottava siivousalueensa.

19. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

19.1. Etäopetus Rantasalmen perusopetuksessa

Etäyhteyksiä voidaan hyödyntää esimerkiksi kansainvälisyyskasvatuksessa, vieraissa kielissä, harvinaisissa uskonnoissa, asiantuntijatietoiskuissa, yhteisissä projekteissa ja tapahtumissa, jotka liittyvät monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

20. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

20.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu Rantasalmen perusopetuksessa

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea yksittäisiä oppilaita tilanteissa, joissa oppilaan suorituskyky poikkeaa suuresti luokan keskitasosta suuntaan tai toiseen. Muita syitä vuosiluokkaan sitomattoman opiskelun tarpeelle voivat olla esimerkiksi sairastuminen tai vammautuminen. Oppilas opiskelee opetussuunnitelman tavoitteiden ja tuntijaon mukaisesti omassa tahdissa.

Opettajat arvioivat vuosiluokkaan sitomattoman oppilaan opiskelua kokein ja muin näytöin mahdollisimman vertailukelpoisesti muiden oppilaiden kanssa.

21. Yhdysluokkaopetus

21.1. Yhdysluokkaopetus Rantasalmen perusopetuksessa

Yhdysluokkaopetusta järjestetään kyläkoululla ja keskuskoululla tarpeen mukaan ja esimerkiksi valinnaisaineopetuksessa. Keinoina ovat mm. samanaikaisopetus, jakso-opetus, ikäryhmien väliset projektit ja vuorokurssit.

22. Joustava perusopetus

22.1. Joustava perusopetus Rantasalmen perusopetuksessa

Joustavaan perusopetukseen laaditaan tarpeen ja tilanteen mukaan ratkaisuja kuntaorganisaation ja yksityisten toimijoiden kanssa. Toteutuksessa osa viikosta on työpainotteista toimintaa ja pienempi osa koulussa tapahtuvaa toimintaa.

Joustavasta perusopetuksesta rehtori tekee päätöksen, jossa sovitaan vastuut ja työnjako.

Yhteistyössä voivat olla mukana koko koulun henkilökunta, huoltajat ja sukulaiset, nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, perusturva, terveydenhoito, kerhotoiminta, seurakunta tms.

23. Opetus erityisissä tilanteissa

23.1. Opetus erityisissä tilanteissa Rantasalmen perusopetuksessa

Erityisissä tilanteissa käytetään koti-, sairaala- tai muuta laitospetusta. Mikäli oppilas kykenee suorittamaan koulutehtäviä, järjestetään hänelle luokkaopetusaikataulun mukaista koulutyötä. Mahdollisesti hyödynnetään etäopetusyhteyttä kouluun. Oppilaan palatessa kouluun, annetaan tarvittaessa tukiopetusta tai muuta oppimisen tukea.

24. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

JENNI JORU: Koulun ja kirjaston yhteistyö

Opetus- ja kulttuuriministeriön "Kirjastopolitiikka 2015" -julkaisussa todetaan, että yleinen kirjasto toteuttaa ja vahvistaa perusopetuksen ohella Suomen perustuslaissa todettuja jokaisen kansalaisen sivistyksellisiä oikeuksia. Kirjaston ja koulun kasvatus- ja opetustyön yhteiset tehtävät ovat 1) tiedonhallintataitojen opetus, 2) Lasten ja nuorten perinteisen lukutaidon sekä monimedialukutaidon parantaminen 3) Lasten ja nuorten luovuuden tukeminen antamalla heille valmiuksia kielen monipuoliseen käyttöön ja kielelliseen itseilmaisuun. Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi ja koulun ja kirjaston tavoitteiden saavuttamiseksi koulu tekee yhteistyötä lähikirjaston kanssa. Koulu ja kirjasto sopivat säännöllisistä luokkakäynneistä kirjastoon tai kirjastoautoon sekä luokkakäyntien sisällöistä ja niiden toteuttamisesta koulussa ja kirjastossa. Luokkakäynneillä oppilaiden osaaminen karttuu: opetus etenee ja syvenee kirjastoon, kirjallisuuteen ja tiedonlähteisiin tutustumisen ja tiedonhaun kautta aktiiviseen toimijuuteen: tiedonhallintaan ja monimedialukutaitoon. Tavoitteena on, että oppilaat luovat suhteen kirjallisuuteen ja osaavat toimia informaatioympäristössä. Lukemisharrastuksen edistämiseksi kirjasto hankkii ja ylläpitää lukudiplomia ja diplomikirjakokoelmaa ja toteuttaa siihen liittyviä vuotuisia lukudiplomikierroksia kouluilla. Koulu seuraa oppilaiden lukudiplomien suorittamista ja tukee oppilaiden mahdollisuutta lukemiseen ja luovaan kirjoittamiseen.

Koulun ja kirjaston yhteistyön tavoitteena on yleissivistyksen ja maailmankuvan laajeneminen ja avartuminen. Koulu ja kirjasto tarjoavat valmiuksia, tiloja ja sisältöjä elinikäinen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

24.1. Rantasalmen perusopetuksen kerhotoiminta, koulukirjasto, koulukuljetus, kouluruokailu, aamu- ja iltapäivätoiminta, välitunnit, päivänavaukset ja muut tapahtumat

Koulu voi tarjota kerhotoimintaa, jonka tavoitteena on ohjata oppilaita järkevään ja kehittävään toimintaan. Kerhotoimintaa tehdään yhteistyössä esim. yhdistysten kanssa hyödyntäen koulun tiloja.

Koulukirjasto on kunnan kirjaston tietokannassa.

Kouluilmoittautumisen mukana huoltajalle lähetetään koulukuljetuskysely, jossa kerrotaan koulukuljetusten määräyksistä ja oikeuksista. Ne löytyvät myös kunnan verkkosivuilta. Koulutoimisto informoi koteja koulukuljetuksiin liittyvistä asioista.

Kouluruokailun järjestämisestä on erillinen ohje. Keittiöhenkilökuntaa informoidaan erityislasten ruokailukäytännöistä (esim. Asperger-lapset).

Aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään erillisen suunnitelman mukaisesti.

Välitunnit on merkitty lukujärjestyksiin, niillä on asianmukainen valvonta ja ajoittain ohjattua toimintaa.

Päivänavaukset toteutetaan päivittäin mm. keskusradion kautta.

25. Osaamisen ja oppimisen arviointi

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain ja -asetuksen mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositolustus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi

siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja

valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5 Käyttätymisen arviointi

Käyttätymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttätymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttätymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttätyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttätymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttätymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä

oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritushenkilö annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositolustukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksyty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositolustuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamista opinnoista ja siirtyä lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä. Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositolustukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty-merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

26. Perusopetuksen päättöarviointi

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänskatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelemaan oppimäärän laajuus.

6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksyty- merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskelemaan kohde- tai kielikylypykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksytyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.

27. Todistukset

6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli. Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämäntiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämäntiedon tieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3 Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylypykieli.

Uskonnon ja elämäntutkimustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäntutkimustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimäärästä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistukseen sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa

erityisessä tutkinnossa tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

28. Arvioinnin paikalliset painotukset

6.13.1 Yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta ja arvioinnista tiedottaminen

Yhteistyö huoltajien kanssa toteutetaan arviointikeskusteluissa, vanhempainvarteissa, oppilashuoltoryhmän kokouksissa, vanhempainilloissa, Wilman tiedotteilla sekä viesteillä ja muilla tilanteisiin sopivilla menetelmillä. Vanhempainneuvosto on vuosittain valittava toimielin, joka osaltaan hoitaa yhteistyötä koulun ja huoltajien välillä.

Oppilaita ja huoltajia informoidaan oppimisen arvioinnista Wilma-järjestelmän kautta. Wilman pysyvissä tiedotteissa annetaan opetussuunnitelmaa täydentäviä ohjeistuksia arviointikäytännöistä.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta, ja enimmäkseen opettajan tuntityön aikana antamaa arviointia. Oppilaan formatiivisesta arvioinnista tiedotetaan huoltajille esimerkiksi Wilman tuntimerkintöjen avulla.

Summatiivisesta arvioinnista tiedotetaan Wilman kautta. Kokeiden, testien ja laajojen projektitöiden tulokset kirjataan arvosanoina Wilmaan. Summatiivisen arvioinnin perusteet dokumentoidaan.

Opettaja käy oppilaiden kanssa yhdessä läpi oppiaineiden tavoitteet ja arvioinnin kriteerit aina siinä vaiheessa, kun uusi oppimisjakso on alkamassa. Näin oppilaalla on tiedossa, mihin arviointi kohdistuu. Tavoitteiden läpikäynnissä huomioidaan oppilaan ikäkausitavoitteet ja edellytykset.

Opettaja tarjoaa huoltajille marras-helmikuun välisenä aikana mahdollisuuden keskusteluun, jossa oppilas on mukana. Arviointikeskustelussa pääpaino on oppilaan edistymisessä oppiaineissa sekä työskentely- ja käyttäytymistaidoissa. Työskentelytaitojen arviointiprosessissa käytetään yhteistä lomaketta. Arviointiprosessiin osallistuvat oppilaan lisäksi huoltajat ja häntä opettavat opettajat.

6.13.2. Käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet

Käyttäytymisen arviointi kohdistuu siihen, miten oppilas ottaa huomioon

- muut ihmiset (sanoin, teoin; toisen työn)
- ja ympäristön
- sekä noudattaa sääntöjä ja sopimuksia.

Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttäytymään tilannesidonnaisesti siten, että hän ymmärtää ja hyväksyy sopivien käyttäytymismallien merkityksen toimintaa ja turvallisuutta edistävinä tekijöinä. Edelleen tavoitteena on, että oppilas ymmärtää tapojen hallinnan merkityksen osana omaa tulevaisuuttaan ja itsetuntoaan.

Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Käyttäytymisen arviointi perustuu yhteisiin arviointiohjeisiin ja niihin sisältyviin tavoitteisiin.

Arvosanakuvauksissa yhteisillä sopimuksilla ja säännöillä tarkoitetaan perusopetuksessa ja koulussa yhteisesti laadittuja järjestyssääntöjä ja niitä täydentäviä ohjeita.

10 (erinomainen)

Oppilas

- käyttäytyy esimerkillisesti ja ystävällisesti muita kohtaan, on rehellinen, arvostaa omaa ja muiden työtä
- auttaa mielellään ja oma-aloitteisesti muita
- luo ja ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii tunnollisesti ja oma-aloitteisesti ympäristöstä, yhteisistä tehtävistä ja välineistä

- noudattaa sääntöjä, ohjeita ja hyviä tapoja

9 (kiitettävä)

Oppilas

- tulee toimeen muiden kanssa, on rehellinen, arvostaa omaa ja muiden työtä
- haluaa auttaa ja kannustaa muita
- ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii tunnollisesti ympäristöstä, yhteisistä tehtävistä ja välineistä
- noudattaa sääntöjä, ohjeita ja hyviä tapoja

8 (hyvä)

Oppilas

- tulee yleensä toimeen muiden kanssa, on yleensä rehellinen, arvostaa yleensä omaa ja muiden työtä
- kannustaa yleensä muita ja auttaa pyydettyäessä
- ylläpitää työrauhaa ja myönteistä ilmapiiriä
- huolehtii yleensä ympäristöstä, yhteisistä tehtävistä ja välineistä
- noudattaa yleensä sääntöjä, ohjeita ja hyviä tapoja

7 (tydyttävä)

Oppilas

- on usein vaikeuksissa muiden kanssa, on joskus vilpillinen, arvostaa joskus omaa ja muiden työtä
- kannustaa ja auttaa joskus muita
- häiritsee joskus työrauhaa
- suhtautuu vaihtelevasti ympäristöön, yhteisiin tehtäviin ja välineisiin
- noudattaa vaihtelevasti sääntöjä, ohjeita ja hyviä tapoja

6 (kohtalainen)

Oppilas

- on toistuvasti vaikeuksissa muiden kanssa, on vilpillinen, arvostaa harvoin omaa ja muiden työtä
- kannustaa ja auttaa muita hyvin harvoin
- häiritsee usein työrauhaa
- laiminlyö toistuvasti ympäristöä, yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- suhtautuu välinpitämättömästi sääntöihin, ohjeisiin ja hyviin tapoihin

5 (välttävä)

Oppilas

- ei tule toimeen muiden kanssa, syyllistyy jatkuvasti rangaistaviin rikkomuksiin, ei arvosta omaa ja muiden työtä
- ei kannusta tai auta muita
- häiritsee jatkuvasti työrauhaa

- laiminlyö ympäristöä, yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- ei välitä säännöistä, ohjeista eikä hyvistä tavoista

4 (hylätty)

Oppilas

- ei tule toimeen muiden kanssa, syyllistyy jatkuvasti rangaistaviin rikkomuksiin, ei arvosta omaa ja muiden työtä
- ei kannusta tai auta muita
- estää käyttäytymisellään muiden työskentelyn
- halveksii ja laiminlyö ympäristöä, yhteisiä tehtäviä ja välineitä
- rikkoo tietoisesti sääntöjä, ohjeita sekä hyviä tapoja

6.13.3. Valinnaisten aineiden arviointi

Taide- ja taitoaineiden (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous) valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimäärää vuosiluokilla 1-7. Koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti ne arvioidaan osana yhteisten taide- ja taitoaineiden opetusta. Näistä opinnoista ei tule erillistä arviota väli- tai lukuvuositodistukseen vuosiluokilla 1-7. Jos taide- ja taitoaineita ei enää opeteta yhteisenä oppiaineena kahdeksannella tai yhdeksännellä vuosiluokalla, niin näillä vuosiluokilla suoritettavat valinnaiset opintokokonaisuudet voivat korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Arviointiharkinnan suorittavat ko. aineita opettavat opettajat päättöarviointivaiheessa.

Valinnaisina aineina tarjotaan perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja, jotka voivat koostua useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Valinnaisina aineina voidaan tarjota myös sellaisia opintoja, jotka eivät kuulu minkään yhteisen oppiaineen piiriin.

Valinnaiset taide- ja taitoaineet sekä valinnaiset aineet, joiden laajuus on vähintään 2 vuosiviikkotuntia, arvioidaan numeroin. Laajuudeltaan tätä lyhyemmät valinnaiset oppiaineet arvioidaan sanallisesti (hylätty – hyväksytty). Suoritus voi korottaa kyseisten oppiaineiden päättöarvosanaa.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät arvioidaan seuraavalla tavalla. Vapaaehtoinen A2-kieli arvioidaan numeroarvosanalla. Valinnainen B2-kieli arvioidaan numeroarvosanalla.

6.13.4 Opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Arvioinnin ja päätöksen suorittaa opettajainkokous tapauskohtaisesti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Vuosiluokalle jättämisestä päättävät rehtori ja opettajat yhdessä. Oppilaalle varataan mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Hylätyn suorituksen voi korottaa hyväksytyksi erillisessä kuulustelussa ennen lukuvuoden loppua ja toisen kerran lukuvuoden päätyttyä, jolloin luokalle jättämisestä tehdään lukuvuositodistuksessa ehdollinen päätös. Suorituksen hyväksymisestä päättää kuulusteleva opettaja. Erillinen koe voi sisältää

monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat. Arvioinnin ja päätöksen suorittaa opettajainkokous tapauskohtaisesti.

Oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle myös kesken lukuvuotta, jos hän etenee opinnoissaan siten, että vuosiluokan vaihtaminen kesken lukuvuotta katsotaan hänen kehityksensä kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Arvioinnin ja päätöksen suorittaa opettajainkokous tapauskohtaisesti.

Oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositoludistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Päätös vuosiluokalle jäämisestä tehdään opettajainkokouksessa. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

6.13.5 Sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Vuosiluokilla 1-2 lukuvuositoludistus annetaan sanallisena arviointina.

Sanallinen ainekohtainen arviointi, joka huomioi keskeiset oppiaineen osaamisalueet. Asteikkona on: tavoitteet saavuttamatta - tavoitteet saavutettu hyväksytysti – tavoitteet saavutettu hyvin

· äidinkieli ja kirjallisuus, matematiikka

Sanallinen arviointi, jonka asteikko on:

tavoitteet saavuttamatta - tavoitteet saavutettu hyväksytysti – tavoitteet saavutettu hyvin

· käyttäytyminen, englanti, ympäristöoppi, uskonto, musiikki, kuvataide, käsityö ja liikunta

Vuosiluokilla 3-9 annetaan numeroarviointi kaikissa todistuksissa.

6.13.6 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Alle kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti (hyväksytty/hylätty). Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa. Päätöksen arvosanan korottamisesta tekee kyseisen aineen opettaja.

6.13.7 Välitodistukset

Vuosiluokilla 0-2 käyttäytyminen ja työskentelytaidot sekä oppiaineet ja aineryhmät arvioidaan sanallisesti. Arviointi toteutetaan huoltajien ja oppilaan kanssa käytävänä (tammi- helmikuu) arviointikeskusteluna. Toisella luokalla arviointi painottuu palautteen ja arvioinnin antamiseen siten, että huomioidaan lähestyvä toisen ja kolmannen luokan nivelvaihe. Arviointikeskustelu kirjataan Wilma-lomakkeeseen.

Vuosiluokilla 3-9 annetaan lukukauden päätteeksi välitodistus numeroarvioinnilla.

6.13.8 Erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

- Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
- Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
- Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten yhden vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen.

29. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset linjaukset

Tästä pitäisi alkaa

29.1. Yleinen tuki

29.2. Tehostettu tuki

29.3. Erityinen tuki

29.4. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

29.5. Tulkitsemis- ja avustajapalvelut

29.6. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki Rantasalmen perusopetuksessa

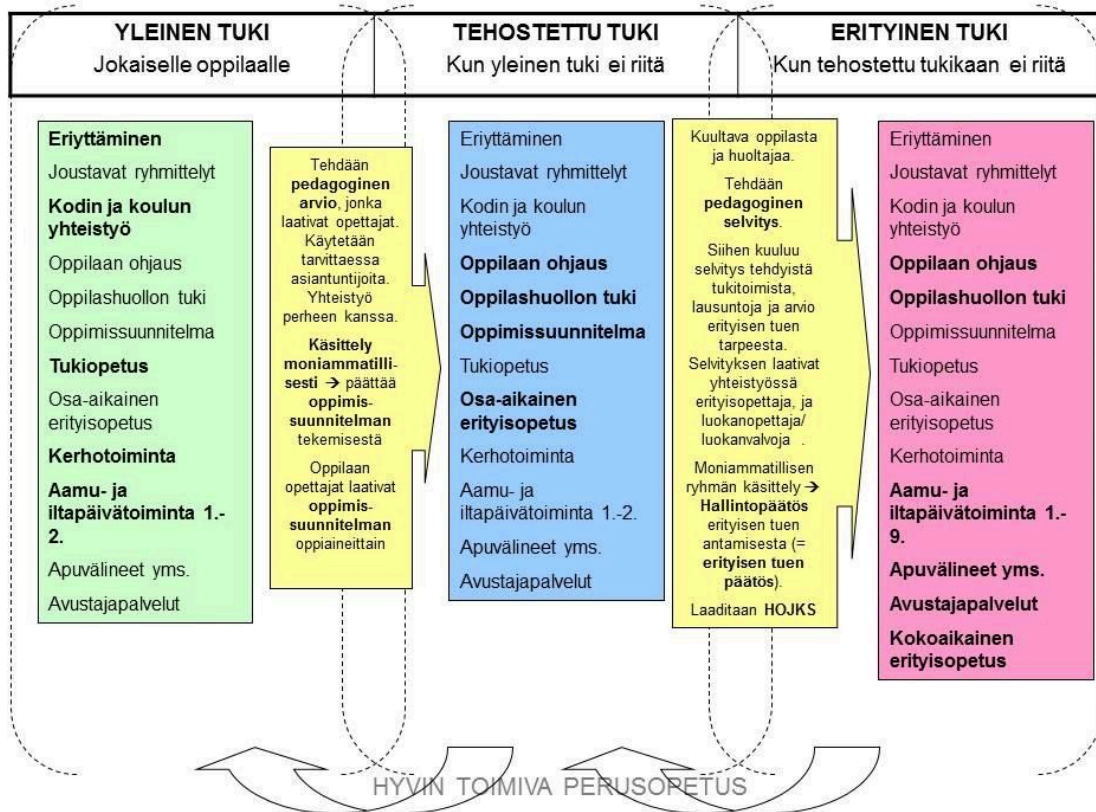
OPS LUKU 7 – PAIKALLISET LISÄYKSET

TUEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT PERIAATTEET (7.1)

Rantasalmen peruskouluissa ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen kuuluvat koulun koko henkilökunnalle. Oppilaiden ohjaamisella ja yhteistyöllä kotien kanssa pyritään takaamaan jokaiselle oppilaalle turvallinen kouluympäristö.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet määritellään Rantasalmen kunnan hallintosäännössä. Koulussa hallintopäätökset tekee rehtori. Koulu vastaa oppimiseen liittyvistä tukitoimista ja jakaa kasvatusvastuuta kodin kanssa koulupäivien aikana. Työhön osallistuvat luokan- ja aineenopettajat, erityisopettajat ja koulunkäynninohjaajat. Myös kuraattori, terveydenhoitaja ja muut terveysalan ammattilaiset auttavat oppilasta ja kotia tarvittaessa. Yhteistyötä kotien kanssa toteutetaan esimerkiksi tiedotteiden, reissuvihkojen, Wilman, puheluiden, sähköpostien ja tapaamisten avulla. Myöskin vanhempainillat ja -vartit sekä arviointikeskustelut tukevat yhteistyötä.

Oppilaan tuen tarvetta arvioidaan suunnitelmallisesti muun muassa luokan- ja aineenopettajien tekemien huomioiden, testien ja kokeiden kautta. Toimintaa ohjaa varhaisen puuttumisen periaate. Vuosittain koulussa laadittava vuosikello ohjaa omalta osaltaan tuen tarpeen mittaamista ja nivelvaiheiden huomioimista koulutyössä. Tukijärjestelmä on jatkuvasti elävä ja oppilaan tarpeet huomioiva verkosto, jota toteutetaan oppilaan tuen tarpeesta ja kokonaisvaltaisesta tilanteesta lähtien. Alla oleva kuvio havainnollistaa kolmiportaista tukijärjestelmää.

Oppilaan koulutaipaleelle sijoittuu monta nivelvaihetta, joissa on hyvä tehdä moniammatillisesti huomioita oppilaan oppimisvalmiuksista ja -taidoista. Ensimmäinen merkittävä nivelvaihe on oppilaan siirtyessä varhaiskasvatuksen piiristä esikouluun. Tämän vaiheen tiedonsiirtopalaverin kutsuu koolle Rantasalmen koulujen esiopetus ja siihen osallistuvat ainakin esiopettajat, erityisopettaja, päiväkodin tai avoimen päivähoiton henkilökuntaa, terveydenhoitaja sekä rehtori.

Seuraava merkittävä nivelvaihe on siirryttäessä esikoulusta ensimmäiselle luokalle. Keväällä alakoulu järjestää tiedonsiirtopalaverin, johon osallistuvat rehtori, esiopettaja, erityisopettaja, tuleva luokanopettaja sekä terveydenhoitaja. Esi- ja alkuopetuksen välinen yhteistyö jatkuu tiiviisti koko siirtymävaiheen ajan. Esikoululaisten tuleva opettaja vierailee esiopetusryhmässä ja esikoululaisille järjestetään tutustumisen koulun.

Toiselta luokalta kolmannelle siirryttäessä tarkistetaan oppilaan erityisen ja muun tuen tarve. Luokanopettaja ja erityisopettaja kutsuvat koolle moniammatillisen ryhmän ja alkuopetuksen jälkeen tarvittava tuki sekä mahdolliset koulunkäynninohjaaja/avustajapalvelut kartoitetaan.

Oppilaan siirtyessä alakoulusta yläkouluun opinto-ohjaaja sekä erityisopettaja käyvät kuudensissa luokissa kertomassa yläkoulusta. Huoltajat toimittavat yläkoululle tiedot lapsestaan ja erityisopettajat pitävät keskenään oppilaskohtaiset tiedonsiirtopalaverit tulevista yläkoululaisista. Toukokuussa alakoulun kuudensien luokkien luokanopettajat, erityisopettajat, terveydenhoitaja, kuraattori ja opinto-ohjaaja pitävät tiedonsiirtopalaverin, jonka yläkoulu kutsuu koolle. Keväällä tulevien seitsemäsluokkalaisten vanhemmille pidetään vanhempainilta ja tulevat yläkoululaiset käyvät tutustumiskäynnillä yläkoulussa. Yläkouluun siirryttäessä on erittäin tärkeää, että opettajat perehtyvät opettamiensa tukea tarvitsevien oppilaiden oppimissuunnitelmiin ja HOJKSeihin. Myös ryhmäytämisen merkitys korostuu siirryttäessä alakoulusta yläkouluun.

Peruskoulun osalta viimeinen nivelvaihe on oppilaan siirtyminen yläkoulusta toisen asteen koulutukseen. Huoltajilta pyydetään luvat oppilaiden tiedonsiirtoja varten. Yläasteen opinto-ohjaaja, kuraattori, erityisopettajat ja kunnan etsivä nuorisotyöntekijä osallistuvat tarvittaessa tiedonsiirtopalaveriin oppilaitoksesta toiseen siirryttäessä. Opinto-ohjaaja antaa tarvittaessa jälkiohjausta kesäkuussa ja seuraa oppilaiden sijoittumista jatko-opintoihin.

Laaja-alaista ja moniammatillista yhteistyötä tehdään erityisesti nivelvaiheissa, mutta myös jatkuvasti oppilaan tarpeista riippuen läpi peruskoulun. Tarvittaessa koulu on yhteydessä myös muiden terveydenhuollon ammattilaisten, nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin edustajien kanssa.

YLEINEN TUKI (7.2)

Rantasalmen peruskouluissa jokaisen oppilaan yksilöllinen tukeminen on osa kaikkea kasvatus-, opetus- ja ohjaustyötä. Tuen tarpeen arviointiin ja varhaiseen puuttumiseen kiinnitetään huomiota heti esiopetuksesta alkaen. Jokaisen opettajan työhön sisältyy opetuksen ohella ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Koulunkäyntiin ja oppilaan hyvinvointiin liittyvä tuki rakennetaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön kanssa.

Oppimisessa ilmeneviin yleisen tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, samanaikaisopetuksella ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Yleisen tuen keinoina voidaan käyttää myös tukiovetusta, oppimissuunnitelmaa, osa-aikaista erityisopetusta sekä koulunkäynninohjaajan työpanosta. Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös aamu- ja iltapäivähoidon ja koulun kerhotoiminnan avulla. Näitä tukitoimia pyritään käyttämään ennen tehostettuun tukeen siirtämistä.

TEHOSTETTU TUKI (7.3)

Rantasalmen peruskouluissa yleisen tuen muodot ovat jatkuvasti tarjolla kaikille oppilaille, mutta mikäli yleinen tuki ei riitä oppilaan tukemiseksi, siirrytään tehostetun tuen toteutukseen. Tehostettu tuki on luonteeltaan yleistä tukea kokonaisvaltaisempaa ja pitkäjänteisempää. Se suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena, joka pitää sisällään sekä pedagogisen arvion että oppimissuunnitelman.

Kirjallisen pedagogisen arvion laativat oppilaan esi- tai luokanopettaja/ aineenopettaja/ opettajat/ erityisopettajat yhteistyössä oppilaan vanhempien kanssa. Laadintaan voi osallistua myös muita asiantuntijoita tuen tarpeesta riippuen. Pedagoginen arvio täytetään Wilmassa olevalle lomakkeelle. Pedagogiseen arvioon perustuva tehostetun tuen aloittaminen käsitellään moniammatillisesti, minkä jälkeen vastaava opettaja kirjaa oppilaalle järjestettävän tuen ylös oppilaan henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan. Tulostettu pedagoginen arvio arkistoidaan koululle.

Oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan oppimiseen ja koulunkäynnin etenemiseen, siinä tarvittaviin opetusjärjestelyihin sekä oppilaan tukeen liittyvät asiat. Oppimissuunnitelman laativat oppilaan opettaja/opettajat yhteistyössä oppilaan sekä hänen vanhempiensa kanssa. Myös muut asiantuntijat voivat osallistua oppimissuunnitelman laadintaan. Oppilaan oma osuus suunnittelussa ja suunnitelman toteuttamisessa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta eikä siinä saa kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Päivityksen ja arvioinnin jälkeen Wilmaan tehty oppimissuunnitelmalomake tulostetaan, allekirjoitetaan ja arkistoidaan koululle.

Tehostetun tuen piirissä olevan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Oppimissuunnitelman sisältöjä tarkistetaan ja tarkennetaan edistymisen mukaisesti. Alakoulussa luokan- tai aineenopettaja päivittää syksyllä oppilaan oppimissuunnitelman ja keväällä arvioidaan edistyminen ja suunnitelman sisältö uudelleen. Siirtymävaiheessa alakoulusta yläkouluun erityisopettajat käynnistävät oppimissuunnitelman tarkistamisen ja aineenopettajat vastaavat oman oppiaineensa osalta oppimissuunnitelman päivittämisestä.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja paitsi erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa koko-aikaista erityisopetusta ja oppiaineiden yksilöllistämistä. Tehostetun tuen puitteissa järjestetyn osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen

ohjauksen, joustavien opetusryhmien sekä oppiaineiden ydinsisällön merkitys korostuu. Yhteistyö kodin kanssa tiivistyy ja oppimissuunnitelman avulla annetaan sekä oppilasta opettaville opettajille että huoltajalle tietoa, jotta he voisivat entistä paremmin tukea oppilasta tämän opiskelussa.

Tehostettua tukea tulee antaa vähintään puoli vuotta ennen erityisen tuen toimenpiteiden aloittamista. Mikäli koetaan, että oppilas voi palata tehostetusta tuesta yleisen tuen piiriin, tulee asia käsitellä pedagogisen arvion laatimisen jälkeen moniammatillisesti.

ERITYINEN TUKI (7.4.)

Kun Rantasalmen peruskouluissa huomataan, että yleisen ja tehostetun tuen tukitoimet eivät riitä, siirretään oppilas erityisen tuen piiriin. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisen tuen päätöksessä on määrätty. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen tukimuodoista. Käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot.

Ennen siirtymistä erityisen tuen piiriin opetuksen järjestäjän tulee kuulla oppilasta ja huoltajaa sekä tehdä oppilaasta pedagoginen selvitys. Pedagogisen selvityksen tekeminen lähtee liikkeelle kartoittamalla oppilaan oppimisen etenemistä ja kokonaistilannetta laaja-alaisesti. Opettajat ja erityisopettajat kokoavat tämän kokonaisvaltaisen selvityksen edistymisestä sekä annetuista tukimuodoista ja tuen tarpeista. Näiden selvitysten pohjalta moniammatillinen ryhmä tekee arvion ja esityksen oppilaan erityisen tuen tarpeesta, esim. oppiaineen yksilöllistämisestä. Tapauskohtaisesti päätöksen valmistelemiseksi voidaan hankkia myös muita lausuntoja, kuten psykologinen/lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Näiden muiden lausuntojen merkitys korostuu eritoten tehtäessä erityisen tuen päätöstä ensimmäistä kertaa tai päätöstä purettaessa. Wilmaan tehty pedagoginen selvitys tulostetaan, allekirjoitetaan ja arkistoidaan koululle.

Erityisen tuen päätöksen tekee koulunjohtaja/rehtori. Tapauksissa, joissa oppilaan lähikoulu muuttuu, päätöksen tekee sivistysjohtaja. Tapauksissa, joissa erityisen tuen päätös tehdään vastoin vanhempien tahtoa, päätöksen tekee hallintosäännössä määrätty monijäseninen toimielin. Päätös on hallintolain mukainen päätös, johon on liitettävä valitusosoite. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta käy ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. HOJKS:n laatimisessa hyödynnetään oppilaalle tehtyä oppimissuunnitelmaa ja otetaan huomioon pedagogisessa selvityksessä esiin nousseet asiat.

HOJKS on kirjallisesti laadittava pedagoginen asiakirja, johon ei voi hakea muutosta. HOJKS:ssa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia ja asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatii erityisopettaja ja esi-, luokan- tai aineenopettaja yhteistyössä vanhempien, oppilaan, muiden opettajien ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. HOJKS laaditaan Wilman lomakkeelle ja se tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman toteutumista tulee arvioida ja seurata säännöllisesti ja erityisesti oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen aikana luokasta tai koulusta toiseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle. Tulostettu HOJKS allekirjoitetaan ja arkistoidaan koululle.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opetus ja tukitoimet voidaan järjestää muun opetuksen yhteydessä tai osittain erityisluokalla. Esiopetuksessa osa-aikaista erityisopetusta antaa koulun erityisopettaja. Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Myös oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä. Ensisijaisena tavoitteena on aina tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa. Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia

tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään. Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Yksilöllistäminen voi koskea perusopetuksen koko oppimäärää tai vain yksittäisiä oppiaineita. Yksilöllistetyn oppiaineen lisääminen tai vähentäminen edellyttää pedagogisen selvityksen tekemistä ja uutta erityisen tuen päätöstä.

Oppimäärän vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt. Oppilaalle, joka on vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, tulee järjestää muiden oppiaineiden opetusta tai ohjattua toimintaa siten, ettei hänen vuosiviikkotuntiansa määrä vähene. Erityisen tuen piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää Valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) 9. §:n perusteella osittain toisin kuin koulussa noudatettavassa tuntijaossa on määrätty, jos se on oppilaan oppimisedellytykset huomioon ottaen perusteltua. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määritellään tällöin ne oppiaineet, joissa oppilaan opetussuunnitelman tavoitteet poikkeavat koulun noudattamasta tuntijaosta.

Erityisen tuen piirissä olevan oppilaan opetus järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisopetukseen ottamista ja siirtämistä koskevassa päätöksessä on määrätty. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat muun muassa vaikeasti vammaiset tai sairaat lapset sekä kehityksessään viivästyneet lapset. Pidennetty oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä oppivelvollisuutta aiemmin ja kestää 11 vuotta. Huoltajat hakevat kunnan sivistysjohtajalta tai henkilöltä, joka määrittää kunnan hallintosäännössä, lupapäätöstä pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin siirtymisestä ennen esikoulun aloittamista. Lapsen siirtyessä esiopetuksen piiriin, laaditaan hänelle moniammatillisessa yhteistyössä HOJKS. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksessa oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi. Oppiainekokonaisuuksia voidaan muodostaa kaikille yhteisistä oppiaineista sekä valinnaisista aineista opetussuunnitelmassa (HOJKS) päätettävällä tavalla.

Pedagogisen selvityksen jälkeen rehtori/koulunjohtaja päättää erityisen tuen jatkamisen tarpeellisuudesta aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa, kuitenkin vähintään aina toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Tällöin oppilaalle tehdään uusi pedagoginen selvitys ja jos tarpeen todetaan jatkuvan, tuen jatkumisesta tehdään päätös. Mikäli oppilas ei tarvitse enää erityistä tukea, tehdään tuen järjestämisen lopettamisesta virallinen hallintopäätös ja oppilas siirtyy tehostetun tuen toimenpiteiden piiriin.

PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT (7.5)

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta ja nuoresta. Rantasalmella koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja oppimisesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulu tekee yhteistyötä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua koulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajan ja oppilaiden kanssa. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajien aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohdaksi on eri osapuolten kunnioitus, tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana alkanutta yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Kodin ja koulun yhteistyössä kehitetään ja sovelletaan erilaisia paikkakunnalle soveltuvia yhteistyömuotoja koko perusopetuksen ajan, erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajille annetaan tietoa ja tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa. Oppilaan koulutuksen nivelvaiheissa yhteistyötä tehdään niin luokanopettajan/aineenopettajan, oppilaanohjaajan kuin myös vanhempien ja toisen asteen ohjaajien välisellä yhteistyöllä.

Eilaisia yhteistyön ylläpitomuotoja ovat esimerkiksi vanhempainvartit, -illat sekä perhe- ja ohjauspalaverit. Näitä yhteistyömuotoja voidaan toteuttaa tarvittaessa myös moniammatillisesti. Mahdollisia yhteistyötahoja kodin lisäksi ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimi, nuoriso- ja vapaa- aikatoimi, seurakunta, poliisi, kolmannen sektorin toimijat sekä työ- ja elinkeinotoimisto ja työelämän edustajat.

Perusopetuslaissa määriteltyjen tukimuotojen kautta opetuksen eriyttäminen on yleisopetuksen ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Opetuksen eriyttäminen tarkoittaa sitä, että opettaja ottaa huomioon oppilaan oppimisvaikeudet, oppimisenopeuden ja oppimistyylin opetusta suunnitellessaan. Eriyttäminen tukee oppilaiden mahdollisuutta saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja sillä vaikutetaan oppilaan oppimismotivaatioon. Eriyttäminen on jatkuvaa, vuorovaikutteista, arvioivaa ja edistymisen mukaista ohjausta. Tätä kautta eriyttäminen on osa pedagogista suunnittelutyötä, jota opettajat tekevät muun muassa tiimityönä usean opettajan kesken tai avustajien kanssa.

Tukiopetus tulee aloittaa heti kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu ja ennen kuin oppilaan menestyminen arvioidaan oppiaineessa tai aineryhmässä heikoksi. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Työjärjestys tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tukiopetusta tarvitessaan mahdollisuus siihen osallistua. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana (samanaikaisopetus tai opetus oppilaan opetusryhmässä) tai niiden ulkopuolella (pienryhmäopetus tai yksilöopetus). Opettaja merkitsee tarjoamansa/pitämänsä tukiopetustunnit ja sisällön Wilmaan. Tukiopetusta tulee antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana. Tehostetun tuen aikana tukiopetuksen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan oppimissuunnitelmaan ja erityisen tuen aikana HOJKSiin. Tukiopetuksen antamisesta ilmoitetaan huoltajille.

Osa-aikaisen erityisopetuksen tarkoituksena on antaa tukea oppilaille, joilla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla ja joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa ja sen antamisesta tiedotetaan oppilalle ja huoltajille koulun tiedotteissa, vanhempainilloissa ja mielellään myös henkilökohtaisella yhteydenotolla koulusta kotiin.

Eriyinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa sopivassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevista valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa. (Perusopetusasetus 2 §, 893/2010.)

Opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytännöt ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla[1].

Perusopetuksen osalta henkilökohtaisen avun ensisijainen järjestämisvastuu on kunnan opetustoimella. Vammaispalvelulla on aina toissijainen velvollisuus järjestää henkilökohtaista apua, jos esimerkiksi koulutoimen järjestämä apu ei ole riittävää tai sopivaa. Perusopetuslain 31§:n mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Päätöksen asiassa tekee opetuksen järjestäjä. Avustaminen voidaan järjestää joko henkilökohtaisen tai useamman oppilaan yhteisen avustajan turvin.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluita voidaan käyttää yleisen, tehostetun ja erityisen tuen aikana. Näiden palveluiden käyttämisen tarve arvioidaan aina oppilaskohtaisesti moniammatilliseen yhteistyöhön tukeutuen. Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetuksen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Näiden palveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö. Oppilas voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisen kommunikaatiotaitojensa vuoksi.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilaskohtainen tuki voi olla koko- tai osa-aikaista opettajan tai terapeutin ohjeiden mukaan annettavaa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvää tukea.

---

[1] Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

30. Oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

30.1. Rantasalmen perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma

RANTASALMEN ESI- JA PERUSOPETUKSEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMA

Oppilashuoltosuunnitelma on laadittu oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä koulujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Se tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu (joka neljäs vuosi) (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §). Suunnitelmaa laadittaessa on tehty yhteistyötä terveys- ja sosiaaliviranomaisten kanssa.

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille ja sen tehtävä on osana kouluyhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa.

Oppilashuollossa seurataan ja arvioidaan koko kouluyhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että oppilaan yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet huomioidaan koulun arjessa. Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen ja nuoren mielenterveyden turvaamiseen.

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

1.1. Terveysterveystarve ja palvelut

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaiden ja koko kouluyhteisön terveyden edistäminen. Työtä tehdään luottamuksellisesti yhdessä oppilaiden, huoltajien, opettajien ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Oppilaiden terveydenhuollon tarpeista vastaa kouluterveydenhoitaja yhdessä koululääkärin kanssa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluu vuosittain tehtävät terveystarkastukset, terveysneuvonta sekä äkillisten sairauksien ja tapaturmien hoito. Lisäksi kouluterveydenhoitaja osallistuu koulukohtaisiin oppilashuoltoryhmiin sekä tarvittaessa oppilaskohtaisen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen. Kouluterveydenhuollon resurssit ovat tällä hetkellä riittävät.

Kouluterveydenhoitaja on tavattavissa Rantasalmen koulukeskuksessa päivittäin. Ilman ajan varaamista vastaanotolle pääsee klo 8 – 9, muuna aikana varataan aika. Äkillisesti sairastuneet tai ensiaputapaukset pyritään hoitamaan mahdollisuuksien mukaan välittömästi. Koululääkäri käy yleensä kerran viikossa tiistaisin klo 8.00 - 10.45. Koululääkärille ajat varaa terveydenhoitaja. Tuusmäen koululla kouluterveydenhoitaja käy kerran kuukaudessa ennalta sovittavina päivinä ja koululääkäri käy kerran lukuvuodessa. Esiopetuksen oppilaiden terveydenhuoltopalvelut ovat lastenneuvolassa.

Laaja terveystarkastus tehdään vuosiluokilla 1, 5 ja 8. Terveystarkastuksen lisäksi lääkäri tekee oppilaille terveystarkastuksen. Lääkäriin terveystarkastukseen toivotaan huoltajia mukaan. Tarkastuksessa arvioidaan ja tuetaan lapsen tai nuoren, huoltajien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia laaja-alaisesti eri näkökulmista. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy myös opettajan antama arvio oppilaan hyvinvoinnista ja selviytymisestä koulussa, mikäli huoltajat ovat antaneet siihen suostumuksensa. Tulevaisuudessa pyritään kokoamaan terveystarkastuksista luokka-astekohtaisia yhteenvetoja oppilashuollon käyttöön.

Yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaat osallistuvat joka toinen vuosi valtakunnalliseen THL:n kouluterveyskyselyyn. Tutkimus kerää tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, koetusta terveydestä, terveystottumuksista ja opiskeluhuollosta. Tuloksia pyritään hyödyntämään oppilashuoltotyössä ja ne käydään läpi vanhempainillassa.

Joskus oppilaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat vaativat tarkempia tutkimuksia ja selvittelyjä, jolloin kouluterveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa lapsen tai nuoren muiden asiantuntijoiden jatkotutkimuksiin. Näitä palveluja on mm. fysioterapia, ravitsemusterapia, suun terveydenhuolto, mielenterveysvastaanotto, puheterapia, toimintaterapia, psykologi ja perheneuvola sekä erikoissairaanhoito.

Psykologipalvelut ostetaan Psykologian tietotaidolta. Psykologi on tavattavissa kerran viikossa Rantasalmella. Joka toinen viikko hän toimii yhdessä työparinsa kanssa antaen perheneuvolapalvelua. Psykologille tai perheneuvolaan tarvitaan lähete, jonka voi kirjoittaa kouluterveydenhoitaja, lääkäri tai sosiaalityöntekijä. Psykologi tekee oppimiseen liittyviä tutkimuksia sekä osallistuu niiden pohjalta koulun tukitoimien ja kuntoutuksen suunnitteluun sekä antaa yksilöllistä tukea ja terapiaa.

Rantasalmella on tarvittaessa saatavana puheterapeutin, toimintaterapeutin ja nuorisopsykiatriin vastaanottopalvelua.

1.2. Kuraattoripalvelut

Koulukuraattori on tavattavissa koulukeskuksessa pääsääntöisesti kahtena päivänä viikossa ja käy Tuusmäen koululla tarvittaessa. Hän osallistuu koulujen oppilashuoltoryhmien kokouksiin. Kuraattori on tarpeen mukaan kaikkien oppilaiden käytettävissä ja yhteydenotto voi tulla oppilaalta itseltään, huoltajalta, opettajalta tai muulta toimijalta. Koulukuraattori on koulun [sosiaalityöntekijä](#), joka auttaa ja tukee oppilaita ja heidän perheitään erilaisissa koulunkäyntiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä ongelmissa. Ratkaisuja ongelmiin voidaan etsiä yhdessä moniammatillisen verkoston kanssa. Kiireellisissä tilanteissa koulukuraattoriin saa puhelimella kiinni pääsääntöisesti saman päivän aikana.

Mahdollisuus keskusteluun henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa on järjestettävä *kiireellisessä* tapauksessa samana tai seuraavana työpäivänä. Psykologi tai kuraattori arvioi tapauskohtaisesti asian kiireellisyyden ja sen voiko keskustelun siirtää seuraavaan arkipäivään. Pyyntö voidaan tehdä vastaanotolla, puhelimitse tai toisen henkilön välityksellä (esim. kaveri). *Ei-kiireellisissä* tapauksissa määräaika on seitsemän työpäivää sen jälkeen, kun oppilas on keskustelua pyytänyt (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 15 1 ja 2 mom.).

Jos joku koulun tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tarvitaan psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä oppilaan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, tulee oppilaalle antaa tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä asioista määräaikaisten puitteissa. Myös huoltajalle on annettava tieto yhteydenotosta, jollei tässä suunnitelmassa tai laissa toisin säädetä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §).

1.3. Rantasalmen kunnan tilanne

Keväällä 2016 Rantasalmen esi- ja perusopetuksessa on yhteensä 27 tehostetun tuen oppilasta ja 24 erityistä tukea saavaa oppilasta. Kouluterveydenhoitajan ja koulukuraattorin vastaanotolle pääsee lain määräämässä ajassa. Perheneuvolan ja koulukuraattorin työpanosta tarvitaan lisää mm. ennaltaehkäisevään työhön sekä oppimiseen liittyvien ongelmien tutkimiseen ja opiskelun tukemiseen.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

2.1. Kunnan oppilashuollon ohjausryhmä

Kunnan oppilashuollon ohjausryhmää johtaa sivistysjohtaja. Ryhmän tehtävänä on kehittää koko kunnan oppilashuoltojärjestelmää, sopia oppilashuollon palveluiden järjestämisestä ja sen edellyttämästä työn- ja vastuunjaosta, sekä seurata ja arvioida toiminnan toteutumista. Toimijoina ryhmässä ovat koulujen rehtorit ja koulunjohtajat, sosiaali- ja terveydenhuollon edustajat, erityisopettajat, opinto-ohjaaja ja nuorisotoimen edustajat.

2.2. Koulun yhteisöllinen ohjausryhmä

Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien syntyä. Ryhmää johtaa koulunjohtaja tai rehtori ja siihen kuuluvat erityisopettajat, oppilaanohjaaja (yläkoulu), koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja sekä tarvittaessa luokanopettajat ja luokanvalvojat. Ryhmään voidaan kutsua myös muita asiantuntijoita. Koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu koulun tarpeen mukaan, mutta vähintään kerran lukukaudessa. Oppilashuoltoryhmän kokoukset kirjataan kirjaamiskäytännön mukaisesti.

2.3. Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa

2.3.1. Nuorisotoimi

Nuorisopalvelujen toimintaa ohjaa Nuorisolaki. Nuorisotoiminnan tärkein tavoite on pyrkiä tuottamaan lapsille ja nuorille laadukkaita ja pysyviä matalankynnyksen palveluita sekä luoda puitteet lasten ja nuorten omalle toiminnalle ja vaikuttamismahdollisuuksille. Nuorisotoimi on osa ennaltaehkäisevää toimintaa ennen kuin tarvitaan moniammatillisia palveluja tai ollaan jo korjaavien toimenpiteiden piirissä. Toiminnan muotoina ovat avointen ovien toiminta nuorisotiloilla, harrastekerhot, projektimainen pienryhmätoiminta, tapahtumat, retket, leirit, yksilöohjaus sekä monialainen verkostoyhteistyö. Nuorisotiloilla toimitaan keskimäärin neljänä iltana viikossa. Työtä tehdään yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien nuorisotyön kanssa. Nuorisotyön pääasiallinen kohderyhmä ovat 10–18 -vuotiaat lapset ja nuoret.

2.3.2. Moniammatillinen Varikko –työryhmä

Kunnassa toimii Nuorisolain 7 a §(20.8.2010/693) mukainen moniammatillinen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, Varikko- työryhmä. Lain mukaan ryhmän tehtävänä on nuorten kasvu- ja elinolojen tietojen koonti, toimintojen yleinen suunnittelu sekä toimeenpanon kehittäminen. Ryhmään kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- sekä nuorisotoimen edustajat.

2.3.3. Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on kohdata ja auttaa nuoria sellaisten palvelujen piiriin, jotka edistävät heidän kasvuaan ja itsenäistymistään. Etsivässä nuorisotyössä toteutetaan ennalta ehkäisevän toiminnan periaatetta jalkautumalla nuorten maailmaan ja olemalla läsnä nuorten keskuudessa tarjoten luottamuksellista, helposti lähestyttävää ja saavutettavaa sekä turvallista aikuiskontaktia. Tärkeää on tavoittaa ne nuoret, jotka eivät syystä tai toisesta hakeudu peruskoulutuksen jälkeiseen koulutukseen tai jotka keskeyttävät opintonsa. Etsivän nuorisotyön kohderyhmänä ovat 13 – 29 –vuotiaat nuoret.

2.3.4. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Rantasalmen kunnan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (Lastensuojelulaki 12 §) arvioidaan ja kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointia. Kunta on nimennyt monialaisen ryhmän laatimaan ko. suunnitelman ja siinä on edustus myös koululta. Suunnitelman on hyväksynyt kunnanvaltuusto.

2.4. Yhteisöllisen oppilashuollon toimintatavat

2.4.1. Yhteistyö oppilaanohjauksessa ja koulutuksen siirtymävaiheissa

Rantasalon peruskoululla (7. – 9. lk) ja Rantasalmen lukiolla on yhteinen opinto-ohjaaja. Peruskoulun puolella opinto-ohjaajan työtehtäviin kuuluvat muun muassa opintojen ja ammatinvalinnan ohjaus, opintojen seuranta sekä ohjaustyö yhdessä luokanvalvojen ja aineenopettajien kanssa.

Opinto-ohjausta järjestetään yläkoulun jokaisella vuosiluokalla luokkamuotoisena ohjauksena sekä tarvittaessa pienryhmäohjauksena. Yksilöohjauksen asema korostuu eritoten kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla, mutta sitä on tarjolla tarvittaessa myös seitsemännellä luokalla. Opinto-ohjaajan lisäksi ohjausta antavat myös kaikki aineenopettajat omissa aineissaan.

Seitsemännen luokan opinto-ohjaus painottuu työskentelytaitoihin ja itsetuntemukseen, kahdeksannella luokalla käsitellään lisäksi syvällisemmin koulutusjärjestelmää sekä työelämää. Yhdeksännellä luokalla painopiste on eritoten jatko-opinnoissa ja ammatinvalintasuunnittelussa.

Oppilaan opinto- ja jatko-opintoasioissa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa läpi yläkoulun erityisesti Wilman, puheluiden, vanhempaintapaamisten ja vanhempainiltojen merkeissä. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös moniammatillisesti laaja-alaisen erityisopettajan, kuraattorin sekä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa yhteistyötä tehdään alakoulujen sekä toisen asteen toimijoiden kanssa. Muita mahdollisia yhteistyötahoja ovat esimerkiksi nuoris- ja vapaa-ajan toimijat, seurakunnat sekä kolmas sektori.

Yhteistyö nivelvaiheissa

Opetuksen nivelvaiheita ovat siirtyminen varhaiskasvatuksesta/kotoa esikouluun, esikoulusta ensimmäiselle luokalle, alaluokilta yläluokille sekä yläluokilta toisen asteen oppilaitokseen (lukiot ja ammatilliset oppilaitokset).

Rantasalon koulussa esikoululaiset saavat esikoulun alettua omat koulukumminsa viidennen luokan oppilaista ja kummitoimintaa jatketaan ensimmäisen luokan loppuun saakka erilaisissa yhteisissä tapahtumissa ja koulun arjessa, esimerkiksi välitunneilla. Yläkoulussa tukioppilaat ovat uusien 7.-luokkalaisten tukena koulun alkaessa. Kaikilla kouluilla on oppilaskuntatoimintaa.

Yhteistyö koulun ja huoltajien kesken tapahtuu mm. tiedotteiden, reissuvihkojen, Wilman, puheluiden, sähköpostien ja tapaamisten avulla. Vanhempainillat järjestetään vähintään kerran vuodessa ja niissä huoltaja voi keskustella luokan yhteisten asioiden lisäksi opettajien kanssa kahden kesken oppilaan opintoihin liittyvistä asioista. 0. – 2. –luokilla käydään vanhempien ja lapsen kanssa arviointikeskustelut tammi-helmikuun vaihteessa. Vanhempainvartit ovat käytössä kaikilla luokka-asteilla.

1. Varhaiskasvatuksesta esikouluun

- Neuvolan 4-vuotistarkastukset, tiedot huoltajilla/päiväkodeilla. Opetuksen kannalta tarpeellinen tieto annetaan varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta esikouluun.
- Varhaiskasvatuksen esimiehen ja alakoulun laaja-alaisen erityisopettajan tiedonsiirtopalaveri pidetään vuodenvaihteen jälkeen.

- Huhtikuussa järjestetään uusien esikoululaisten tiedonsiirtopalaveri, jossa läsnä ainakin esiopettajat, erityisopettaja, varhaiskasvatuksen esimies sekä muuta henkilöstöä ja neuvolan terveydenhoitaja. Rantasalon peruskoulun esiopettaja on koollekutsujana.
- Esikouluun tutustumispäivä/tiedotustilaisuus vanhemmille on toukokuussa. Esikoulunopettajat koollekutsujina.

2. Esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle

- Keväällä järjestetään tiedonsiirtopalaveri, jossa läsnä esiopettaja, erityisopettaja, tuleva luokanopettaja ja terveydenhoitaja. Tuleva luokanopettaja on koollekutsujana.
- Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden tiedonsiirtopalaveri syyslukukaudella, jossa läsnä kaikki oppilaan HOJKS- palaveriin osallistuvat henkilöt. Esiopetus koollekutsujana.
- Tulevan luokanopettajan vierailu esiopetukseen.
- Koulun ilmoittautumiset.
- Tutustuminen kouluun kevätlukukaudella. Tuleva luokanopettaja hoitaa tutustumispäivän.
- Esi- ja alkuopetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä opetuksellisissa, toiminnallisissa ja oppilashuollollisissa asioissa.

3. Alaluokilta yläluokille

- Yläluokkien opinto-ohjaaja ja erityisopettajat tekevät vierailut kuudensiiin luokkiin Rantasalossa ja Tuusmäen koululla huhtikuussa.
- Huoltajat antavat yläkoululle tiedot lapsestaan (lomake).
- Erityisopettajien välinen tiedonsiirtopalaveri keväällä.
- Kuudennen luokan oppilaiden tiedonsiirtopalaveri yläluokille siirtymisestä toukokuussa . Läsnä luokanopettajat, tulevat luokanvalvojat, rehtori, erityisopettajat, koulukuraattori, opinto-ohjaaja ja kouluterveydenhoitaja. Rehtori koollekutsujana.
- Huhtikuussa tulevien 7.-luokkalaisten vanhempainilta.
- Tulevat 7.- luokkalaiset tutustumiskäynnille yläkouluun.
- Ryhmäytymispäivät ja – tapahtumat nivelvaiheessa.

4. Peruskoulusta toisen asteen kouluihin

- Peruskoulun yläluokkien ja toisen asteen opinto-ohjaajan, kuraattorin ja erityisopettajan ja etsivän nuorisotyöntekijän tiedonsiirtopalaveri järjestetään tarvittaessa.
- Luvat huoltajilta dokumenttien siirtoon.
- Opinto-ohjaaja seuraa sijoittumista jatko-opintoihin.

2.4.2. Henkinen ja fyysinen työskentely-ympäristö

Kaikki työyhteisön jäsenet ovat omalta osaltaan vastuussa koulun työilmapiiristä. Esiin tulleisiin ongelmiin puututaan välittömästi ja avoimesti asianosaisten kesken keskustellen. Oppilaiden kokemuksta kouluyhteisön ja –ympäristön sekä henkilökohtaisesta tilasta seurataan säännöllisesti mm. kouluterveyskyselyn avulla. Vuosittain tarkistetaan koulun turvallisuussuunnitelma, fyysisen toimintaympäristön tila ja kehitystarpeet. Koulun rehtori vastaa siitä, että turvallisuussuunnitelma on päivitetty.

Työsuojeluvastuu kuuluu koulussa kaikille toimijoille. Työnantaja vastaa siitä, että työympäristö on fyysisesti ja psyykkisesti turvallinen. Työntekijä puolestaan vastaa siitä, että hän toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Mikäli kuka tahansa huomaa omassa tai toisen työssä vaaraa aiheuttavan kohteen, tulee asiasta ilmoittaa esimiehelle, ja pidättäytyä vaaraa aiheuttavasta työstä. Rehtori/koulunjohtaja informoi teknistä tointa työympäristön puutteista. Tapaturmia ehkäistään pitämällä fyysinen työympäristö kunnossa ja asianmukaisesti siivottuna. Vuosittain suoritetaan koulun turvallisuussuunnitelman mukainen turvallisuuskävely, jossa tarkistetaan fyysisen toimintaympäristön tila ja kehitystarpeet.

2.4.3. Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveystiedon opetus ja terveysneuvonta toteutetaan kiinteässä yhteistyössä. Terveystiedon opettaja antaa vuosittain murrosikään liittyvää opetusta viidesluokkalaisille. Kahdeksasluokkalaiset tekevät tutustumiskäynnin perhesuunnitteluneuvolaan.

2.4.4. Järjestyssäännöt

Jokaisella koululla on omat järjestyssäännöt, jotka laaditaan yhteistyössä oppilaiden ja kotien kanssa. Oppilaskunta ja vanhempainneuvosto osallistuvat järjestyssääntöjen laatimiseen.

Järjestyssäännöt ovat nähtävissä kouluilla ja Wilmassa ja niistä voidaan tiedottaa myös lukuvuosiedotteissa.

2.4.5. Poissaolojen seuranta

Esi-/luokan-/aineenopettajat merkitsevät poissaolot Wilmaan. Poissaolot on selvitettävä huoltajan tai terveydenhuollon viranomaisen toimesta. Oppilas tekee tekemättä jääneet työt kotona tai koulussa. Poissaolojen seuraaminen on luokka-asteesta riippuen joko luokanopettajan tai luokanvalvojan tehtävä. Huoltajat voivat ilmoittaa poissaoloista etukäteen Wilman kautta ja Wilmaan tehdään myös loma-anomukset.

Jos oppilaalla on paljon sairauspoissaoloja, ohjataan kotia ottamaan yhteyttä kouluterveydenhoitajaan ja esioppilaan kohdalla neuvolan terveydenhoitajaan.

Poissaolot:

Jos oppilaalla on yli 30 tuntia luvattomia tai selvittämättömiä poissaoloja, niin luokanvalvoja kutsuu huoltajat ja oppilaan palaveriin.

Jos oppilaalla on yli 60 tuntia luvattomia tai selvittämättömiä poissaoloja, niin oppilaan asiat otetaan monialaisen asiantuntijaryhmän käsittelyyn.

Jos oppilaalla on yli 90 tuntia luvattomia tai selvittämättömiä poissaoloja, niin luokanopettaja tai luokanvalvoja tekee lastensuojeluilmoituksen.

2.4.6. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun antaminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmia ehkäistään pitämällä fyysinen työympäristö kunnossa ja asianmukaisesti siivottuna sekä noudattamalla työturvallisuusohjeita ja -määräyksiä. Kouluterveydenhoitaja ja/tai terveyskeskuksen henkilökunta antaa tarvittaessa ensiapua ja ohjaa jatkotutkimuksiin tai hoitoon. Koulun rehtori/koulunjohtaja huolehtii, että koulussa on tarvittava määrä hätäensiapukoulutuksen saaneita henkilöitä (koulukeskuksessa 6 – 10 hlöä).

2.4.7. Päihteiden käyttäminen

Tupakointi on tupakkalain (13.8.1976/693 12§) ja koulun järjestyssääntöjen nojalla kielletty koulualueella. Jos alaikäinen oppilas tavataan tupakoimasta, niin opettaja takavarikoi tupakat ja tupakointivälineet. Tupakat tuhotaan, kun huoltaja on antanut siihen luvan. Tupakointiin puututaan aina kasvatuskeskustelulla tai keskustelulla. Ensimmäisen tupakointikerran jälkeen havainnon tehnyt opettaja saattaa asian luokanopettajan tai luokanvalvojan, terveydenhoitajan ja kodin tietoon. Terveystiedon opettaja keskustelelee asiasta oppilaan kanssa. Tapahtuman ensikertaisuuden opettaja varmistaa luokanopettajalta tai-valvojalta. Jos tupakointi jatkuu edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeenkin, tekee rehtori tai koulunjohtaja ilmoituksen poliisille.

Koulu yhteisön jäsen ei saa esiintyä päihteiden tai huumeiden vaikutuksen alaisena koulussa tai koulunkäyntiin liittyvässä tilaisuudessa. Alkoholijuomien tai huumeiden tuominen koulun

alueelle tai niiden ottaminen mukaan koulun järjestämiin tilaisuuksiin on kielletty. Jos epäillään oppilaan olevan päihtyneenä koulussa, otetaan heti yhteys terveydenhoitajaan, koulukuraattoriin ja huoltajiin. Huoltaja hakee päihtyneen oppilaan koulusta ja toimittaa tarvittaessa hoitoon. Mikäli huoltajia, terveydenhoitajaa tai kuraattoria ei tavoiteta, kutsutaan poliisi. Tarvittaessa turvaudutaan terveyskeskukseen. Päihdetilanteissa tehdään aina lastensuojeluilmoitus. Alkoholia sisältävät juomat takavarikoidaan ja kaadetaan viemäriin sen jälkeen, kun huoltaja antaa siihen luvan. Huumeet ja väärinkäytetyt lääkkeet takavarikoidaan ja luovutetaan poliisille.

Koulut ovat tarvittaessa yhteydessä nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin edustajien kanssa. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, mikäli työyhteisössä on huolta alaikäisestä oppilaasta tai oppilas tavataan päihtyneenä koulussa, ovat kaikki veloitettuja Lastensuojelulain (13.4.2007/417) 25 § mukaan:

"Ilmoitusvelvollisuus ... Opetustoimen ... palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä." (12.2.2010/88)

Koulussa tapahtuvat vakavat rikokset ilmoitetaan poliisille.

2.4.8 Koulukuljetus

Rantasalmen kunnassa on hyväksytty koulukuljetusohjeet. Koulukuljetukset on järjestetty siten, että oppilaiden odostusajat ovat lain määräämissä rajoissa ja matka kotoa kuljetuksen lähtö- tai päätepaikalle on turvallinen.

2.4.9 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Kaikki koulu yhteisön jäsenet ovat omalta osaltaan vastuussa koulun työilmapiiristä. Yhteisön jäseniin suhtaudutaan arvostaen ja toisten mielipiteitä kunnioittaen. Kiusaamista tai häirintää ei sallita. Koulu yhteisössä ei saa osoittaa fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa toista kohtaan. Esiin tulleisiin ongelmiin puututaan välittömästi ja avoimesti asianosaisten kesken keskustellen. Luokanopettaja tai luokanvalvoja on pääsääntöisesti vastuussa ristiriitojen selvittämisestä oman luokkansa osalta. Rantasalon peruskoulussa toimii Kiva koulu –tiimi, joka auttaa konflikti-, kiusaamis- ja ristiriitatilanteiden selvittelyssä. Tarvittaessa asian ratkaisemiseksi kootaan oppilaskohtainen monialainen tukiryhmä, joka jatkaa asian käsittelyä.

Ryhmäytymisessä uuteen luokkaan ja toveripiiriin auttavat luokanopettajat, luokanvalvojat ja tukioppilaat. Oppilaita kannustetaan kertomaan kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä koulu yhteisön aikuisille. Huoltajat voivat viestiä mahdollisista ongelmatilanteista Wilmassa, puhelimitse, vanhempainillassa tai vanhempainvartissa. Kouluterveyskyselyyn osallistutaan säännöllisesti ja puututaan esiin tulleisiin ongelmiin avoimen keskustelun keinoin.

Yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta

Mikäli kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää on tapahtunut, eikä asiaa saada saman tien keskustelemalla sovittua, käsitellään asia oppilashuollon asiantuntijaryhmässä sekä teon tekijän että kohteena olevan osalta. Tapahtunut teko yksilöidään ja ko. tilanteeseen sopiva asiantuntija (esim. kouluterveydenhoitaja) ratkaisee tarvittavan hoidon ja ohjaa oppilaan siihen. Vastaava asiantuntija seuraa hoidon etenemistä ja asiantuntijaryhmä arvioi asian käsittelyn onnistumista.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Alaikäisen oppilaan kohdalla huoltajaan otetaan yhteyttä.

Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa

Oppilashuollon henkilökunta ottaa yhteyttä tarvittaviin koulun ulkopuolisiin viranomaisiin (sosiaalityöntekijä, poliisi tms.).

Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Tähän suunnitelmaan perehdytään joka lukuvuosi opettajainkokouksessa, oppitunnilla ja vanhempainillassa. Suunnitelma on osa opetussuunnitelmaa.

Suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Oppilaitoskohtaisessa oppilashuoltoryhmässä arvioidaan suunnitelman toteutumista ja päivittämistarvetta lukuvuosittain.

2.4.10 Suunnitelma toiminnasta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelmassa on kuvailtu vaaratilanteet ja niiden ehkäisy. Koulun päivittäisen turvallisuuden takaamisen keinot ja mahdolliset vaaratilanteet (mm. tulipalo, pommiuhka) on kartoitettu ja ennaltaehkäisyn keinot pohdittu. Pelastussuunnitelma sisältää myös toimintaohjeet hätä- ja vaaratilanteissa.

Alla on pelastus- ja turvallisuussuunnitelmaa täydentäviä ohjeita mahdollisesti varotoimenpiteistä huolimatta esiin tuleviin tilanteisiin:

Kuolema, itsemurha ja vakava sairaus

Jos kouluyhteisön jäsen saa tiedon toisen kouluyhteisön jäsenen kuolemasta, tiedottaa hän siitä rehtoria. Mikäli asia pitää edelleen ilmoittaa omaisille, hoitaa sen poliisi, pappi tai terveydenhuollon ammattilainen. Rehtori tai joku muu koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän (= koulun kriisiryhmä) jäsen ottaa sen jälkeen yhteyden kotiin, ilmaisee koulun osanoton ja kysyy omaisten mielipidettä asian käsittelystä työyhteisössä. Koulu muistaa omaisia kunnioittaen heidän toiveitaan. Kriisiryhmä arvioi oppilaiden tarpeen asian jälkipuintiin ja huolehtii sen järjestämisestä. Mikäli työntekijä tarvitsee kriisiapua, vastaa siitä työterveyshuolto.

Itsemurhan sattuessa toimitaan soveltavin osin kuten edellä ohjeistettu. Oppilaiden, erityisesti lähimpien ystävien ja mahdollisten silminnäkijöiden, tilaa seurataan ja kriisiryhmän jäsen keskustelee heidän kanssaan kokemuksesta ja ohjaa tarvittavan jatkotuen piiriin. Jos työyhteisön jäsen saa tiedon tai vain epäilee jonkun kouluyhteisön jäsenen aikovan itsemurhaa, on välittömästi otettava yhteys rehtoriin tai muuhun kriisiryhmän jäseneseen. Itsemurhaa aikovaa ei saa koskaan jättää yksin. Toimintaohjeet lyhyesti:

- Kuuntele, puhu, pohdi
- Älä tuomitse tai vähättele
- Älä lupaa olla kertomatta kenellekään
- Ota yhteys kriisiryhmään

Kriisiryhmä päättää jatkotoimenpiteistä, ottaa yhteyden asianomaiseen ja hänen läheisiinsä ja järjestää ulkopuolista apua.

Oppilaan lähiomaisen kuolemasta tiedon saanut informoi rehtoria, joka välittää tiedon opettajille ja kriisiryhmälle. Kriisiryhmän jäsen puhuu oppilaan kanssa asiasta kahden kesken ja ohjaa tarvittaessa hoitoon tai muun tuen (mm. terveydenhoito, sosiaalitoimi, vertaisryhmät) piiriin.

Jos oppilas sairastuu vakavasti, pyydetään häneltä ja huoltajilta lupa kertoa asiasta opettajille. Oppilas ja huoltajat päättävät mitä asiasta kerrotaan luokalle. Mahdollisuuksien mukaan nuorten myötätunto ja toiminnallisuus pyritään kanavoimaan sairaan hyväksi. Henkilökuntaa tiedotetaan toimintaohjeista sairaskohtauksen varalle.

Johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa

Suojeluhenkilöstö on esitetty pelastus- ja turvallisuussuunnitelmassa.

Sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän

periaatteet

Vaikeissa onnettomuustilanteissa soimitaan ensimmäiseksi hätänumeroon 112. Tämän jälkeen välitetään tieto rehtorille. Onnettomuudesta, uhkauksesta, epäilyttävistä henkilöistä, esineistä jne. on aina ilmoitettava koulun rehtorille (poissa ollessa vararehtorille). Sisäisestä hälyttämisestä ja kuuluttamisesta vastaa rehtori ja poissaolon varalta vararehtori tai edelleen tiedon saanut opettaja. Tieto välitetään soittamalla naapurikoulurakennuksiin. Rehtori päättää jatkotoimista ja kutsuu tarvittaessa koolle kriisiryhmän. Jos asiasta on tarpeen tiedottaa koulun ulkopuolelle, sen tekee rehtori.

Psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen

Kriisiryhmä arvioi opiskelijoiden tarpeen asian jälkipuintiin ja huolehtii sen järjestämisestä, yhteistyökumppaneina paikallinen terveydenhuoltopalvelujen järjestäjä ja seurakunta.

Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Uusi työntekijä tutustuu suunnitelmaan perehdyttämisen yhteydessä ja koko henkilöstö kertaa suunnitelman sisällön lukuvuosittain syksyn suunnittelupalaverissa. Opettajat edelleen perehdyttävät luokkansa oppilaat tarvittavissa määrin.

Toimintavalmiuksien harjoittelu

Pelastus- ja turvallisuussuunnitelman mukaisesti poistumisharjoitus on koulussa lukuvuosittain yleensä lokakuussa, sammutusharjoitus henkilökunnalle kerran kahdessa vuodessa ja ensiaputaitoja koulutetaan työntekijöille tarpeen mukaan siten, että vaaditulla osalla henkilöstöstä on aina ensiapuvalmiudet.

Suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Suunnitelmaa arvioidaan ja se päivitetään vähintään vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on päivitetty. Koulukohtaiset suunnitelmat ovat nähtävissä kouluilla ja sen lisäksi Wilmassa ja niistä voidaan tiedottaa myös lukuvuosiotiedotteessa.

2.4.11 Toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa

Jokaisella koululla on pelastussuunnitelma, jossa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa. Pelastussuunnitelma päivitetään vastaamaan uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Opetushenkilöstön tai oppilashuollon palvelujen edustaja, jolla on huoli oppilaasta, kutsuu koolle *asiantuntijaryhmän*. Se kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen ja oppilashuollon palvelujen selvittämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuoltopalveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 – 4 mom), eli yleensä esi- tai luokanopettaja tai luokanvalvoja. Asiantuntijaryhmän monialaisuus ja tapauskohtaisuus perustuu yksilölliseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Kokoontumisessa sovitaan oppilaan tarvitsemista tukitoimista, oppilaan ja tukea antavien henkilöiden vastuualueista ja seuraavasta tapaamisesta ja vastuuhenkilö kirjaa tiedot oppilashuoltokertomukseen (Wilman muistio).

Mikäli oppilas kieltäytyy asiantuntijaryhmän kokoontumisesta, tiedotetaan siitä huoltajaa.

3.1. Yhteistyö laajoissa terveystarkastuksissa

Kouluterveydenhoitaja on oppilashuollon keskeisiä toimijoita. Jatkossa pyritään siihen, että terveydenhoitaja tekee laajoista terveystarkastuksista yhteenvedon, joka käsitellään koulun yhteisöllisessä oppilashuollossa. Yhteenvedoa voidaan käyttää eräänä koulun hyvinvoinnin mittarina ja kehittämisen kohteena.

3.2. Oppilaan sairauden vaatima hoito, erityisruokavalio tai lääkitys

Kouluterveydenhoitajalla on tieto oppilaan sairauksista, niiden vaatimasta hoidosta ja lääkityksestä sekä erityisruokavaliosta. Hän välittää huoltajien luvalla opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon opettajille sekä koulun ruokalaan. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto voidaan välittää salassapitosäännösten estämättä.

Kouluterveydenhoitaja tai -lääkäri ohjaa opiskelijan edelleen tarvittaessa muiden perusterveydenhuollon palvelujen tai erikoissairaanhoidon piiriin. Terveysdenhoitaja voi ohjata opiskelijan esimerkiksi psykologille, fysioterapeutille, ravitsemusterapeutille tai mielenterveysvastaanotolle. Koululääkäri tekee lähetteet erikoissairaanhoidon.

3.3. Yhteistyö oppilashuollon ja opetuksen järjestäjän välillä

Oppilashuoltohenkilöstö voi salassapitosäännösten estämättä antaa opetuksen järjestäjälle niitä tietoja, jotka ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä. Tällaisia tietoja ovat mm. tehostettua (pedagoginen arvio) tai erityistä (pedagoginen selvitys) tukea arvioivien asiakirjojen tai oppimissuunnitelman tai HOJKS:n vaatimat tiedot. Yhteistyötä tehdään myös joustavan perusopetuksen tai sairaalaopetuksen aikana. Vaikka tiedot voidaan välittää salassapitosäännöksiensä estämättä, parempaan yhteistyöhön päästään aina, jos yhteistyötä tehdään myös oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa.

3.4. Oppilashuollon tuki rangaistustilanteissa

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestyssääntöjä, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus

on vakava tai järjestyssääntöjen rikkominen on toistuvaa, jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan oppilas voidaan erottaa koulusta määräajaksi. Rehtorin tekemän päätöksen vahvistaa sivistyslautakunta. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangaistuksia. Ennen rangaistusten antamista on kuultava oppilasta ja yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti. Ennen kurinpitorangaistuksen antamista on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Määräaikaisesta erottamisesta ilmoitetaan kunnan sosiaalihuoltoon. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta on annettava viranhaltijapäätös, ja jälki-istunto on kirjattava.

Opetuksen järjestäjän tulee järjestää määräaikaisesti erotetulle oppilaalle opetus, joka estää oppilaan jäämisen jälkeen opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja jonka mukaista oppimista seurataan.

3.5. Monialainen asiantuntijaryhmä ja oppilashuoltokertomus

Mikäli oppilaan elämäntilanteen katsotaan edellyttävän monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumista, kysytään oppilaalta ja/tai hänen huoltajiltaan lupa ryhmän kokoontumiseen ja sen jäsenten läsnäoloon. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuoltopalveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Hänen tehtävänä on myös hankkia oppilaan/huoltajien kirjallinen suostumus asian käsittelyyn asiantuntijaryhmässä.

Tilaisuudessa voi olla läsnä oppilas ja mielellään hänen huoltajansa. Mikäli oppilas ja huoltaja ovat eri mieltä oppilashuollon tarpeellisuudesta ja toimenpiteistä, arvioi koulukuraattori tai kouluterveydenhoitaja oppilaan kehitystason ja edun toteutumisen. Lähtökohtana on aina lapsen edun toteutuminen. Mikäli oppilas ja/tai huoltajat kieltäytyvät asiantuntijaryhmän kokoontumisesta, luokanopettaja tai luokanvalvoja tekee lastensuojeluilmoituksen.

Oppilaan tai huoltajan on mahdollista pyytää mukaansa myös muita tarpeelliseksi katsomiaan henkilöitä. Asiantuntijaryhmän kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja ryhmään kutsutaan vain ne henkilöt, joiden tehtäviin lapsen asian käsittely välittömästi kuuluu.

Kokoontumisessa sovitaan oppilaan tarvitsemista tukitoimista, oppilaan ja tukea antavien henkilöiden vastuualueista sekä seuraavasta tapaamisesta. Ryhmän puheenjohtaja kirjaa tiedot oppilashuoltokertomukseen (Wilman muistio), jonka oppilas, huoltaja ja puheenjohtaja allekirjoittavat. Kertomus arkistoidaan kaikilla kouluilla oppilashuoltorekisteriin. Tulevaisuudessa selvitetään sähköisen arkistoinnin mahdollisuutta.

3.6. Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa

Koulun tai oppilashuollon henkilöstö voi olla yhteydessä oppilaan asioissa myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Näitä tahoja ovat mm. nuorisotoimi, etsivä nuorisotyö, lastensuojelu, perheen tai lapsen oma tukihenkilö, erikoissairaanhoido, kehitysvammahuolto, valtion erityiskoulut ja poliisi. Osa yhteistyöstä edellyttää oppilaan ja/tai huoltajien suostumusta.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulun oppilaskunta ja vanhempainneuvosto käsittelevät joitakin koulun päivittäiseen toimintaan liittyviä asioita. Vanhempainilloissa voidaan myös keskustella oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. Vanhempia ja oppilaita kehoitetaan ottamaan yhteyttä kouluun, jos he haluavat, että koulu nostaa jonkin tärkeän teeman yhteisesti käsiteltäväksi - tai jos he ovat huolestuneita oman lapsensa tilanteesta koulussa tai kotona.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä Rantasalmen opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §).

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä arvioi oppilashuollon onnistumista lukuvuosittain. Koulussa oppilashuollolla pyritään edistämään oppilaan opintojen etenemistä ja seurattavia asioita ovat siksi oppilaiden poissaolomäärät, oppilaiden saamat arvosanat sekä oppilaiden kokema koulussa viihtyminen (kouluterveyskysely).

Lisäksi seurataan ovatko oppilaat saaneet tarvitsemansa oppilashuollollisen tuen. Rehtori/ koulunjohtaja kokoaa tiedot ja seuranta tapahtuu kevätlukukauden lopussa. Lukuvuosikohtaiset tiedot taulukoidaan ja koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä pohditaan tehokkaampia keinoja opintojen tukemiseen ja kouluviihtyvyyden parantamiseen. Tiedot esitellään huoltajille ja oppilaskunnalle. Säännöllisesti toteutettavat kouluterveyskyselyt antavat tietoa ja mittareita oppilaiden terveydentilasta sekä kouluolosuhteista pidemmällä perspektiivillä.

31. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset

31.1. Kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset Rantasalmen perusopetuksessa

Vieraskielisille oppilaille järjestetään suomi toisena kielenä (S2-kieli) -opetusta. Lisäksi pyritään järjestämään valmistavaa opetusta mahdollisuuksien mukaan. Muutoin opetus tapahtuu perusopetusryhmissä. Vieraskielisille oppilaille laaditaan tarvittaessa henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

32. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen

32.1. Kaksikielisen opetuksen järjestäminen Rantasalmen perusopetuksessa

Rantasalmella ei järjestetä kaksikielistä perusopetusta.

33. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

33.1. Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva opetus Rantasalmella

Rantasalmella ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa perusopetusta.

34. Vuosiluokat 1-2

34.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeitä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa tai syksyllä ensimmäisellä vuosiluokalla, jos opetus alkaa kevätlukukaudella. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

34.2. Koululaiseksi kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeitä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

34.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

34.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeää, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevaisuutensa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämiseksi korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

34.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittämään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, audiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikkaan tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsevia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkittamisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työpätköiden merkitykseen hyvinvoinnille.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

34.6. Oppiaineet

34.6.1. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskelunvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammasteista.

34.6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai*
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.*

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

-

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kohteliaasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

- harjoitellaan suomen kielen äänteiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistamista ja tuottamista
- opetellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja sekä tietotekstejä leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

S2 Tekstien tulkitseminen

Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

- edistetään lukemaan oppimista ja luetun ymmärtämistä
- tutkitaan suomen kielen erityispiirteitä (pitkät vokaalit, kaksoiskonsonantit, tavutus)
- harjoitellaan kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista
- pohditaan tekstien merkityksiä ja keskustellaan luetusta
- havainnoidaan ajan, paikan ja järjestyksen ilmaisemista
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

S3 Tekstien tuottaminen

Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

- opetellaan pien- ja suuraakkoset ja sanatason oikeinkirjoitusta
- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan virkkeen kirjoittamista
- havainnoidaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- harjoitellaan persoonapronominien, verbien ja yleisimpien sijamuotojen käyttöä

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

- harjoitellaan erilaisia koulun vuorovaikutustilanteita ja pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä niissä
- tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin
- hyödynnetään oppilaiden erilaisia taustoja kielen opiskelussa
- luetaan ikä- ja taitotasolle sopivia tekstejä

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havainnoita ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

- harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä erilaisia kielenkäyttötilanteita
- tutustutaan eri oppiaineisiin liittyviin teksteihin, sanastoon ja ilmauksiin
- harjoitellaan tiedonhankintaa ympäristöstä ja erilaisista teksteistä ja kuvista
- harjoitellaan tv-taitoja
- hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L4
T3	S1	L1, L2, L7
T4	S2	L1, L2, L4
T7	S3	L4, L5
T8	S3	L1, L4, L5
T9	S4	L4, L6, L7
T12	S5	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan

- harjoitellaan suomen kielen äänteiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistamista ja tuottamista
- opetellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja sekä tietotekstejä leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin

- harjoitellaan suomen kielen äänteiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistamista ja tuottamista
- opetellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja sekä tietotekstejä leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen

- edistetään lukemaan oppimista ja luetun ymmärtämistä
- tutkitaan suomen kielen erityispiirteitä (pitkät vokaalit, kaksoiskonsonantit, tavutus)
- harjoitellaan kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista
- pohditaan tekstien merkityksiä ja keskustellaan luetusta
- havainnoidaan ajan, paikan ja järjestyksen ilmaisemista
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja

- opetellaan pien- ja suuraakkoset ja sanatason oikeinkirjoitusta
- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan virkkeen kirjoittamista
- havainnoidaan puhutun ja kirjetetun kielen eroja
- harjoitellaan persoonapronominien, verbien ja yleisimpien sijamuotojen käyttöä

T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita

- opetellaan pien- ja suuraakkoset ja sanatason oikeinkirjoitusta
- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan virkkeen kirjoittamista
- havainnoidaan puhutun ja kirjetetun kielen eroja
- harjoitellaan persoonapronominien, verbien ja yleisimpien sijamuotojen käyttöä

T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen

Oppilas tunnistaa yleiskielen ja puhekielen eroja sekä oppii käyttämään tilanteeseen sopivaa kieltä.

- harjoitellaan erilaisia koulun vuorovaikutustilanteita ja pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä niissä
- tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin
- hyödynnetään oppilaiden erilaisia taustoja kielen opiskelussa
- luetaan ikä- ja taitotasolle sopivia tekstejä

T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana

- harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä erilaisia kielenkäyttötilanteita
- tutustutaan eri oppiaineisiin liittyviin teksteihin, sanastoon ja ilmauksiin
- harjoitellaan tiedonhankintaa ympäristöstä ja erilaisista teksteistä ja kuvista
- harjoitellaan tv-taitoja
- hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

- harjoitellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan käyttämään preesensia ja imperfektiä kerronnassa
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

S2 Tekstien tulkitseminen

Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita,

laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

- vahvistetaan lukutaitoa
- harjoitellaan tekstin ymmärtämisen keinoja (ennakointi, päättely, pääasioiden etsiminen)
- tutustutaan suomen kielen erityispiirteisiin
- luetaan taitotasolle sopivia erityyppisiä tekstejä
- keskustellaan lukukokemuksista
- tutkitaan ajan, paikan ja järjestyksen ilmaisemista teksteissä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

S3 Tekstien tuottaminen

Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kielipiirteisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

- kehitetään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita
- havainnoidaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja
- tutkitaan erityyppisiä tekstejä kuten mainos, sarjakuva, uutinen, kertomus, asiateksti, runo
- harjoitellaan yksikön ja monikon muodostamista, astevaihtelua ja sanojen luokittelua
- harjoitellaan myönteisiä ja kielteisiä verbin persoonamuotoja
- tutustutaan keskeisiin sijamuotoihin
- opetellaan tuottamaan erityyppisiä lyhyitä tekstejä

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

- tarkastellaan kielen ja kulttuurin merkitystä vuorovaikutustilanteissa sekä erilaisissa teksteissä ja mediassa
- etsitään ikä- ja taitotasolle sopivaa itseä kiinnostavaa luettavaa
- harjoitellaan luetun ja kuullun ymmärtämistä
- harjoitellaan tiedonhakua
- hyödynnetään oppilaiden kulttuuritaustoja ja kokemuksia oppimisessa

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havainnoita ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaiden oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

- harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä erilaisia kielenkäyttötilanteita
- tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin
- harjoitellaan eri oppiaineissa käytettävää sanastoa ja ilmauksia
- opetellaan tvt-taitoja ja niiden käyttöä oppimisessa

- hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T5	S2	L2, L4
T6	S3	L2, L4
T10	S4	L2, L4
T11	S4	L2
T13	S5	L1, L2, L4
T14	S5	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua

- harjoitellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan käyttämään preesensia ja imperfektiä kerronnassa
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin

- harjoitellaan jokapäiväiseen elämään liittyvää sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan kysymistä, vastaamista, pyytämistä ja kertomista
- harjoitellaan käyttämään preesensia ja imperfektiä kerronnassa
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja tunteista kertomista arjen tilanteissa
- harjoitellaan kuuntelemaan toisia viestijöitä ja oppimaan heiltä
- käsitellään satuja, tarinoita ja loruja leikinomaisesti ja vuorovaikutteisesti

T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan

- vahvistetaan lukutaitoa
- harjoitellaan tekstin ymmärtämisen keinoja (ennakointi, päättely, pääasioiden etsiminen)
- tutustutaan suomen kielen erityispiirteisiin
- luetaan taitotasolle sopivia erityyppisiä tekstejä
- keskustellaan lukukokemuksista
- tutkitaan ajan, paikan ja järjestyksen ilmaisemista teksteissä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kielipiillisten rakenteiden tuottamista

- kehitetään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitoja
- harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita
- havainnoidaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja
- tutkitaan erityyppisiä tekstejä kuten mainos, sarjakuva, uutinen, kertomus, asiateksti, runo
- harjoitellaan yksikön ja monikon muodostamista, astevaihtelua ja sanojen luokittelua
- harjoitellaan myönteisiä ja kielteisiä verbin persoonamuotoja
- tutustutaan keskeisiin sijamuotoihin
- opetellaan tuottamaan erityyppisiä lyhyitä tekstejä

T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen

- tarkastellaan kielen ja kulttuurin merkitystä vuorovaikutustilanteissa sekä erilaisissa teksteissä ja mediassa
- etsitään ikä- ja taitotasolle sopivaa itseä kiinnostavaa luettavaa
- harjoitellaan luetun ja kuullun ymmärtämistä
- harjoitellaan tiedonhakua
- hyödynnetään oppilaiden kulttuuritaustoja ja kokemuksia oppimisessa

T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin

Ohjataan oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan ympäristönsä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta.

- tarkastellaan kielen ja kulttuurin merkitystä vuorovaikutustilanteissa sekä erilaisissa teksteissä ja mediassa
- etsitään ikä- ja taitotasolle sopivaa itseä kiinnostavaa luettavaa
- harjoitellaan luetun ja kuullun ymmärtämistä
- harjoitellaan tiedonhakua
- hyödynnetään oppilaiden kulttuuritaustoja ja kokemuksia oppimisessa

T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin

- harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä erilaisia kielenkäyttötilanteita
- tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin
- harjoitellaan eri oppiaineissa käytettävää sanastoa ja ilmauksia
- opetellaan tv-taitoja ja niiden käyttöä oppimisessa
- hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan

- harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä erilaisia kielenkäyttötilanteita
- tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin
- harjoitellaan eri oppiaineissa käytettävää sanastoa ja ilmauksia
- opetellaan tv-taitoja ja niiden käyttöä oppimisessa
- hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen*

- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

- keskittynyt kuunteleminen
- juonellinen kerronta
- kysymään ja vastaamaan oppiminen

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

- opetellaan tunnistamaan Suomen kielen äänneet ja kirjaimet
- opetellaan lukemaan tavuja, sanoja ja lauseita
- harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin
- harjoitellaan tietojen etsimistä havainnoimalla ympäristöä, tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- sanavaraston laajentaminen ja monipuolistaminen
- kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omassa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla.

Harjoitellaan käyttämään omassa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

- isot ja pienet tekstauskirjaimet piirtäen sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja
- oikeinkirjoituksen alkeet (sanaväli, tavutus) sekä tutustuminen lauseen lopetusmerkkeihin

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

- tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin
- lukudiplomin suorittaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3
T2	S1	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T5	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L4, L5, L7
T12	S4	L2, L4, L7
T13	S4	L2, L3, L4
T14	S4	L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

- keskittynyt kuunteleminen
- juonellinen kerronta
- kysymään ja vastaamaan oppiminen

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

- keskittynyt kuunteleminen
- juonellinen kerronta
- kysymään ja vastaamaan oppiminen

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

- keskittynyt kuunteleminen
- juonellinen kerronta
- kysymään ja vastaamaan oppiminen

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan

- opetellaan tunnistamaan Suomen kielen äänteet ja kirjaimet
- opetellaan lukemaan tavuja, sanoja ja lauseita
- harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin
- harjoitellaan tietojen etsimistä havainnoimalla ympäristöä, tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä
- sanavaraston laajentaminen ja monipuolistaminen
- kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

- isot ja pienet tekstauskirjaimet piirtäen sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja
- oikeinkirjoituksen alkeet (sanaväli, tavutus) sekä tutustuminen lauseen lopetusmerkkeihin

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen

- tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin
- lukudiplomin suorittaminen

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön

- tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin
- lukudiplomin suorittaminen

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa

- tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin
- lukudiplomin suorittaminen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain

tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

- oppilas tottuu ilmaisemaan itseään suullisesti
- oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa
- oppilas osallistuu keskittyen ilmaisuharjoitukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

- oppilas lukee mekaanisesti sujuvasti
- oppilas lukee ja ymmärtää erityyppisiä tekstejä
- oppilas tekee päätelmiä luetusta
- oppilasta ohjataan hakemaan monipuolisesti tietoa eri lähteistä (mm. internet)
- oppilasta ohjataan kriittiseen medianlukutaitoon
- oppilas laajentaa ja monipuolistaa sana- ja käsitevarantoaan
- oppilaan kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

- oppilas osaa käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- oppilas osaa ilmaista itseään kirjallisesti
- oppilas kirjoittaa selkeällä ja luettavalla tekstauskäsiälalla
- oppilas osaa kirjoittaa sanoja ja lauseita lähes virheettömästi (pitkä vokaali, kaksoiskonsonantti, diftongi, äng-äänne, lauseen aloitus- ja lopetusmerkit, erisnimet)
- oppilas osaa tuottaa tekstiä käsin ja tietokoneella

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

- lukudiplomin suorittaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L3
T2	S1	L1, L2, L7
T3	S1	L1, L2, L7
T4	S1	L1, L2, L7
T6	S2	L1, L2, L4
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L2, L4, L5
T9	S3	L1, L4, L5, L7
T10	S3	L2, L4, L5
T11	S3	L1, L4, L5
T13	S4	L2, L3, L4
T14	S4	L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

- oppilas tottuu ilmaisemaan itseään suullisesti
- oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa
- oppilas osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin

- oppilas tottuu ilmaisemaan itseään suullisesti
- oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa
- oppilas osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisuohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla

- oppilas tottuu ilmaisemaan itseään suullisesti
- oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa
- oppilas osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin

T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin

- oppilas tottuu ilmaisemaan itseään suullisesti
- oppilas osaa toimia tarkoituksenmukaisesti arkipäivän puhetilanteissa
- oppilas osallistuu keskittyen ilmaisuharjoituksiin

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä

- oppilas lukee mekaanisesti sujuvasti
- oppilas lukee ja ymmärtää erityyppisiä tekstejä
- oppilas tekee päätelmiä luetusta
- oppilasta ohjataan hakemaan monipuolisesti tietoa eri lähteistä (mm. internet)
- oppilasta ohjataan kriittiseen medianlukutaitoon
- oppilas laajentaa ja monipuolistaa sana- ja käsitevarantoaan
- oppilaan kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin

- oppilas lukee mekaanisesti sujuvasti
- oppilas lukee ja ymmärtää erityyppisiä tekstejä
- oppilas tekee päätelmiä luetusta
- oppilasta ohjataan hakemaan monipuolisesti tietoa eri lähteistä (mm. internet)
- oppilasta ohjataan kriittiseen medianlukutaitoon
- oppilas laajentaa ja monipuolistaa sana- ja käsitevarantoaan
- oppilaan kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen

- oppilas lukee mekaanisesti sujuvasti
- oppilas lukee ja ymmärtää erityyppisiä tekstejä
- oppilas tekee päätelmiä luetusta
- oppilasta ohjataan hakemaan monipuolisesti tietoa eri lähteistä (mm. internet)
- oppilasta ohjataan kriittiseen medianlukutaitoon
- oppilas laajentaa ja monipuolistaa sana- ja käsitevarantoaan
- oppilaan kielellisen monimuotoisuuden vahvistaminen mm. sanaleikkien ja riimien avulla

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla

- oppilas osaa käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- oppilas osaa ilmaista itseään kirjallisesti

- oppilas kirjoittaa selkeällä ja luettavalla tekstauskäsialalla
- oppilas osaa kirjoittaa sanoja ja lauseita lähes virheettömästi (pitkä vokaali, kaksoiskonsonantti, diftongi, äng-äänne, lauseen aloitus- ja lopetusmerkit, erisnimet)
- oppilas osaa tuottaa tekstiä käsin ja tietokoneella

T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä

- oppilas osaa käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- oppilas osaa ilmaista itseään kirjallisesti
- oppilas kirjoittaa selkeällä ja luettavalla tekstauskäsialalla
- oppilas osaa kirjoittaa sanoja ja lauseita lähes virheettömästi (pitkä vokaali, kaksoiskonsonantti, diftongi, äng-äänne, lauseen aloitus- ja lopetusmerkit, erisnimet)
- oppilas osaa tuottaa tekstiä käsin ja tietokoneella

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsikirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

- oppilas osaa käyttää mielikuvitusta kirjoittaessaan
- oppilas osaa ilmaista itseään kirjallisesti
- oppilas kirjoittaa selkeällä ja luettavalla tekstauskäsialalla
- oppilas osaa kirjoittaa sanoja ja lauseita lähes virheettömästi (pitkä vokaali, kaksoiskonsonantti, diftongi, äng-äänne, lauseen aloitus- ja lopetusmerkit, erisnimet)
- oppilas osaa tuottaa tekstiä käsin ja tietokoneella

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön

- lukudiplomin suorittaminen

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa

- lukudiplomin suorittaminen

34.6.3. Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiötä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen

olottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologioita ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen

valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäntilanteesta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

- omat tutkimukset

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T4	S2, S3, S4, S6	L3
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T15	S1, S5	L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi
- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä
- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen
- omat tutkimukset
- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet
- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja koulu yhteisössä

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi
- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

- arjen perustaidot
- itsensä ja muiden kunnioittaminen
- hyvät tavat
- turvallinen liikkuminen liikenteessä

- luontohavaintojen tekeminen
- lähiympäristöön tutustuminen

- omat tutkimukset

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- ympäristötietoiset valinnat ja kierrätys

T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä

- ihmisen rakenne ja kehittyminen
- hyvinvointi

- terveelliset elämäntavat
- elämän perustarpeet

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäntavasta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista

lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat

S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T9	S2, S4, S6	L1, L3
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen
- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa
- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa
- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus
- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat
- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen
- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa
- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa

- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus
- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat
- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen
- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa
- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa
- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus
- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat
- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen
- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa
- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa
- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus
- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat
- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa

- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus

- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen

- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa

- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa

- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus

- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat

- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla

- tunnetaitojen harjoittaminen
- sosiaalinen käyttäytyminen

- luonnonilmiöt
- turvallisuus arjessa

- lajintuntemus
- vuodenaikojen vaihtelu luonnossa

- omat tutkimukset
- kasvien kasvatus

- maa, vesi, ilma, valo elämän perusedellytyksinä
- oppimisen menetelmät ja erilaiset työtavat

- kotiseutu ja sen merkitys
- oman toiminnan ja omien valintojen merkitys hyvinvointiin

34.6.4. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluympäristön luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä

on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistetaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin joulun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämäntapaan liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenvuorokierroon ja elämäntapaan liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoden ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

- Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
- adventti, joulu, pääsiäinen
- hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, suntia, urut, alttari, saarnatuoli, alttaritaulu

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin

- uskontoihin
- niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin
- otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäntapausten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

Herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

- Oppilas kiinnostuu uskonnon opiskelusta
- Tuntee oman perheensä uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan
  - Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
  - adventti, joulukuukaus, pääsiäinen
  - hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
  - kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, sunnuntai, urut, alttari, saarnastuoli, alttaritaulu

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin

- uskontoihin
- niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin
- otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonottomuus
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin.

- Oppilas tietää keskeisiä käsitteitä, kertomuksia ja symboleja.
  - Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
  - adventti, joulukuukaus, pääsiäinen
  - hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä

- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, suntio, urut, alttari, saarnastuoli, alttaritaulu

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenvuoroon, juhliin ja tapoihin

Tutustutaan opiskeltavan uskonnon vuodenvuoroon, juhliin ja tapoihin.

- Oppilas tietää kirkkovuoden kierron, juhlia ja tapoja.

- Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
- adventti, joulukuukausi, pääsiäinen
- hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, suntio, urut, alttari, saarnastuoli, alttaritaulu

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

Tutustutaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin.

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin

- uskontoihin
- niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin
- otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonottomuus

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan.

- Oppilas tunnistaa ja kertoo omia ajatuksiaan ja tunteitaan

- Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
- adventti, joulukuukausi, pääsiäinen
- hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, suntio, urut, alttari, saarnastuoli, alttaritaulu
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

Ohjataan oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- Oppilas toimii oikeudenmukaisesti, eläytyy toisen asemaan, kunnioittaa toisten ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista

- adventti, joulukuukauspäivä
- hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, sunnuntai, urut, alttari, saarnatuoli, alttaritaulu

Tutustutaan koulu yhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin

- uskontoihin
- niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin
- otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

Ohjataan oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Oppilas pystyy eettiseen pohdintaan ja käyttäytyy vastuullisesti itseään, yhteisöään, ympäristöä ja luontoa kohtaan

- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

Luodaan oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

- Oppilas esittää ja perustelee omia mielipiteitään sekä kuuntelee ja ymmärtää, että on olemassa erilaisia mielipiteitä

- Raamatun kertomuksia Uudesta ja Vanhasta Testamentista
- adventti, joulukuukauspäivä
- hengellistä lastenmusiikkia ja virsiä
- kirkkorakennus ja käsitteet: jumalanpalvelus, pappi, kanttori, sunnuntai, urut, alttari, saarnatuoli, alttaritaulu
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluuun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämäntapaan liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämäntapaan liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoden ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
- joulun, pääsiäisen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
- kristillistä musiikkia ja virsiä
- käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
- symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
- seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, sunti, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonottomuus.

- ortodoksisuus
- uskonottomuus

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämäntapojen pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

- Oppilas kiinnostuu uskonnon opiskelusta
- Tuntee oman perheensä uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan
  - oppilaan kokemuksia uskonnosta
  - jouluku, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
  - kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
  - kristillistä musiikkia ja virsiä
  - käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
  - symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
  - seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, sunti, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta
- ortodoksisuus
- uskonottomuus
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

Oppilas tietää keskeisiä käsitteitä, kertomuksia ja symboleja.

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
- jouluku, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
- kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
- kristillistä musiikkia ja virsiä
- käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
- symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas

- seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, suntio, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenvuoroon, juhliin ja tapoihin

- Oppilas tietää kirkkovuoden kierron, juhlia ja tapoja.

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
- joulukuun, pääsiäisen ja niihin liittyviä Raamatun keromuksia ja perinteitä
- kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
- kristillistä musiikkia ja virsiä
- käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
- symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
- seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, suntio, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

Tutustutaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin.

- ortodoksisuus
- uskonottomuus

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

- Oppilas tunnistaa ja kertoo omia ajatuksiaan ja tunteitaan

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
- joulukuun, pääsiäisen ja niihin liittyviä Raamatun keromuksia ja perinteitä
- kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
- kristillistä musiikkia ja virsiä
- käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
- symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
- seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, suntio, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- Oppilas toimii oikeudenmukaisesti, eläytyy toisen asemaan, kunnioittaa toisten ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
- joulukuun, pääsiäisen ja niihin liittyviä Raamatun keromuksia ja perinteitä
- kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset

- kristillistä musiikkia ja virsiä
  - käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
  - symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
  - seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, suntio, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta
-
- ortodoksisuus
  - uskonnottomuus
-
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
  - omatunto
  - kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
  - oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

Oppilas pystyy eettiseen pohdintaan ja käyttäytyy vastuullisesti itseään, yhteisöään, ympäristöä ja luontoa kohtaan

- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
- omatunto
- kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
- oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

- Oppilas esittää ja perustelee omia mielipiteitään sekä kuuntelee ja ymmärtää, että on olemassa erilaisia mielipiteitä

- oppilaan kokemuksia uskonnosta
  - joulukuusi, pääsiäinen ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia ja perinteitä
  - kaste, rippikoulu, häät, hautajaiset
  - kristillistä musiikkia ja virsiä
  - käsitteet: Jumala, taivaan Isä, Jeesus, Raamattu, rukous, taivas
  - symbolit: risti, kynttilä, paimen, lammas
  - seurakuntaan liittyvät käsitteet: pappi, kirkko, kanttori, suntio, Kirkkorinne, kirkkotori, sankarihauta
-
- Jumala Luojana: ihmisarvo ja elämän kunnioittaminen
  - omatunto
  - kateus, viha, laupeus, anteeksipyyttäminen ja -antaminen, suru, ilo ja niihin liittyviä Raamatun kertomuksia
  - oppilas perheen ja luokan vastuullisena jäsenenä

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteon mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Porehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L2, L4
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L3, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenvuorokiertoon, juhliin ja tapoihin

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksisen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnustetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä.

Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1
T3	S1	L2, L3, L7
T4	S2	L2, L3, L7
T5	S1, S3	L2, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7	S3	L3, L7
T8	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenvuorokiertoon, juhliin ja tapoihin

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä

34.6.5. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvuja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaitoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T5	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T6	S1, S2, S3, S4	L4
T7	S1, S2, S3, S4	L7
T8	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen peruseriaatteita musisoinnin yhteydessä

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa

Esiintymiskäyttötymisen ja musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt

- hidas - nopea
- tauko
- tahti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- A- ja B-osa

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho- ja rytmisoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksasosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omassa yhteisössä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia

- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmii- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4	L5, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T7	S1, S2, S3, S4	L7
T8	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaan rakentaen

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksasosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksasosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksasosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksasosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksanosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla

- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttäytymisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksanosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla

- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttämisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa

Esiintymiskäyttämisen ja musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Rytmi:

- perussyke
- tasajakoinen - kolmijakoinen
- pitkä - lyhyt
- hidas - nopea
- tahti
- neljäsosanuotti ja -tauko
- puolinuotti ja -tauko
- kahdeksanosanuotti

Melodia:

- korkea - matala
- nouseva - laskeva
- melodian kulku viivastolla
- kaiku

Harmonia:

- duuri - molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo

Muoto:

- AB, ABA

Sointiväri:

- soittimien tunnistamista äänen perusteella
- äänimaisemat ja äänipartituurit

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoituksia
- loruja, laululeikkejä

Soittaminen:

- yhteissoittoon valmistavia harjoituksia keho-, rytmi- ja melodiasoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolista musiikin kuuntelua
- omien elämysten, mielikuvien ja kokemusten kuvailua ja pohtimista

Liikkuminen:

- musiikin käsitteisiin tutustumista leikinomaisesti
- itsensä ilmaisua musiikin mukaan liikkuen

Esiintyminen:

- musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu
- esiintymiskäyttämisen harjoittelu
- esiintymiset mahdollisuuksien mukaan koulun juhlissa

34.6.6. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvausta matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapo. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiseksi ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativimmat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehityksessä olevien taitojen harjoitteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaihteellaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparit ja kymmenjärjestelmään tutustuminen
- lukualueen 0-100 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut
- eri laskutapoja esim. päässä-lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kellonaikoihin tutustumista
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, tallentamista ja esittämistä
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimisleihin tutustumista

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4	L4
T6	S2	L1, L4
T7	S2	L1, L4
T9	S3	L1, L4, L5
T10	S3	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit
  - lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
  - kymmenparit ja kymmenjärjestelmään tutustuminen
  - lukualueen 0-100 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut
  - eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla
-
- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
  - kellonaikoihin tutustumista
  - suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä
-
- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, tallentamista ja esittämistä
  - koodaamiseen tutustumista
  - matematiikan oppimisleihin tutustumista

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havainnot matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit
  - lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
  - kymmenparit ja kymmenjärjestelmään tutustuminen
  - lukualueen 0-100 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut
  - eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla
-
- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
  - kellonaikoihin tutustumista
  - suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä
-
- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, tallentamista ja esittämistä
  - koodaamiseen tutustumista
  - matematiikan oppimisasiin tutustumista

T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparit ja kymmenjärjestelmään tutustuminen
- lukualueen 0-100 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut
- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla

T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparit ja kymmenjärjestelmään tutustuminen
- lukualueen 0-100 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut
- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla

T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia

- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kellonaikoihin tutustumista
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä

T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate

- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kellonaikoihin tutustumista
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

- matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja käyttämistä, esittämistä ja selittämistä
- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä ja tehtävissä
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua yksin ja ryhmässä

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit, lukusuora
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparien joustava käyttö ja kymmenjärjestelmän varmentaminen
- lukualueen 100-1000 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut ja yksinkertaiset murtoluvut
- eri laskutapoja esim. päässä-lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuviota. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kolmiulotteisiin kappaleisiin tutustumista ja rakentelua sekä niiden vertailua
- arkielämän suureisiin esim. (hinta, massa, tilavuus) ja niiden mittayksiköihin tutustumista erilaisin mittavälinein ja harjoituksin
- kellonaikoihin tutustumista ja ajanyksiköitä
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, vertailua ja tallentamista sekä esittämistä esim. taulukoiden tai diagrammien avulla
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimisleihin tutustumista

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4	L1, L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L4
T8	S2	L1, L4
T11	S4	L4, L5
T12	S1	L1, L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

- matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja käyttämistä, esittämistä ja selittämistä
  - vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja
  - matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä ja tehtävissä
  - ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua yksin ja ryhmässä
-
- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit, lukusuora
  - lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
  - kymmenparien joustava käyttö ja kymmenjärjestelmän varmentaminen
  - lukualueen 100-1000 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut ja yksinkertaiset murtoluvut

- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla
- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kolmiulotteisiin kappaleisiin tutustumista ja rakentelua sekä niiden vertailua
- arkielämän suureisiin esim. (hinta, massa, tilavuus) ja niiden mittayksiköihin tutustumista erilaisin mittavälinein ja harjoituksin
- kellonaikoihin tutustumista ja ajanyksiköitä
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä
- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, vertailua ja tallentamista sekä esittämistä esim. taulukoiden tai diagrammien avulla
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimisasiin tutustumista

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan

- matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja käyttämistä, esittämistä ja selittämistä
- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä ja tehtävissä
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua yksin ja ryhmässä
- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit, lukusuora
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparien joustava käyttö ja kymmenjärjestelmän varmentaminen
- lukualan 100-1000 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut ja yksinkertaiset murtoluvut
- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla
- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kolmiulotteisiin kappaleisiin tutustumista ja rakentelua sekä niiden vertailua
- arkielämän suureisiin esim. (hinta, massa, tilavuus) ja niiden mittayksiköihin tutustumista erilaisin mittavälinein ja harjoituksin
- kellonaikoihin tutustumista ja ajanyksiköitä
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä
- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, vertailua ja tallentamista sekä esittämistä esim. taulukoiden tai diagrammien avulla
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimisasiin tutustumista

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

- matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja käyttämistä, esittämistä ja selittämistä
- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja

- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä ja tehtävissä
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua yksin ja ryhmässä
- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit, lukusuora
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparien joustava käyttö ja kymmenjärjestelmän varmentaminen
- lukualueen 100-1000 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut ja yksinkertaiset murtoluvut
- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla
- tasokuvioiden piirtämistä ja mittaamista sopivin mittayksiköin ja välinein
- kolmiulotteisiin kappaleisiin tutustumista ja rakentelua sekä niiden vertailua
- arkielämän suureisiin esim. (hinta, massa, tilavuus) ja niiden mittayksiköihin tutustumista erilaisin mittavälinein ja harjoituksin
- kellonaikoihin tutustumista ja ajanyksiköitä
- suuntia ja hahmottamista omassa ympäristössä
- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, vertailua ja tallentamista sekä esittämistä esim. taulukoiden tai diagrammien avulla
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimispeleihin tutustumista

T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä laskustrategioita

- lukusanat - ja määrät, numerosymbolit, lukusuora
- lukujen luettelot, vertaaminen, luokittelu, järjestäminen, hajottaminen ja kokoaminen
- kymmenparien joustava käyttö ja kymmenjärjestelmän varmentaminen
- lukualueen 100-1000 yhteen- ja vähennyslaskuja, kertotaulut 1-5 ja 10 sekä näihin sopivat jakolaskut ja yksinkertaiset murtoluvut
- eri laskutapoja esim. päässä lasku ja laskutoimituksia erilaisilla välineillä, toimintatavoilla ja havainnointikeinoilla

T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin

- tietojen etsintää, keräämistä, järjestelyä, vertailua ja tallentamista sekä esittämistä esim. taulukoiden tai diagrammien avulla
- koodaamiseen tutustumista
- matematiikan oppimispeleihin tutustumista

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan

- matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä ja käyttämistä, esittämistä ja selittämistä
- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä ja tehtävissä
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua yksin ja ryhmässä

34.6.7. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuviutus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisulla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisuuden tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja

hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessä ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessä
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessä.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

- media ja kuvaviestintä

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia,

aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja

- piirustus ja grafiikka
- maalaus ja kollaasit
- muovailu ja rakentelu
- kuvasommittelun perusteet

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

- media ja kuvaviestintä

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

- ym äristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T10	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymävristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymävristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymävristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja

- piirustus ja grafiikka
- maalaus ja kollaasit
- muovailu ja rakentelu
- kuvasommittelun perusteet

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä

- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymäreistöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymärestöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys

Kuvan tekemisen lähtökohtana oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet, esim. pelit, lelut, sarjakuvat, animaatiot, elokuvat, lähiympäristön luontohavainnot. Oppilaiden kiinnostuksen kohteita voi kartoittaa lukuvuoden alussa.

- media ja kuvaviestintä
- ymärestöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu
- taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen

34.6.8. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaisissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja

sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kielenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 toisen kotimaisen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne ruotsin tai suomen kielen oppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin ja se tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia ruotsin tai suomen kielestä sekä ruotsin tai suomen kieleen liittyvistä kulttuureista. **Äidinkielenomaisessa ruotsin tai suomen kielen** opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin tai suomen kielen taitoaan ja ruotsin- tai suomenkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista aiheista ja niitä käsitellään monipuolisesti. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

34.6.9. Vieraat kielet

Venäjä, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus koulu yhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkuja voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan

tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa. Kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraista kielistä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuvat oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan lisätään vähitellen.

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielen alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkuja voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

A1-kielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuvat pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä oppilaiden ikätasolle sopivalla tavalla. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kehittää kasvavaa kielitaitoaan. Aktiivista toimijuutta ja vastuun ottamista harjoitellaan ikätasolle sopivilla tavoilla. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Mahdollisuuksien mukaan harjoitellaan myös kansainvälistä yhteydenpitoa. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen ja toiminnallinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi

1-2 luokilla englannin opetuksen arviointi on luonteeltaan vuorovaikutuksen kautta tapahtuvaa jatkuvaa palautetta. Se on myönteistä, kannustavaa ja tukee oppilasta oman kielitaitonsa kehittämisessä.

Oppilaat saavat palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja ymmärtävät kieltä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä. Vuosiluokilla 1-2 annettu arviointi on sanallista.

Englanti, A1-oppimäärä vuosiluokilla 1-2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristönsä eri kielet ja kulttuurit.

S1 Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa.

L1, L2, L7

T2 Ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta.

S1 Tuodaan koulussa puhuttuja ja opiskeltuja kieliä näkyviksi koulun arjessa.

Maistellaan maailmalla puhuttuja kieliä.

L1, L2

Kielenopiskelutaidot

T3 Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä.

S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.

L1, L2, L6

T4 Ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia piirteitä jo osaamisissaan kielissä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä.

S2 Havainnoidaan pääasiassa puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä jo olemassa olevan tiedon ja muiden kielten osaamisen perusteella.

L1, L4, L5

T5 Tutustutaan erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset oppimistyyliä sopivat oppilaille parhaiten. Harjoitellaan asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.

S2 Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarviointin keinoin.

L1, L7

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 Rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

S3 Sisältöjen lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Keskeisiä sisältöjä ovat esimerkiksi tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä.

L1, L2, L4, L6, L7

T7 Ohjata oppilasta hyödyntämään eleitä ja ilmeitä sekä päättelemään sanojen merkityksiä erilaisin keinoin.

S3 Pohditaan, miten asiansa saa ilmaistua pienelläkin sanavarastolla eleiden ja ilmeiden avulla. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella.

L1, L2, L4, L5, L7

T8 Rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla.

S3 Harjoitellaan käyttämään tavallisimpia kohteliaisuuden ilmauksia arjen tilanteissa, kuten kiittäminen ja avun pyytäminen.

L2, L4, L6, L7

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä.

T9 Ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa.

S3 Tutustutaan ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla.

L1, L2, L3, L4, L5, L7

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T10 Ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä.

S3 Harjoitellaan monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan esimerkiksi kuvien, laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden, draaman ja pelillistämisen avulla. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua kirjoittamiseen vähitellen.

L1, L2, L3, L4, L5, L7

34.6.10. Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustiedon tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevaisuutta kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesääätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

34.6.11. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista

hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalsen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämämpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiililyön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehityksessä olevien taitojen harjoitteluun. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat

- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaalit)

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esimerkkejä

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka (sormin tai koukulla)
- ompelu (etupistot, pykäpistot, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- poraaminen, hionta, naulaaminen (esim. avaimenperät)

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

- lyhyen selosteen kirjoittaminen

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

- oma tai yhteinen arviointi

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S3, S4	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaalit)

Esimerkkejä

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka (sormin tai koukulla)
- ompelu (etupistot, pykäpistot, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- poraaminen, hionta, naulaaminen (esim. avaimenperät)

T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaalit)

Esimerkkejä

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka (sormin tai koukulla)
- ompelu (etupistot, pykäpistot, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- poraaminen, hionta, naulaaminen (esim. avaimenperät)

- lyhyen selosteen kirjoittaminen

T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaalit)

Esimerkkejä

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka (sormin tai koukulla)
- ompelu (etupistot, pykäpistot, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- poraaminen, hionta, naulaaminen (esim. avaimenperät)

T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaalit)

Esimerkkejä

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka (sormin tai koukulla)
- ompelu (etupistot, pykäpistot, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- poraaminen, hionta, naulaaminen (esim. avaimenperät)

- lyhyen selosteen kirjoittaminen

- oma tai yhteinen arviointi

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka koukulla
- ompelu (etupisto, pykäpisto, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- nyörit
- poraaminen, hionta, naulaaminen, vuoleminen

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

- selosteen tekeminen

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

- oma tai yhteinen arviointi

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T2	S1, S2, S3	L1, L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L7
T4	S2, S3, S4	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)
- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka koukulla
- ompelu (etupisto, pykäpisto, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- nyörit
- poraaminen, hionta, naulaaminen, vuoleminen

T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)

T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)
- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka koukulla
- ompelu (etupisto, pykäpisto, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- nyörit
- poraaminen, hionta, naulaaminen, vuoleminen
- selosteen tekeminen

T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)
- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka koukulla
- ompelu (etupisto, pykäpisto, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- nyörit
- poraaminen, hionta, naulaaminen, vuoleminen

T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta

- ohjeen mukaan tekeminen ja oma suunnittelu (esim. värit ja materiaali)
- paperintaittelutyöt
- ketjusilmukka koukulla
- ompelu (etupisto, pykäpisto, nappi)
- kaavan mukaan piirtäminen ja leikkaaminen
- nyörit
- poraaminen, hionta, naulaaminen, vuoleminen
- selosteen tekeminen
- oma tai yhteinen arviointi

34.6.12. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja,

lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoiminen ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

Vuosiluokka 1

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksua ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisiin ja turvallisiin tehtäviin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen, liukuminen, pysäyttäminen, kaatuminen ja ylösnouseminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

- epäonnistumisen sietäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3, L6, L7
T7	S2	L2, L3, L6, L7
T8	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen, liukuminen, pysäyttäminen, kaatuminen ja ylösnouseminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen, liukuminen, pysäyttäminen, kaatuminen ja ylösnouseminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit

- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen, liukuminen, pysäyttäminen, kaatuminen ja ylösnouseminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

- epäonnistumisen sietäminen

Vuosiluokka 2

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisin ja turvallisin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

- epäonnistumisen sietäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T6	S1	L3, L6, L7
T7	S2	L2, L3, L6, L7
T8	S2	L2, L6, L7
T9	S3	L1, L2, L3
T10	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepelit
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepeli
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepeli
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepeli
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu:** välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo:** räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito

- **yu:** juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo:** pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus:** luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta:** pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepeli
- sähly

- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu**: välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo**: räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla

- **yu**: juoksuleikit, pallonheitto, pituushyppy
- **jalkapallo**: pelivälineeseen tutustuminen
- **suunnistus**: luokka-/pihasuunnistus
- **sisäliikunta**: pelit ja leikit
- koripallon ja lentopallon viitepeli
- sähly
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen
- erilaisiin välineisiin ja telineisiin tutustuminen
- **hiihto ja luistelu**: välineiden pukeminen, tasapainon hakeminen
- **pesäpallo**: räpylän käyttö ja heittäminen
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, myyräuinti

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta

- pallopelien perusajatuksen ymmärtäminen
- joukkueen hyväksi toimiminen

T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.

- epäonnistumisen sietäminen

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja

- epäonnistumisen sietäminen

35. Vuosiluokat 3-6

35.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestäjän tarjoamasta kieliohjelmasta. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kieltenopiskeluun. Ennen kieli valintojen tekemistä voidaan järjestää kielisuihkuja monipuolisten kielivalintojen toteutumiseksi. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

35.2. Oppijana kehittyminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

35.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien

työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

35.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyuden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävästä elämäntavan omaksumiselle ja kestävästä kehityksen tarpeen pohtimiselle.

35.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti pääättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluuyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeää. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunteita ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkuttaa ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsejan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tv) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan tv:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseränteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetusikäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisen työkäytön merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tv:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tv:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammanteista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovitteleva tai tukioppilana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjäyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset

yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

35.6. Oppiaineet

35.6.1. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksuma erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin

oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

35.6.2. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisäilöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää

mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosessistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. **Äidinkielen** oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden

ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

- kannustetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutustaitoja ja osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin
- harjoitellaan kysymysten esittämistä ja asiointia sekä niissä tarvittavaa kieliaineesta
- harjoitellaan vertailua ja yksinkertaisen tapahtumaketjun kertomista
- kehitetään kuuntelutaitoja ja ääntämistä
- kannustetaan osallistumaan erilaisiin kouluyhteisön tapahtumiin ja toimintaan

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanana ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa.

Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

- kehitetään teknistä lukutaitoa
- tutustutaan eri tekstityyppien ominaispiirteisiin (uutinen, mielipide, kertomus)
- ohjataan ymmärtävään lukemiseen
- tutustutaan lukustrategioihin
- pohditaan synonyymien, sanontojen ja kielikuvien merkitystä
- tarkastellaan virkkeen osia ja niiden suhteita
- tutustutaan sanaluokkiin
- harjoitellaan verbien persoonaa- ja aikamuotoja
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita
- harjoitellaan pienen tarinan kirjoittamista
- harjoitellaan kuvailua ja mielipiteen ilmaisemista kirjoittamalla
- kannustetaan oppilasta laajentamaan käyttämäänsä sanastoa ja rakenteita

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

- tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- opetellaan tunnistamaan pääsanaluokat (substantiivit, verbit, adjektiivit)
- havainnoidaan astevaihtelua tutuissa sanoissa
- harjoitellaan verbin kielteisiä ja myönteisiä persoonamuotoja
- tutustutaan sanojen yhdistämisen perusteisiin
- opetellaan lopetus- ja välimerkkien perusteet, erisnimet ja yleisnimet
- kannustetaan lukemaan ikä- ja taitotasolle sopivaa kauno- ja tietokirjallisuutta
- innostetaan kirjaston käyttöön

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa,

oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

- harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja kuunteluvalmiuksia
- opetellaan tunnistamaan eri oppiaineissa tarvittavaa sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan tv-taitoja tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- ohjataan oppilasta hyödyntämään omaa äidinkieltään oppimisessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T3	S1	L2
T4	S2	L1, L4
T7	S3	L1, L4, L5
T10	S4	L2, L4
T13	S5	L1, L2, L7
T14	S5	L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramateriaalia ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa

Opetellaan omien mielipiteiden ilmaisua ja taitoa keskustella sekä toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaramateriaali	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvaramateriaalia sekä keskustelelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.

- kannustetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutustaitoja ja osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin
- harjoitellaan kysymysten esittämistä ja asiointia sekä niissä tarvittavaa kieliaineesta
- harjoitellaan vertailua ja yksinkertaisen tapahtumaketjun kertomista
- kehitetään kuuntelutaitoja ja ääntämistä
- kannustetaan osallistumaan erilaisiin kouluyhteisön tapahtumiin ja toimintaan

T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat

Rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toiset huomioiden.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekuumppaninsa.

- kannustetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutustaitoja ja osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin
- harjoitellaan kysymysten esittämistä ja asiointia sekä niissä tarvittavaa kieliaineista
- harjoitellaan vertailua ja yksinkertaisen tapahtumaketjun kertomista
- kehitetään kuuntelutaitoja ja ääntämistä
- kannustetaan osallistumaan erilaisiin koulu yhteisön tapahtumiin ja toimintaan

T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä

Kehitetään lukutaidon sujuvuutta ja opetellaan tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.

- kehitetään teknistä lukutaitoa
- tutustutaan eri tekstityyppien ominaispiirteisiin (uutinen, mielipide, kertomus)
- ohjataan ymmärtävään lukemiseen
- tutustutaan lukustrategioihin
- pohditaan synonyymien, sanontojen ja kielikuvien merkitystä
- tarkastellaan virkkeen osia ja niiden suhteita
- tutustutaan sanaluokkiin
- harjoitellaan verbien persoona- ja aikamuotoja
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä

Vahvistetaan käsikirjoittamis- ja näppäintaitoja. Kirjoitetaan pieniä tarinoita ja opetellaan kuvailua sekä mielipiteen ilmaisemista

kirjoittamalla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsikirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.

- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita
- harjoitellaan pienen tarinan kirjoittamista
- harjoitellaan kuvailua ja mielipiteen ilmaisemista kirjoittamalla
- kannustetaan oppilasta laajentamaan käyttämäänsä sanastoa ja rakenteita

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia

Oppilaan kielitietoisuuden kehittyminen. Oppilas pystyy erottamaan murteellisia ilmaisuja ja kielenkäytön vaihtelua eri tilanteissa. Hän tunnistaa puhutun ja kirjoitetun suomen keskeisiä säännönmukaisuuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

- tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- opetellaan tunnistamaan pääsanaluokat (substantiivit, verbit, adjektiivit)
- havainnoidaan astevaihtelua tutuissa sanoissa
- harjoitellaan verbin kielteisiä ja myönteisiä persoonamuotoja
- tutustutaan sanojen yhdistämisen perusteisiin
- opetellaan lopetus- ja välimerkkien perusteet, erisnimet ja yleisnimet
- kannustetaan lukemaan ikä- ja taitotasolle sopivaa kauno- ja tietokirjallisuutta
- innostetaan kirjaston käyttöön

T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.

- harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja kuunteluvalmiuksia
- opetellaan tunnistamaan eri oppiaineissa tarvittavaa sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan tv-taitoja tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- ohjataan oppilasta hyödyntämään omaa äidinkieltään oppimisessa

T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa

Ohjataan oppilasta havainnoimaan ja ymmärtämään eri oppiaineissa käytettävää kieltä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.

- harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja kuunteluvalmiuksia
- opetellaan tunnistamaan eri oppiaineissa tarvittavaa sanastoa ja ilmauksia
- harjoitellaan tv-taitoja tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- ohjataan oppilasta hyödyntämään omaa äidinkieltään oppimisessa

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluuyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

- kannustetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutustaitoja ja osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin
- harjoitellaan mielipiteiden ja tunteiden ilmaisua
- harjoitellaan vertailua ja yksinkertaisen tapahtumaketjun kertomista
- kehitetään taitoa ymmärtää ohjeita ja osallistua keskusteluun
- kannustetaan osallistumaan erilaisiin kouluuyhteisön tapahtumiin ja toimintaan

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanat ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikyvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

- kehitetään lukutaidon sujuvuutta
- harjoitellaan erilaisia lukustrategioita
- tutkitaan eri tekstityyppien ominaispiirteitä
- opetellaan tunnistamaan subjekti, predikaatti ja objekti virkkeestä
- harjoitellaan sanaluokkien tunnistamista
- opetellaan verbien persoona- ja aikamuotoja
- tutkitaan ylä- ja alakäsitteitä sekä kielen merkityksiä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kielipillisiä rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita
- harjoitellaan ikätasolle sopivien kertovien, kuvaavien ja mielipidettä ilmaisevien tekstien kirjoittamista
- vahvistetaan oppilaan taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta
- kannustetaan oppilasta laajentamaan käyttämäänsä sanastoa ja rakenteita

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

- tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- opetellaan tunnistamaan pääsanaluokat (substantiivit, verbit, adjektiivit)
- havainnoidaan astevaihtelua tutuissa sanoissa
- harjoitellaan verbin kielteisiä ja myönteisiä persoonamuotoja
- tutustutaan sanojen yhdistämisen perusteisiin
- kannustetaan lukemaan ikä- ja taitotasolle sopivaa kauno- ja tietokirjallisuutta sekä seuraamaan elokuvia ja mediaa
- opetellaan keskustelemaan teksteistä
- innostetaan kirjaston käyttöön

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

- harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja kuunteluvälineitä
- kannustetaan oppilasta omaksumaan eri oppiaineissa tarvittavaa sanastoa ja ilmauksia
- opetellaan tunnistamaan eri oppiaineiden ala- ja yläkäsitteitä
- sovelletaan tv-taitoja tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- kannustetaan oppilasta työskentelemään ryhmässä
- ohjataan oppilasta hyödyntämään omaa äidinkieltään ja muita kieliä oppimisessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2, L4
T4	S2	L1, L4
T7	S3	L1, L4, L5
T10	S4	L2, L4
T11	S4	L2
T13	S5	L1, L2, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.

- kannustetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutustaitoja ja osallistumaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin
- harjoitellaan mielipiteiden ja tunteiden ilmaisua
- harjoitellaan vertailua ja yksinkertaisen tapahtumaketjun kertomista
- kehitetään taitoa ymmärtää ohjeita ja osallistua keskusteluun
- kannustetaan osallistumaan erilaisiin koulu yhteisön tapahtumiin ja toimintaan

T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä

Kehitetään lukutaidon sujuvuutta ja opetellaan tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä kuten kertomus, tietoteksti ja kannanotto.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.

- kehitetään lukutaidon sujuvuutta
- harjoitellaan erilaisia luku strategioita
- tutkitaan eri tekstityyppien ominaispiirteitä
- opetellaan tunnistamaan subjekti, predikaatti ja objekti virkkeestä
- harjoitellaan sanaluokkien tunnistamista
- opetellaan verbien persoona- ja aikamuotoja

- tutkitaan ylä- ja alakäsitteitä sekä kielen merkityksiä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa

T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä

Vahvistetaan käsinkirjoittamis- ja näppäintaitoja. Opitaan kirjoittamaan pieniä tarinoita sekä kuvailua ja mielipiteen ilmaisemista kirjoittamalla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.

- harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita
- harjoitellaan ikätasolle sopivien kertovien, kuvaavien ja mielipidettä ilmaisevien tekstien kirjoittamista
- vahvistetaan oppilaan taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta
- kannustetaan oppilasta laajentamaan käyttämäänsä sanastoa ja rakenteita

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia

Oppilaan kielitietoisuuden kehittyminen. Oppilas pystyy erottamaan murteellisia ilmaisuja ja kielenkäytön vaihtelua eri tilanteissa. Hän tunnistaa puhutun ja kirjoitetun suomen keskeisiä säännönmukaisuuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

- tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- opetellaan tunnistamaan pääsanaluokat (substantiivit, verbit, adjektiivit)
- havainnoidaan astevaihtelua tutuissa sanoissa
- harjoitellaan verbin kielteisiä ja myönteisiä persoonamuotoja
- tutustutaan sanojen yhdistämisen perusteisiin
- kannustetaan lukemaan ikä- ja taitotasolle sopivaa kauno- ja tietokirjallisuutta sekä seuraamaan elokuvia ja mediaa
- opetellaan keskustelemaan teksteistä
- innostetaan kirjaston käyttöön

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Innostetaan oppilasta lukemaan monipuolisesti ikäkaudelle sopivia tekstejä ja keskustelemaan luetusta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.

- tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja
- opetellaan tunnistamaan pääsanaluokat (substantiivit, verbit, adjektiivit)
- havainnoidaan astevaihtelua tutuissa sanoissa
- harjoitellaan verbin kielteisiä ja myönteisiä persoonamuotoja
- tutustutaan sanojen yhdistämisen perusteisiin
- kannustetaan lukemaan ikä- ja taitotasolle sopivaa kauno- ja tietokirjallisuutta sekä seuraamaan elokuvia ja mediaa
- opetellaan keskustelemaan teksteistä
- innostetaan kirjaston käyttöön

T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.

- harjoitellaan luku-, kirjoitus- ja kuunteluvalmiuksia
- kannustetaan oppilasta omaksumaan eri oppiaineissa tarvittavaa sanastoa ja ilmauksia
- opetellaan tunnistamaan eri oppiaineiden ala- ja yläkäsitteitä
- sovelletaan tv-taitoja tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- kannustetaan oppilasta työskentelemään ryhmässä
- ohjataan oppilasta hyödyntämään omaa äidinkieltään ja muita kieliä oppimisessa

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä koulu yhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

- harjoitellaan vuorovaikutuksessa tarvittavia fraaseja
- opetellaan ajan ilmaisemista sekä modaalisuuden perusteita
- opetellaan kuvailua ja vertailua
- vahvistetaan ääntämis- ja kuuntelutaitoja
- vahvistetaan oppilaan keskustelutaitoja luokkayhteisössä (keskustelun aloitus, ylläpitäminen, päättäminen)
- oppilas osallistuu kouluyhteisön yhteisiin tapahtumiin ja toimintaan

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

- harjoitellaan tunnistamaan eri tekstityyppien ominaispiirteitä
- tunnistetaan subjekti, predikaatti ja objekti virkkeestä
- vahvistetaan taitoa tunnistaa sanaluokat
- havainnoidaan verbien persoona- ja aikamuotojen käyttöä teksteissä
- tutkitaan ylä- ja alakäsitteitä, synonyymeja ja sanontoja sekä kielen merkityksiä
- tutustutaan eri aihepiirejä edustaviin teksteihin ja laajennetaan sanavarastoa

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kielipiillisiä rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

- vahvistetaan käsin kirjoittamisen ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoitusprosessia
- opitaan muokkaamaan tekstiä palautteen perusteella
- vahvistetaan valmiuksia tuottaa erityyppisiä yleiskielisiä tekstejä

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taiputus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

- innostetaan oppilaita lukemaan eri lajityyppisiä edustavia tekstejä ja tutustutaan monipuolisesti mediaan
- keskustellaan lukukokemuksista
- ohjataan oppilaita vuorovaikutustilanteiden havainnointiin
- tutkitaan kielen keskeisiä säännönmukaisuuksia: sanaluokat, lausetyypit, verbien ja nominien taivutus, sanojen johtaminen ja yhdistäminen
- kannustetaan kirjaston käyttöön

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

- motivoidaan oppilasta kielitaidon jatkuvaan kehittämiseen
- laajennetaan eri oppiaineisiin liittyvää sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä teksti- tai asiayhteydestä
- ohjataan oppilasta kehittämään tv-taitoja ja soveltamaan niitä tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- harjoitellaan erilaisia kuuntelu- ja kirjoittamistekniikoita
- kannustetaan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään ja muita kieliä oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2, L4
T4	S2	L1, L4
T5	S2	L2, L4
T8	S3	L1, L2, L4
T11	S4	L2
T13	S5	L1, L2, L7
T14	S5	L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan

Oppilas vahvistaa taitojaan kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa sekä opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelussa ja ymmärtämisessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.

- harjoitellaan vuorovaikutuksessa tarvittavia fraaseja
- opetellaan ajan ilmaisemista sekä modaalisuuden perusteita
- opetellaan kuvailua ja vertailua
- vahvistetaan ääntämis- ja kuuntelutaitoja
- vahvistetaan oppilaan keskustelutaitoja luokkayhteisössä (keskustelun aloitus, ylläpitäminen, päättäminen)
- oppilas osallistuu kouluyhteisön yhteisiin tapahtumiin ja toimintaan

T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä

Kehitetään lukutaidon sujuvuutta ja opetellaan tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.

- harjoitellaan tunnistamaan eri tekstityyppien ominaispiirteitä
- tunnistetaan subjekti, predikaatti ja objekti virkkeestä
- vahvistetaan taitoa tunnistaa sanaluokat
- havainnoidaan verbien persoona- ja aikamuotojen käyttöä teksteissä
- tutkitaan ylä- ja alakäsitteitä, synonyymeja ja sanontoja sekä kielen merkityksiä
- tutustutaan eri aihepiirejä edustaviin teksteihin ja laajennetaan sanavarastoa

T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen

Opetellaan tunnistamaan ja ymmärtämään erityyppisiä kirjoitettuja ja puhuttuja tekstejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.

- harjoitellaan tunnistamaan eri tekstityyppien ominaispiirteitä

- tunnistetaan subjekti, predikaatti ja objekti virkkeestä
- vahvistetaan taitoa tunnistaa sanaluokat
- havainnoidaan verbien persoona- ja aikamuotojen käyttöä teksteissä
- tutkitaan ylä- ja alakäsitteitä, synonyymeja ja sanontoja sekä kielen merkityksiä
- tutustutaan eri aihepiirejä edustaviin teksteihin ja laajennetaan sanavarastoa

T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita

Syvennetään taitoa suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä ja käyttää niissä monipuolista sanastoa ja rakenteita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

- vahvistetaan käsin kirjoittamisen ja näppäintaitoja
- harjoitellaan kirjoitusprosessia
- opitaan muokkaamaan tekstiä palautteen perusteella
- vahvistetaan valmiuksia tuottaa erityyppisiä yleiskielisiä tekstejä

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Innostetaan oppilaita lukemaan monipuolisesti omalle ikätasolle sopivia tekstejä ja keskustelemaan luetusta. Kannustetaan kirjaston käyttöön.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.

- innostetaan oppilaita lukemaan eri lajityyppisiä edustavia tekstejä ja tutustutaan monipuolisesti mediaan
- keskustellaan lukukokemuksista
- ohjataan oppilaita vuorovaikutustilanteiden havainnointiin
- tutkitaan kielen keskeisiä säännönmukaisuuksia: sanaluokat, lausetyypit, verbien ja nominien taivutus, sanojen johtaminen ja yhdistäminen
- kannustetaan kirjaston käyttöön

T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.

- motivoidaan oppilasta kielitaidon jatkuvaan kehittämiseen
- laajennetaan eri oppiaineisiin liittyvää sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä teksti- tai asiayhteydestä
- ohjataan oppilasta kehittämään tv-taitoja ja soveltamaan niitä tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- harjoitellaan erilaisia kuuntelu- ja kirjoittamistekniikoita
- kannustetaan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään ja muita kieliä oppimisen tukena

T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.

- motivoidaan oppilasta kielitaidon jatkuvaan kehittämiseen
- laajennetaan eri oppiaineisiin liittyvää sana- ja käsitevarantoa
- harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä teksti- tai asiayhteydestä
- ohjataan oppilasta kehittämään tv-taitoja ja soveltamaan niitä tiedonhankinnassa ja oppimisessa
- harjoitellaan erilaisia kuuntelu- ja kirjoittamistekniikoita
- kannustetaan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään ja muita kieliä oppimisen tukena

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

- harjoitellaan kertomista ja kuvailua erilaisia lähdetekstejä ja kuultua hyödyntäen
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisua
- vahvistetaan kielitaitoa osana arkipäivän toimintaa (vuorovaikutuksessa tarvittavia fraaseja, ajan ilmaiseminen, modaalisuus)
- kehitetään ääntämistä ja kuuntelutaitoja
- kannustetaan oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- oppilas osallistuu kouluyhteisön yhteisiin tapahtumiin ja toimintaan

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

- kehitetään lukemisen sujuvuutta ja luetun ymmärtämistä
- opetellaan hyödyntämään tietoa eri tekstityyppien piirteistä tekstien tulkinnessa
- vahvistetaan taitoa tulkita mediatekstejä ja arvioida niiden luotettavuutta
- opetellaan tunnistamaan virkkeen osia ja niiden suhteita (lause, pääsana ja määrite, lauseenvastike)
- tutkitaan sanaluokkien merkitystä ja käyttöä
- opetellaan verbien persoona- ja aikamuotoja
- opetellaan hahmottamaan ylä- ja alakäsitteitä ja pohditaan kielen merkityksiä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa
- kannustetaan kirjaston käyttöön

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kielipiillisiä rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

- harjoitellaan kirjoitusprosessia
- edistetään oppilaan taitoa tuottaa yhtenäisiä, yleiskielisiä tekstejä kiinnittäen huomiota sanavaraston monipuolisuuteen ja rakenteiden sujuvuuteen
- kirjoitetaan kuvailevia ja kantaa ottavia tekstejä
- opetellaan arvioimaan omia vahvuuksia ja kehittämistarpeita kirjoittajana
- opetellaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan pääättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

- havainnoidaan kielen vaihtelua eri yhteyksissä (puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet, erilaiset alakulttuurit jne.)

- tutustutaan ikätasolle suunnattuihin erityyppisiin teksteihin ja mediaan ja opitaan kertomaan niistä
- havainnoidaan oman elinympäristön kulttuurista monimuotoisuutta ja tunnistetaan sen arvo
- tunnistetaan sanaluokat ja lausetyypit
- harjoitellaan nominien ja verbien taivutusta
- tunnetaan sanojen yhdistämisen ja johtamisen keskeiset perusteet

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

- motivoidaan oppilasta jatkuvaan ja tavoitteelliseen kielitaidon kehittämiseen
- ohjataan ottamaan vastuuta omasta edistymisestä ja laajentamaan itsenäisesti eri oppiaineisiin liittyvää sana- ja käsitevarantoa
- kehitetään kykyä päätellä sanojen merkityksiä teksti- tai asiayhteydestä
- kehitetään tv-valmiuksia ja tiedonhakutaitoja oppimisen tukena
- harjoitellaan erilaisia kuuntelu- ja kirjoittamistekniikoita
- vahvistetaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä ja muita kieliä oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2, L4
T6	S2	L1, L2, L4
T9	S3	L1, L2, L4
T10	S4	L2, L4
T11	S4	L2
T12	S4	L2, L4
T15	S5	L1, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.

- harjoitellaan kertomista ja kuvailua erilaisia lähdetekstejä ja kuultua hyödyntäen
- harjoitellaan mielipiteen ilmaisua
- vahvistetaan kielitaitoa osana arkipäivän toimintaa (vuorovaikutuksessa tarvittavia fraaseja, ajan ilmaiseminen, modaalisuus)
- kehitetään ääntämistä ja kuuntelutaitoja
- kannustetaan oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- oppilas osallistuu kouluyhteisön yhteisiin tapahtumiin ja toimintaan

T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.

- kehitetään lukemisen sujuvuutta ja luetun ymmärtämistä
- opetellaan hyödyntämään tietoa eri tekstityyppien piirteistä tekstien tulkinassa
- vahvistetaan taitoa tulkita mediatekstejä ja arvioida niiden luotettavuutta
- opetellaan tunnistamaan virkkeen osia ja niiden suhteita (lause, pääsana ja määrite, lauseenvastike)
- tutkitaan sanaluokkien merkitystä ja käyttöä
- opetellaan verbien persoona- ja aikamuotoja
- opetellaan hahmottamaan ylä- ja alakäsitteitä ja pohditaan kielen merkityksiä
- laajennetaan sana- ja käsitevarantoa
- kannustetaan kirjaston käyttöön

T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.

- harjoitellaan kirjoitusprosessia
- edistetään oppilaan taitoa tuottaa yhtenäisiä, yleiskielisiä tekstejä kiinnittäen huomiota sanavaraston monipuolisuuteen ja rakenteiden sujuvuuteen
- kirjoitetaan kuvailevia ja kantaa ottavia tekstejä
- opetellaan arvioimaan omia vahvuuksia ja kehittämistarpeita kirjoittajana
- opetellaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia

Ohjataan oppilasta havainnoimaan kielenkäytön vaihtelua eri tilanteissa, puhutun ja kirjoitetun suomen eroja sekä eri kielten piirteitä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

- havainnoidaan kielen vaihtelua eri yhteyksissä (puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet, erilaiset alakulttuurit jne.)
- tutustutaan ikätasolle suunnattuihin erityyppisiin teksteihin ja mediaan ja opitaan kertomaan niistä
- havainnoidaan oman elinympäristön kulttuurista monimuotoisuutta ja tunnistetaan sen arvo
- tunnistetaan sanaluokat ja lausetyypit
- harjoitellaan nominien ja verbien taivutusta
- tunnetaan sanojen yhdistämisen ja johtamisen keskeiset perusteet

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.

- havainnoidaan kielen vaihtelua eri yhteyksissä (puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet, erilaiset alakulttuurit jne.)
- tutustutaan ikätasolle suunnattuihin erityyppisiin teksteihin ja mediaan ja opitaan kertomaan niistä
- havainnoidaan oman elinympäristön kulttuurista monimuotoisuutta ja tunnistetaan sen arvo
- tunnistetaan sanaluokat ja lausetyypit
- harjoitellaan nominien ja verbien taivutusta
- tunnetaan sanojen yhdistämisen ja johtamisen keskeiset perusteet

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.

- havainnoidaan kielen vaihtelua eri yhteyksissä (puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet, erilaiset alakulttuurit jne.)

- tutustutaan ikätasolle suunnattuihin erityyppisiin teksteihin ja mediaan ja opitaan kertomaan niistä
- havainnoidaan oman elinympäristön kulttuurista monimuotoisuutta ja tunnistetaan sen arvo
- tunnistetaan sanaluokat ja lausetyypit
- harjoitellaan nominien ja verbien taivutusta
- tunnetaan sanojen yhdistämisen ja johtamisen keskeiset perusteet

T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

- motivoidaan oppilasta jatkuvaan ja tavoitteelliseen kielitaidon kehittämiseen
- ohjataan ottamaan vastuuta omasta edistymisestä ja laajentamaan itsenäisesti eri oppiaineisiin liittyvää sana- ja käsitevarantoa
- kehitetään kykyä päätellä sanojen merkityksiä teksti- tai asiayhteydestä
- kehitetään tvt-valmiuksia ja tiedonhakutaitoja oppimisen tukena
- harjoitellaan erilaisia kuuntelu- ja kirjoittamistekniikoita
- vahvistetaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä ja muita kieliä oppimisen tukena

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen erilaisia tekstityyppejä käyttämällä
- luetunymmärtämisen kehittäminen eri lukutekniikoilla
- pääasian erottaminen
- tekstien vertailu
- tiedonhankinta ohjatusti
- ajatuskartta
- opetellaan sanojen luokittelua
- synonyymit, homonyymit, vastakohtat ja yhdyssanat
- luetaan ja kuunnellaan monipuolista kirjallisuutta

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- oman tekstin suunnittelua, muokkaamista ja viimeistelyä käsin sekä tietokoneella
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havainnointia
- harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita, esim. lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikoinnin ja kappalejaon harjoittelua
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkaajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiötä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa
- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T5	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Opetellaan keskustelutaitoja erikokoisissa ryhmissä. Pidetään esityksiä ja esitelmää. Tutustutaan lehdistöön sekä sosiaalisen median kanaviin ja toimimiseen niissä. Harjoitellaan ääni- ja kuvataallenteiden tekemistä. Opastetaan vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja vastuuseen mielipiteitä esittäessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Opetellaan kuuntelemaan, havainnoimaan ja osallistumaan keskusteluissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

Opetellaan ennakoimaan tekstiä otsikoiden ja kuvien avulla. Selvennetään tekstien vaikeita tai uusia käsitteitä. Harjoitellaan tekstien tiivistämistä eri menetelmillä, myös kuvallisesti. Opetellaan muotoilemaan tekstejä uudelleen omin sanoin. Laaditaan kysymyksiä tekstien sisällöstä. Harjoitellaan päätelmien tekemistä. Tuetaan tekstien ymmärtämistä mielikuvaharjoitusten ja ajatus- sekä käsitekarttojen avulla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

- teknisen lukutaidon kehittäminen erilaisia tekstityyppejä käyttämällä
- luetunymmärtämisen kehittäminen eri lukutekniikoilla
- pääasian erottaminen
- tekstien vertailu
- tiedonhankinta ohjatusti
- ajatuskartta
- opetellaan sanojen luokittelua
- synonyymit, homonyymit, vastakohtat ja yhdyssanat

- luetaan ja kuunnellaan monipuolista kirjallisuutta

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Luetaan monenlaista kirjallisuutta ja tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- teknisen lukutaidon kehittäminen erilaisia tekstityyppejä käyttämällä
- luetunymmärtämisen kehittäminen eri lukutekniikoilla
- pääasian erottaminen
- tekstien vertailu
- tiedonhankinta ohjatusti
- ajatuskartta
- opetellaan sanojen luokittelua
- synonyymit, homonyymit, vastakohtat ja yhdyssanat
- luetaan ja kuunnellaan monipuolista kirjallisuutta

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- oman tekstin suunnittelua, muokkaamista ja viimeistelyä käsin sekä tietokoneella
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havainnointia
- harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita, esim. lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikoinnin ja kappalejaon harjoittelua
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- oman tekstin suunnittelua, muokkaamista ja viimeistelyä käsin sekä tietokoneella
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havainnointia
- harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita, esim. lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikoinnin ja kappalejaon harjoittelua
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Suoritetaan Toenperän kirjaston Lukukettu-lukudiplomi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa
- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa

- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluuyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kouluuyhteisön yhteisen kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen erilaisia tekstityyppejä käyttämällä
- luetunymmärtämisen kehittäminen eri lukutekniikoilla
- pääasian erottaminen, tiivistäminen, väliotsikointi
- muistiinpanojen tekeminen
- tekstien vertailu
- tiedonhankinta
- käsitekartta
- opetellaan sanojen luokittelua
- synonyymit, homonyymit, vastakohtat ja yhdyssanat
- luetaan ja kuunnellaan monipuolista kirjallisuutta

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- asian selostaminen ja kuvailu
- tekstin tuottaminen tieto- ja viestintätekniikan avulla
- puhutun ja kirjoitetun kielen erottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikointi ja kappalejako
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkaajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa
- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Opetellaan keskustelutaitoja erikokoisissa ryhmissä. Pidetään esityksiä ja esitelmiä. Tutustutaan lehdistöön sekä sosiaalisen median kanaviin ja toimimiseen niissä. Harjoitellaan ääni- ja kuvatalenteiden tekemistä. Opastetaan vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja vastuuseen mielipiteitä esittäessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisharjoituksia
- mahdollisuus osallistua koulu yhteisön yhteisen kulttuuritoiminnan toteutukseen

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Opetellaan kuuntelemaan, havainnoimaan ja osallistumaan keskusteluissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua koulu yhteisen kulttuuritoiminnan toteutukseen

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- viestintätaitojen harjoittelua
- asiointi ja kysymysten esittäminen
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua koulu yhteisen kulttuuritoiminnan toteutukseen

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Luetaan monenlaista kirjallisuutta ja tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- teknisen lukutaidon kehittäminen erilaisia tekstityyppejä käyttämällä
- luetunymmärtämisen kehittäminen eri lukutekniikoilla
- pääasian erottaminen, tiivistäminen, väliotsikointi
- muistiinpanojen tekeminen
- tekstien vertailu
- tiedonhankinta
- käsitekartta
- opetellaan sanojen luokittelua
- synonyymit, homonyymit, vastakohtat ja yhdyssanat
- luetaan ja kuunnellaan monipuolista kirjallisuutta

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- asian selostaminen ja kuvailu
- tekstin tuottaminen tieto- ja viestintätekniikan avulla
- puhutun ja kirjoitetun kielen erottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikointi ja kappalejako
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- asian selostaminen ja kuvailu
- tekstin tuottaminen tieto- ja viestintätekniikan avulla
- puhutun ja kirjoitetun kielen erottaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- lausetyypit: toteamuslause, kysymyslause, huudahduslause
- otsikointi ja kappalejako
- käsinkirjoittamisen harjoittelu ja näppäintaidot

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Suoritetaan Toenperän kirjaston Lukukettu-lukudiplomi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa
- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- tutustutaan ja kannustetaan kirjaston käyttöön yhteistyössä Toenperän kirjaston kanssa
- tehdään omia esityksiä
- käytetään oppilaalle läheistä mediatarjontaa
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen

sopivia tekstinyymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkin taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykyculttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua

kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T12	S3	L2, L4, L5, L6
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Opetellaan keskustelutaitoja erikokoisissa ryhmissä. Pidetään esityksiä ja esitelmiä. Tutustutaan lehdistöön sekä sosiaalisen median kanaviin ja toimimiseen niissä. Harjoitellaan ääni- ja kuvatalenteiden tekemistä. Opastetaan vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja vastuuseen mielipiteitä esittäessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Opetellaan kuuntelemaan, havainnoimaan ja osallistumaan keskusteluissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Luetaan monenlaista kirjallisuutta ja tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen

- opetellaan sanojen luokittelua

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Harjoitellaan erilaisia tapoja tuottaa tekstiä vastaanottaja tai lukija huomioiden. Itsearvioidaan omia tuotoksia. Kirjoitetaan tekstejä yhdessä myös tietotekniikkaa käyttäen. Opitaan arvioimaan toisten kirjoittamia tekstejä ja käsittelemään omasta tekstistä saatua palautetta. Huomioidaan tekijänoikeudet.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Suoritetaan Toenperän kirjaston Lukukettu-lukudiplomi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä

- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omassa teksteissä. Harjoitellaan tekstien

elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyytit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T3	S1	L1, L2, L4, L7
T4	S1	L1, L2, L3, L4
T5	S2	L1, L4, L5
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L4, L5
T8	S2	L1, L4, L5
T9	S3	L1, L2, L4, L7
T10	S3	L1, L4, L5, L7
T11	S3	L1, L4, L5
T13	S4	L1, L2, L4
T14	S4	L2, L4, L5, L7
T15	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä

Opetellaan keskustelutaitoja erikokoisissa ryhmissä. Pidetään esityksiä ja esitelmää. Tutustutaan lehdistöön sekä sosiaalisen median kanaviin ja toimimiseen niissä. Harjoitellaan ääni- ja kuvatallenteiden tekemistä. Opastetaan vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja vastuuseen mielipiteitä esittäessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa

Opetellaan kuuntelemaan, havainnoimaan ja osallistumaan keskusteluissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa

Harjoitellaan toimimista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, jotta oppilaalle muodostuisi myönteinen käsitys itsestään viestijänä. Kehitetään oppilaan taitoja niin, että viestijäkumppaneille muodostuu myönteinen kuva oppilaasta viestijänä. Tutustutaan sisältöjen jakamiseen eri jakelukanavien kautta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.

- viestintätaitojen harjoittelua
- mielipiteen esittäminen ja perustelu
- aktiivinen ja keskittynyt kuuntelu
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua kulttuuritoiminnan toteutukseen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan

Opetellaan ennakoimaan tekstiä otsikoiden ja kuvien avulla. Selvennetään tekstien vaikeita tai uusia käsitteitä. Harjoitellaan tekstien tiivistämistä eri menetelmillä, myös kuvallisesti. Opetellaan muotoilemaan tekstejä uudelleen omin sanoin. Laaditaan kysymyksiä tekstien sisällöstä. Harjoitellaan päätelmien tekemistä. Tuetaan tekstien ymmärtämistä mielikuvaharjoitusten ja ajatus- sekä käsitekarttojen avulla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan

Tutustutaan kirjallisuuden erilaisiin tyyppeihin, kuten satuihin, fantasiaan, jännitykseen sekä arkikertomuksiin. Laaditaan kirja-arvioiteja sekä –arvosteluja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

- teknisen lukutaidon kehittäminen

- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä

Luetaan monenlaista kirjallisuutta ja tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

- teknisen lukutaidon kehittäminen
- luetunymmärtämisen kehittäminen
- opetellaan sanojen luokittelua

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

Harjoitellaan kirjoittamaan monipuolisesti kertomus- ja tietotekstejä sekä mielipiteitä. Muokataan omista ajatuksista ja ideoista luettavia tekstejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstile tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- juonellisen kertomuksen kirjoittaminen
- oikeinkirjoituksen perusasiat, lopetus- ja välimerkit, erisnimet ja yleisnimet, yhdyssanat
- otsikointi ja kappalejako
- käsiala ja näppäintaidot

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia

Opitaan ymmärtämään puhutun ja kirjoitetun kielen erilaisia yksiköitä, esimerkiksi äänteitä, tavuja ja sanoja. Opitaan havaitsemaan ja ymmärtämään kielen välittämiä merkityksiä, esimerkiksi sanojen monimerkityksisyyttä. Tutustutaan kielen käytön eri piirteisiin, esimerkiksi murteisiin sekä kirjakielen ja puhekielen ominaisuuksiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön

Suoritetaan Toenperän kirjaston Lukukettu-lukudiplomi.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

- osallistutaan paikalliseen kulttuuritarjontaan
- kannustetaan kirjaston käyttöön
- tehdään omia esityksiä
- luetaan ikäkaudelle suunnattua koti- ja ulkomaista kauno- ja tietokirjallisuutta
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

35.6.3. Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentamista, maailmankuvan kehittämistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen

perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen

tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi tiedonalojen osaaminen.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- arjen terveystaidot
- itsestä huolehtiminen

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen

- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomedialla.

- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erialaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3
T9	S2, S3, S4, S5, S6	L3
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T16	S3, S4, S5, S6	L1, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen

Synnytetään kiinnostus ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun. Opetetaan ympäristöopin tiedonalojen suuri merkityksellisyys. Ylläpidetään edellämainittua opiskelemalla ympäristöoppia monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

- arjen terveystaidot
- itsestä huolehtiminen
- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen
- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet
- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan
- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita
- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa
- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen

Opetusta toteutetaan tutkimuksin, havainnoinein ja mittauksin. Työssä käytetään eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä. Opetusta viedään mahdollisuuksien mukaan luontoon erilaisiin oppimisympäristöihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

- arjen terveystaidot
- itsestä huolehtiminen

- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen
- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet

- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan

- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita

- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa

- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

Opetuksessa keskeistä on edistää oppilaan hyvinvointia, turvallisuutta ja kykyä huolehtia itsestään.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.

- arjen terveystaidot
- itsestä huolehtiminen
- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen
- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet
- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan
- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita
- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa
- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Toimitaan, liikutaan ja retkeillään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Toimintaympäristöissä harjoitellaan tekemään erilaisia tutkimuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.

- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen
- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet
- Suomi ja suomalaisuus

- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan
- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita
- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa
- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

Opetellaan toimimaan erilaisissa ryhmissä, ottamaan muut huomioon, käyttäytymään asiallisesti ja vaikuttamaan myönteisesti ryhmän toimintaan.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.

- arjen terveystaidot
- itsestä huolehtiminen
- arkipäivän vaaratilanteiden välttäminen
- liikenneturvallisuus
- toiminta hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet
- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan
- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita
- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa
- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja

Opetellaan lukemaan ja tulkitsemaan erilaisia karttoja ja muita maantieteellisen ajattelun välineitä (taulukot, diagrammit) ja etsimään niitä eri lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemissään alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.

- Suomi ja suomalaisuus
- Suomen rajanaapurit
- tutustuminen karttaan

- luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön väliset erot
- keksintöjä ja koneita

- arkipäivän aineet ja materiaalit
- Suomen luonnon maantietoa

- vastuunkanto kotona ja koulussa
- omien valintojen merkitys kestävän kehityksen kannalta

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- omasta terveydestä huolehtiminen
- läheisten ihmissuhteiden merkitys

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan

turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihitteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalien ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

- Pohjoismaat
- maapallo ihmisten elinpaikkana

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasviohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- metsä- ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista

toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen
- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T7	S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3
T17	S2, S4, S5, S6	L1
T18	S2, S4, S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan

Oppilas osaa asettaa realistisia tavoitteita oman opiskelunsa suhteen ja työskennellä pitkäjänteisesti ne saavuttaakseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

- omasta terveydestä huolehtiminen
- läheisten ihmissuhteiden merkitys
- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus
- Pohjoismaat
- maapallo ihmisten elinpaikkana
- metsä - ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö
- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen

- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

Opetuksessa käytetään mahdollisuuksien mukaan erilaisia teknologisia sovelluksia. Samalla harjoitellaan niiden toimintaperiaatteita. Opetuksessa innostetaan oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.

- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus
- Pohjoismaat
- maapallo ihmisten elinpaikkana
- metsä - ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö
- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen
- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan

Ks. 3. luokka

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.

- omasta terveydestä huolehtiminen
- läheisten ihmissuhteiden merkitys

- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus
- Pohjoismaat
- maapallo ihmisten elinpaikkana
- metsä - ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö
- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen
- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Opetellaan yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä erilaisten kokeiden, harjoitusten ja tehtävien avulla. Teemat liittyvät esimerkiksi energiaan , voimaan ja liikkeeseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus
- metsä - ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö
- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen
- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle

Opetellaan yksinkertaisia kemiallisia ilmiöitä erilaisten kokeiden, harjoitusten ja tehtävien avulla. Teemat liittyvät esimerkiksi aineiden ominaisuuksiin ja muutoksiin, aineen säilymiseen sekä veden kiertokulkuun ja kierrätykseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.

- yhteisön säännöt ja sopimukset
- palaminen ja paloturvallisuus

- metsä - ja järviluonnon tutkiminen (esim. Linnansaaren kansallispuisto)

- veden kiertokulku
- valo, lämpö ja sähkö

- ravinnontuotanto
- ympäristöstä huolehtiminen
- yhteisen ja toisen omaisuuden kunnioittaminen

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- ihmisen rakenne, elintoiminnot ja lisääntyminen
- murrosikä

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan

turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihheet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- ikäkauteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet
- ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalien ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

- Euroopan luonnon- ja kulttuurimaantietoa

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasviohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- peruslajintuntemus
- kasvion kokoaminen

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- elintarvikkeiden alkuperä

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen

vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- omien valintojen merkitys kestäväälle kehitykselle (mm. lähiruoka)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T15	S1, S3, S4, S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestäväen kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestäväen kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle

Opetellaan kestäväen kehityksen merkitystä tulevaisuuden kannalta. Pohditaan ja harjoitellaan omien valintojen tekemistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestäväen kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestäväen tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.

- ihmisen rakenne, elintoiminnot ja lisääntyminen
- murrosikä
- ikäkauteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet
- ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet
- Euroopan luonnon- ja kulttuurimaantietoa
- peruslajintuntemus
- kasvion kokoaminen
- elintarvikkeiden alkuperä
- omien valintojen merkitys kestäväälle kehitykselle (mm. lähiruoka)

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti

Opetellaan käyttämään tiedonhankintavälineitä ja etsimään luotettavaa tietoa. Harjoitellaan arvioimaan ja esittämään koottua tietoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.

- ihmisen rakenne, elintoiminnot ja lisääntyminen
- murrosikä

- ikäkauteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet
- ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet

- Euroopan luonnon- ja kulttuurimaantietoa

- peruslajintuntemus
- kasvion kokoaminen

- elintarvikkeiden alkuperä

- omien valintojen merkitys kestäväälle kehitykselle (mm. lähiruoka)

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä

Opetellaan kuvaamaan ympäristön ja ihmisen toimintaa keskeisten käsitteiden avulla. Tarkoituksena on esimerkiksi hahmottaa ihmisen vaikutusta ympäristöön luonnonvaroja hyödyntämällä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.

- ihmisen rakenne, elintoiminnot ja lisääntyminen
- murrosikä

- ikäkauteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet
- ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet
- Euroopan luonnon- ja kulttuurimaantietoa
- peruslajintuntemus
- kasvion kokoaminen
- elintarvikkeiden alkuperä
- omien valintojen merkitys kestäväälle kehitykselle (mm. lähiruoka)

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen

Opetellaan havainnoimaan luontoa mm. lajintuntemuksen ja erilaisten elinympäristöjen opiskelun avulla. Opetellaan ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen pääpiirteet.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnot ja kehityksen.

- ihmisen rakenne, elintoiminnot ja lisääntyminen
- murrosikä
- Euroopan luonnon- ja kulttuurimaantietoa
- peruslajintuntemus
- kasvion kokoaminen
- elintarvikkeiden alkuperä
- omien valintojen merkitys kestäväälle kehitykselle (mm. lähiruoka)

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden

mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- sähkö
- kitka
- magneettisuus

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti kartoja ja muuta geomediala.

- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

- erilaisten ekosysteemien (esim. metsä, suo) tutkiminen

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan

ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

- ravintoketjut
- vesi
- ilma
- hiilen kiertokulku

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L5
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T14	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4, L5
T19	S1, S2, S3, S6	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana

Opetellaan tekemään erilaisia tutkimussuunnitelmia, joista voidaan laatia tutkimus.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- sähkö

- kitka
- magneettisuus

- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet

- erilaisten ekosysteemien (esim. metsä, suo) tutkiminen

- ravintoketjut
- vesi
- ilma
- hiilen kiertokulku

- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin

Opetellaan tekemään tutkimuksia ja esittämään niiden tulokset.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi

- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- sähkö
- kitka
- magneettisuus

- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet

- erilaisten ekosysteemien (esim. metsä, suo) tutkiminen

- ravintoketjut
- vesi
- ilma
- hiilen kiertokulku

- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä

Opetellaan laatimaan ja tulkitsemaan erilaisia taulukoita ja diagrammeja. Tutustutaan esimerkiksi mallien avulla ympäristön toimintaan (Yön ja päivän vaihtelu jne.).

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- sähkö
- kitka
- magneettisuus
- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet
- erilaisten ekosysteemien (esim. metsä, suo) tutkiminen
- ravintoketjut
- vesi
- ilma
- hiilen kiertokulku
- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia

Opetellaan etsimään tietoa ja arvioimaan sitä kriittisesti. Opetellaan perustelemaan oma näkemysensä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi
- fyysinen ja henkinen koskemattomuus

- sähkö
- kitka
- magneettisuus

- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet

- erilaisten ekosysteemien (esim. metsä, suo) tutkiminen

- ravintoketjut
- vesi
- ilma
- hiilen kiertokulku

- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapojen, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveystottumustaan arjessa

Opetellaan terveellisiä elämäntapoja ja niiden arvostamista. Opetellaan ihmisen elämäntapojen vaihteita; etenkin murrosikää.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapojen eri vaihteita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

- omat opiskelutaidot ja niiden arvostaminen ja arviointi

- fyysinen ja henkinen koskemattomuus
- sähkö
- kitka
- magneettisuus

- maanosat maailmankartalla
- kasvillisuusvyöhykkeet

- ihmisen aiheuttamat muutokset ympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden merkitys

35.6.4. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämönhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäntarkoituksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntarkoituksien tieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan

kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositoludistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseenoppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyYTEEN, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvauksen ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyliä ja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- jouluku
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyden käsite

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulustan säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäntapa- ja tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- kymmenen käskyä
- anteeksianto

- omatunto
- siunaus
- rukous

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

- Oppilas tietää, että Raamattu on kristinuskon pyhä kirja ja osaa sen keskeisiä kertomuksia.
- Oppilas tietää kristinuskon keskeisiä oppeja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- jouluku
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

- Oppilas osaa kristinuskon rituaaleja, tapoja, pyhiä paikkoja ja rakennuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuukaus
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

- Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuukaus
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyden käsite

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

- Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuukaus
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

- Oppilas ymmärtää, että uskonnolla on ollut ja on edelleen merkitystä ihmisten jokapäiväiseen elämään.
- Oppilas osaa kertoa suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden menneisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- jouluku
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

- Oppilas osaa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet ja niiden vaikutuksen ja historian Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

- kymmenen käskyä

- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

- Oppilas kunnioittaa toisen pyhää ja osaa käyttäytyä asiallisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuun
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyden käsite

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

- Oppilas osaa uskontojen eettisiä opetuksia ja niitä yhdistäviä periaatteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuun
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

- Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

- Oppilas osaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta
- Oppilas soveltaa eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyiden käsite

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus

- rukous

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

- Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun eettisistä kysymyksistä rakentavasti ja mielipiteitään perustellen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

- Vanhan Testamentin kertomuksia
- joulukuukaus
- pääsiäinen
- keskeisiä käsitteitä
- virret ja hengellinen musiikki
- sunnuntai pyhäpäivänä
- pyhyden käsite
- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- kymmenen käskyä
- anteeksianto
- omatunto
- siunaus
- rukous

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana

kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyllilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- Uuden Testamentin kertomuksia
- evankeliumit
- joulun seurakunnassa
- pääsiäinen
- virret ja hengellinen musiikki

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- kristinusko ympärillämme

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulustaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänsymptomeja, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

- Uuden Testamentin kertomuksia
- evankeliumit
- joulu seurakunnassa
- pääsiäinen
- virret ja hengellinen musiikki

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

- Uuden Testamentin kertomuksia
- evankeliumit
- joulu seurakunnassa
- pääsiäinen

- virret ja hengellinen musiikki

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Uuden Testamentin kertomuksia
  - evankeliumit
  - joulun seurakunnassa
  - pääsiäinen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristinusko ympärillämme

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- Uuden Testamentin kertomuksia
  - evankeliumit
  - joulun seurakunnassa
  - pääsiäinen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristinusko ympärillämme
-
- eettinen käyttäytyminen
  - kultainen sääntö

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

- Uuden Testamentin kertomuksia
  - evankeliumit
  - joulun seurakunnassa
  - pääsiäinen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristinusko ympärillämme

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

- kristinusko ympärillämme
-
- eettinen käyttäytyminen
  - kultainen sääntö

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

- Uuden Testamentin kertomuksia
  - evankeliumit
  - joulun seurakunnassa
  - pääsiäinen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristinusko ympärillämme
-
- eettinen käyttäytyminen
  - kultainen sääntö

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

- Uuden Testamentin kertomuksia
- evankeliumit
- joulun seurakunnassa
- pääsiäinen
- virret ja hengellinen musiikki

- kristinusko ympärillämme

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

- kristinusko ympärillämme

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

- kristinusko ympärillämme

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelevaan omia näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

- Uuden Testamentin kertomuksia
- evankeliumit
- joulun seurakunnassa
- pääsiäinen
- virret ja hengellinen musiikki

- kristinusko ympärillämme

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- eettinen käyttäytyminen
- kultainen sääntö

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi

- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskkoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt
- herätysliikkeet

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäntapa- ja arvokysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- diakonia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide

- virret ja hengellinen musiikki
- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt
- herätysliikkeet

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki
- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt
- herätysliikkeet
- diakonia

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki
- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt

- herätysliikkeet

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt
- herätysliikkeet

- diakonia

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
- eettistä pohdintaa
- Isä meidän-rukous
- kirkkovuosi
- kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
- jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
- virret ja hengellinen musiikki

- kristilliset kirkot
- kristilliset järjestöt
- herätysliikkeet

- diakonia

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
  - eettistä pohdintaa
  - Isä meidän-rukous
  - kirkkovuosi
  - kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
  - jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristilliset kirkot
  - kristilliset järjestöt
  - herätysliikkeet
-
- diakonia

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

- kristilliset kirkot
  - kristilliset järjestöt
  - herätysliikkeet
-
- diakonia

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

- kristilliset kirkot
  - kristilliset järjestöt
  - herätysliikkeet
-
- diakonia

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelevaan omia näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

- erilaisia maailmankatsomuksia, tieteellinen maailmankuva
  - eettistä pohdintaa
  - Isä meidän-rukous
  - kirkkovuosi
  - kaste, konfirmaatio, ehtoollinen, vihkiminen, hautajaiset
  - jumalanpalvelus, kirkko ja kirkkotaide
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- kristilliset kirkot
  - kristilliset järjestöt
  - herätysliikkeet
-
- diakonia

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- diakonia

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvasuhteita. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
- kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa

- apostolinen uskontunnustus
- lähetyskäsky
- Luther ja Agricola
- kristinuskon saapuminen Suomeen
- kristinuskon jakautuminen
- virret ja hengellinen musiikki

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

- hindulaisuus
- juutalaisuus
- islam
- buddhalaisuus
- uskonottomuus

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

- arjen etiikkaa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
- kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
- apostolinen uskontunnustus
- lähetyskäskey
- Luther ja Agricola
- kristinuskon saapuminen Suomeen
- kristinuskon jakautuminen
- virret ja hengellinen musiikki

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

- kristillisen etiikan kulmakiviä

- kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
- apostolinen uskontunnustus
- lähetyskäsky
- Luther ja Agricola
- kristinuskon saapuminen Suomeen
- kristinuskon jakautuminen
- virret ja hengellinen musiikki

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
  - kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
  - apostolinen uskontunnustus
  - lähetyskäsky
  - Luther ja Agricola
  - kristinuskon saapuminen Suomeen
  - kristinuskon jakautuminen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonnottomuus

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
  - kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
  - apostolinen uskontunnustus
  - lähetyskäsky
  - Luther ja Agricola
  - kristinuskon saapuminen Suomeen
  - kristinuskon jakautuminen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- hindulaisuus
  - juutalaisuus

- islam
  - buddhalaisuus
  - uskonnottomuus
-
- arjen etiikkaa

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
  - kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
  - apostolinen uskontunnustus
  - lähetyskäsky
  - Luther ja Agricola
  - kristinuskon saapuminen Suomeen
  - kristinuskon jakautuminen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonnottomuus

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonnottomuus
-
- arjen etiikkaa

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
  - kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
  - apostolinen uskontunnustus
  - lähetyskäsky
  - Luther ja Agricola
  - kristinuskon saapuminen Suomeen
  - kristinuskon jakautuminen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonottomuus
-
- arjen etiikkaa

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
  - kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
  - apostolinen uskontunnustus
  - lähetyskäsky
  - Luther ja Agricola
  - kristinuskon saapuminen Suomeen
  - kristinuskon jakautuminen
  - virret ja hengellinen musiikki
-
- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonottomuus
-
- arjen etiikkaa

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

- hindulaisuus
- juutalaisuus
- islam
- buddhalaisuus
- uskonnottomuus

- arjen etiikkaa

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

- hindulaisuus
- juutalaisuus
- islam
- buddhalaisuus
- uskonnottomuus

- arjen etiikkaa

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelevaan omia näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

- kristillisen etiikan kulmakiviä
- kristinuskon leviäminen ja vaiheita Rooman valtakunnassa
- apostolinen uskontunnustus
- lähetyskäsky
- Luther ja Agricola
- kristinuskon saapuminen Suomeen
- kristinuskon jakautuminen
- virret ja hengellinen musiikki

- hindulaisuus
  - juutalaisuus
  - islam
  - buddhalaisuus
  - uskonnottomuus
-
- arjen etiikkaa

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- arjen etiikkaa

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntietä. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan ortodoksinen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset

arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämäntutkimuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämäntutkimuksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T2	S1	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä

ja uskonnottomuutta elämäkatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1
T3	S1, S2	L2, L3, L4
T7	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T9	S2, S3	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämäntutkimuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämäntutkimuksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalista vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5	S1, S2	L1, L2
T6	S2, S3	L2
T8	S1, S2, S3	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämäntutkimuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käsikyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämäntutkimuksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9	S2, S3	L2
T10	S2, S3	L1, L3, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12	S3	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

35.6.5. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittamisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	
T5	S1, S4	L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T7	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T8	S1, S4	L3

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4	
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T9	S1, S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

35.6.6. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, jossa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja soitussoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytm-, melodia-, harmonia-, muoto-, sointiväri- ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Esiintymiskäyttäytymisen ja musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- perussyke
- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva

Melodia:

- nuottiviivasto
- nuotit viivastolla
- C-duuriasteikko

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- piano - forte
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukykyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella

- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- soolo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella
- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Esiintymiskäyttämisen ja musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- perustahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4, alla breve
- kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti
- rytmidiktaatit
- tahti, tahtiviiva, kaksoisviiva
- synkooppi
- kohotahti
- takapotku

Melodia:

- g-avain
- nuotit viivastolla c1-c2
- C-duuriasteikko
- ylennys- ja alennusmerkkeihin tutustuminen

Harmonia:

- duuri ja molli

Dynamiikka:

- pp, p, mp, mf, f, ff
- crescendo - diminuendo
- solo - tutti

Muoto:

- säkeistö, kertosäe
- D.C. al Fine
- kertausmerkki ja maalit
- segno, pomppa, coda

Sointiväri:

- soittimiin tutustumista ja soittimien tunnistamista äänen perusteella

- tutustutaan laulajan äänialoihin
- soitinryhmät

Laulaminen:

- monipuolinen ohjelmisto
- kaikulaulu ja kaanon

Soittaminen:

- rytmien soittaminen rytmimerkeistä ja nuoteista
- kaikusoitto
- yhteissoittoa eri koulusoittimilla

Kuuntelu:

- monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka voi sisältää mm. taidemusiikin klassikkoja, perinteistä suomalaista musiikkia ja ajankohtaista musiikkia

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehityessä käsitteitä nimitään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosuus ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosuus ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosuus ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosuus ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Esiintymiskäyttäytyminen ja pitkäjänteinen musiikkiesitysten harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauco

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa eri koulu- ja bändisoittimilla

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia

ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyyllilajeja

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L1, L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4	L2
T7	S1, S2, S3, S4	L4
T8	S1, S2, S3	L3
T9	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauco
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit

- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauco
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauco
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Rytmi:

- trioli
- kolmimuunteisuus
- kuudestoistaosanuotti ja -tauko
- tahtilaji 6/8

Melodia:

- ylennys-, alennus- ja palautusmerkit
- duuri- ja molliasteikoita

Harmonia:

- duuri ja molli

Sointiväri:

- bändisoittimet
- erilaiset laulutavat

Dynamiikka:

- aiemmin opitun syventäminen

Muoto:

- aiemmin opitun syventäminen

Laulaminen:

- terveen äänenkäytön harjoittelua
- moniääniseen lauluun tutustuminen
- monipuolinen ohjelmisto

Soittaminen:

- bändisoittimiin tutustuminen
- yhteissoittoa koulu- ja bändisoittimilla
- iskelmä- ja näyttämömusiikkia

Kuuntelu:

- taidemusiikkia eri aikakausilta
- suomalaista musiikkia
- musiikkia maailmalta
- eri tyylilajeja

35.6.7. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tietoa- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennetaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
- tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmeja ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa.

Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-10 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä kertotaulut 1-10 opetteluun ja käyttöön
- jakolaskua sisältö- ja ositusjakona sekä lukuyksiköittäin jakamista
- murtoluvun käsite ja havainnollistaminen sekä suuruuden vertailu
- desimaaliluvun käsite ja harjoittelu esim. mittayksiköiden avulla
- harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässälaskutaitoja

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännön mukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- tulkitaan ja jatketaan lukujonoja
- etsitään säännön mukaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia
- yhtälöt ja epäyhtälöt sekä tuntematon lausekkeessa

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden pinta-aloja ja suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksiköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
- tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, symmetria)
- tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. kartan avulla
- mittayksiköiden harjoittelua ja käyttöä erilaisin mittausvälinein (pituus, massa ja aika sekä raha)

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdollinen, mahdollinen vai varma.

- taulukot ja diagrammit
- tietojen luokittelu ja järjestäminen
- koodaamisen harjoittelua

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4
T11	S4	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
- tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-10 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä kertotaulut 1-10 opetteluun ja käyttöön
- jakolaskua sisältö- ja ositusjakona sekä lukuyksiköittäin jakamista
- murtoluvun käsite ja havainnollistaminen sekä suuruuden vertailu
- desimaaliluvun käsite ja harjoittelu esim. mittayksiköiden avulla
- harjoitellaan selkeää vihketyöskentelyä ja päässälaskutaitoja

- tulkitaan ja jatketaan lukujonoja
- etsitään säännönmukaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia
- yhtälöt ja epäyhtälöt sekä tuntematon lausekkeessa

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
  - tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, symmetria)
  - tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. kartan avulla
  - mittayksiköiden harjoittelua ja käyttöä erilaisin mittausvälinein (pituus, massa ja aika sekä raha)
-
- taulukot ja diagrammit
  - tietojen luokittelu ja järjestäminen
  - koodaamisen harjoittelua

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
  - matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
  - ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
  - tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta
-
- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-10 000
  - yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä kertotaulut 1-10 opetteluun ja käyttöön
  - jakolaskua sisältö- ja ositusjakona sekä lukuyksiköittäin jakamista
  - murtoluvun käsite ja havainnollistaminen sekä suuruuden vertailu
  - desimaaliluvun käsite ja harjoittelu esim. mittayksiköiden avulla
  - harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässä laskutaitoja
-
- tulkitaan ja jatketaan lukujonoja
  - etsitään säännönmukaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia
  - yhtälöt ja epäyhtälöt sekä tuntematon lausekkeessa
-
- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
  - tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, symmetria)
  - tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. kartan avulla
  - mittayksiköiden harjoittelua ja käyttöä erilaisin mittausvälinein (pituus, massa ja aika sekä raha)
-
- taulukot ja diagrammit
  - tietojen luokittelu ja järjestäminen
  - koodaamisen harjoittelua

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
- tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-10 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskua sekä kertotaulut 1-10 opetteluun ja käyttöön
- jakolaskua sisältö- ja ositusjakona sekä lukuyksiköittäin jakamista
- murtoluvun käsite ja havainnollistaminen sekä suuruuden vertailu
- desimaaliluvun käsite ja harjoittelu esim. mittayksiköiden avulla
- harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässälaskutaitoja

- tulkitaan ja jatketaan lukujonoja
- etsitään säännönmukaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia
- yhtälöt ja epäyhtälöt sekä tuntematon lausekkeessa

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
- tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, symmetria)
- tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. kartan avulla
- mittayksiköiden harjoittelua ja käyttöä erilaisin mittausvälinein (pituus, massa ja aika sekä raha)

- taulukot ja diagrammit
- tietojen luokittelu ja järjestäminen
- koodaamisen harjoittelua

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä

- tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, symmetria)
- tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. kartan avulla
- mittayksiköiden harjoittelua ja käyttöä erilaisin mittausräivein (pituus, massa ja aika sekä raha)

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
- matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/ reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
- ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
- tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmeja ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-100 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskuja päässä- ja allekkainlaskien sekä kertotaulujen 1-10 käyttöä
- jakolaskua päässä-laskien ja 1- numeroisella jakajalla jakokulmassa laskien
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä
- desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskuja
- negatiivinen kokonaisluku (lukusuora ja lämpömittari)

- harjoitellaan selkeää vihketyöskentelyä ja päässälaskutaitoja

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja pääättelemällä ja kokeilemalla.

- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
- tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, ympyrä ja symmetria)
- tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. ruutumittakaavan avulla
- mittayksiköiden harjoittelua, käyttöä ja muuntamista sekä mittaustulosten arviointia

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella pääättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

- taulukot, diagrammit, koordinaatitot
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, luokittelu, esittäminen ja arviointi

- koodaamisen harjoittelua

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L4, L5
T8	S2	L1, L4
T9	S2	L1, L4
T12	S4	L1, L3, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
  - matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
  - ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
  - tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta
-
- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-100 000
  - yhteen-, vähennys- ja kertolaskuja päässä- ja allekkainlaskien sekä kertotaulujen 1-10 käyttöä
  - jakolaskua päässä-laskien ja 1- numeroisella jakajalla jakokulmassa laskien
  - murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä
  - desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskuja
  - negatiivinen kokonaisluku (lukusuora ja lämpömittari)
  - harjoitellaan selkeää vihketyöskentelyä ja päässä-laskutaitoja
-
- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
  - tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, ympyrä ja symmetria)
  - tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. ruutumittakaavan avulla

- mittayksiköiden harjoittelua, käyttöä ja muuntamista sekä mittaustulosten arviointia
- taulukot, diagrammit, koordinaatitot
- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, luokittelu, esittäminen ja arviointi
- koodaamisen harjoittelua

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.

- vertailua, järjestyksen tekemistä, vastakohtia, luokittelua ja päätelmiä sekä perusteluja ja väitteitä
  - matemaattisten symbolien käyttämistä esityksissä, tehtävissä ja arkielämän/reaalimaailman ilmiöissä ja tilanteissa
  - ongelmanratkaisua ja pulmatehtävien harjoittelua osoittaen matematiikkaan liittyvien käsitteiden ymmärtämistä
  - tosi/epätosi käsitteenä ja yksinkertainen tulkinta tekstistä, kuvasta tai tapahtumasta
-
- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-100 000
  - yhteen-, vähennys- ja kertolaskuja päässä- ja allekkainlaskien sekä kertotaulujen 1-10 käyttöä
  - jakolaskua päässä-laskien ja 1- numeroisella jakajalla jakokulmassa laskien
  - murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä
  - desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskuja
  - negatiivinen kokonaisluku (lukusuora ja lämpömittari)
  - harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässä-laskutaitoja
-
- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
  - tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, ympyrä ja symmetria)
  - tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. ruutumittakaavan avulla
  - mittayksiköiden harjoittelua, käyttöä ja muuntamista sekä mittaustulosten arviointia
-
- taulukot, diagrammit, koordinaatitot
  - tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen, järjestäminen, luokittelu, esittäminen ja arviointi
  - koodaamisen harjoittelua

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-100 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskuja päässä- ja allekkainlaskien sekä kertotaulujen 1-10 käyttöä
- jakolaskua päässä-laskien ja 1- numeroisella jakajalla jakokulmassa laskien
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä
- desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskuja
- negatiivinen kokonaisluku (lukusuora ja lämpömittari)
- harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässä-laskutaitoja

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.

- kymmenjärjestelmän syventäminen ja varmentaminen, luvut 0-100 000
- yhteen-, vähennys- ja kertolaskuja päässä- ja allekkainlaskien sekä kertotaulujen 1-10 käyttöä
- jakolaskua päässä-laskien ja 1- numeroisella jakajalla jakokulmassa laskien
- murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä
- desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskuja
- negatiivinen kokonaisluku (lukusuora ja lämpömittari)
- harjoitellaan selkeää vihkotyöskentelyä ja päässä-laskutaitoja

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.

- erilaisten kappalaiden nimeäminen, luokittelu, rakentelu ja piirtäminen sekä tunnistaminen ympäristössä
- tasokuvioiden nimeäminen, piirtäminen ja mittaaminen (piste, suora, jana, kulma, ympyrä ja symmetria)

- tutustuminen koordinaatistoon, suurennoksiin ja pienennöksiin mm. ruutumittakaavan avulla
- mittayksiköiden harjoittelua, käyttöä ja muuntamista sekä mittaustulosten arviointia

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

- lukualue 0-100 000 000
- yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskut luonnollisilla luvuilla
- murtoluvun - ja desimaaliluvun yhteys ja prosentti käsitteenä
- kertotaulujen 1-10 osaaminen ja hyödyntäminen monipuolisesti erilaisissa laskutoimituksissa
- selkeän vihketyöskentelyn varmentaminen

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- tasokuviot ja kappaleet
- kulman mittaaminen ja piirtäminen piirtokolmion avulla
- pituuden, tilavuuden ja pinta-alan yksikköjärjestelmä
- koordinaatisto

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

- koodaamisen harjoittelu
- taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
- keskiarvo, tyyppiarvo ja tilastollinen vaihteluväli
- arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T13	S5	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- lukualue 0-100 000 000
- yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskut luonnollisilla luvuilla
- murtoluvun - ja desimaaliluvun yhteys ja prosentti käsitteenä
- kertotaulujen 1-10 osaaminen ja hyödyntäminen monipuolisesti erilaisissa laskutoimituksissa
- selkeän vihketyöskentelyn varmentaminen

- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt

- tasokuviot ja kappaleet
- kulman mittaaminen ja piirtäminen piirtokolmion avulla
- pituuden, tilavuuden ja pinta-alan yksikköjärjestelmä
- koordinaatisto

- koodaamisen harjoittelu
- taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
- keskiarvo, tyyppiarvo ja tilastollinen vaihteluväli
- arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

- lukualue 0-100 000 000
- yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskut luonnollisilla luvuilla
- murtoluvun - ja desimaaliluvun yhteys ja prosentti käsitteenä
- kertotaulujen 1-10 osaaminen ja hyödyntäminen monipuolisesti erilaisissa laskutoimituksissa
- selkeän vihketyöskentelyn varmentaminen

- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt

- tasokuviot ja kappaleet
  - kulman mittaaminen ja piirtäminen piirtokolmion avulla
  - pituuden, tilavuuden ja pinta-alan yksikköjärjestelmä
  - koordinaatisto
-
- koodaamisen harjoittelu
  - taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
  - keskiarvo, tyyppi-arvo ja tilastollinen vaihteluväli
  - arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

- lukualue 0-100 000 000
  - yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskut luonnollisilla luvuilla
  - murtoluvun - ja desimaaliluvun yhteys ja prosentti käsitteenä
  - kertotaulujen 1-10 osaaminen ja hyödyntäminen monipuolisesti erilaisissa laskutoimituksissa
  - selkeän vihkotyöskentelyn varmentaminen
-
- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- tasokuviot ja kappaleet
  - kulman mittaaminen ja piirtäminen piirtokolmion avulla
  - pituuden, tilavuuden ja pinta-alan yksikköjärjestelmä
  - koordinaatisto
-
- koodaamisen harjoittelu
  - taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
  - keskiarvo, tyyppi-arvo ja tilastollinen vaihteluväli
  - arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

- lukualue 0-100 000 000
- yhteen-, vähennys-, kerto-, ja jakolaskut luonnollisilla luvuilla
- murtoluvun - ja desimaaliluvun yhteys ja prosentti käsitteenä

- kertotaulujen 1-10 osaaminen ja hyödyntäminen monipuolisesti erilaisissa laskutoimituksissa
- selkeän vihketyöskentelyn varmentaminen
- lauseke, lausekkeen arvo, vaiheittain laskeminen
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt
- tasokuviot ja kappaleet
- kulman mittaaminen ja piirtäminen piirtokolmion avulla
- pituuden, tilavuuden ja pinta-alan yksikköjärjestelmä
- koordinaatisto
- koodaamisen harjoittelu
- taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
- keskiarvo, tyyppi-arvo ja tilastollinen vaihteluväli
- arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppi-arvon.

- koodaamisen harjoittelu
- taulukot ja diagrammit tietojen esitystapoina
- keskiarvo, tyyppi-arvo ja tilastollinen vaihteluväli
- arkielämän päättelytaidot esim. tapahtuman varmuus, mahdottomuus tai mahdollisuus

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua

sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

- yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun varmentaminen luonnollisilla luvuilla
- pyöristäminen ja tuloksen suuruuden arviointi
- murtolukujen peruslaskutoimitukset, supistaminen ja laventaminen
- päässä-laskutaitojen varmentaminen
- laskimen käyttö peruslaskutoimituksissa ja arjen matematiikassa

S3 Algebra

Tutkitaan lukujonon säännömukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

- lauseke ja muuttuja
- lukujonot
- yhtälöt ja epäyhtälöt

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksiköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

- mittakaava, suurennos ja pienennös
- tasokuvioihin ja kappaleisiin liittyvät käsitteet
- piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

- mittayksikköjärjestelmien varmentaminen ja yksikkömuunnoksia
- koordinaatisto

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdollon, mahdollinen vai varma.

- koodaamisen harjoittelu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L3
T10	S2	L1, L3, L6
T14	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia

- yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun varmentaminen luonnollisilla luvuilla
  - pyöristäminen ja tuloksen suuruuden arviointi
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset, supistaminen ja laventaminen
  - päässäälaskutaitojen varmentaminen
  - laskimen käyttö peruslaskutoimituksissa ja arjen matematiikassa
-
- lauseke ja muuttuja
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- mittakaava, suurennos ja pienennös
  - tasokuvioihin ja kappaleisiin liittyvät käsitteet
  - piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskeminen
  - mittayksikköjärjestelmien varmentaminen ja yksikkömuunnoksia
  - koordinaatisto

- koodaamisen harjoittelu

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.

- yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun varmentaminen luonnollisilla luvuilla
  - pyöristäminen ja tuloksen suuruuden arviointi
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset, supistaminen ja laventaminen
  - päässäälaskutaitojen varmentaminen
  - laskimen käyttö peruslaskutoimituksissa ja arjen matematiikassa
-
- lauseke ja muuttuja
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- mittakaava, suurennos ja pienennös
  - tasokuvioihin ja kappaleisiin liittyvät käsitteet
  - piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskeminen
  - mittayksikköjärjestelmien varmentaminen ja yksikkömuunnoksia
  - koordinaatisto
-
- koodaamisen harjoittelu

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

- yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun varmentaminen luonnollisilla luvuilla
  - pyöristäminen ja tuloksen suuruuden arviointi
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset, supistaminen ja laventaminen
  - päässäälaskutaitojen varmentaminen
  - laskimen käyttö peruslaskutoimituksissa ja arjen matematiikassa
-
- lauseke ja muuttuja
  - lukujonot
  - yhtälöt ja epäyhtälöt
-
- mittakaava, suurennos ja pienennös
  - tasokuvioihin ja kappaleisiin liittyvät käsitteet
  - piirin, pinta-alan ja tilavuuden laskeminen
  - mittayksikköjärjestelmien varmentaminen ja yksikkömuunnoksia
  - koordinaatisto

- koodaamisen harjoittelu

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

- yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskun varmentaminen luonnollisilla luvuilla
- pyöristäminen ja tuloksen suuruuden arviointi
- murtolukujen peruslaskutoimitukset, supistaminen ja laventaminen
- päässä laskutaitojen varmentaminen
- laskimen käyttö peruslaskutoimituksissa ja arjen matematiikassa

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

35.6.8. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuviutus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja

harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tietoa- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omista kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan

T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohdana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat:

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T8	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin

Tarkastellaan monipuolisesti erilaisia kuvia näkökulmia vaihdellen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa

T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia

35.6.9. Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltujen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästykskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

- oman perheen historia
- esineellinen kulttuuri, Jumikkala, kirkko, hautausmaa
- esihistorialliset kädentaidot
- paikannimistö ja lapinrauniot

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T11	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- oman perheen historia
- esineellinen kulttuuri, Jumikkala, kirkko, hautausmaa
- esihistorialliset kädentaidot
- paikannimistö ja lapinrauniot

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.

- oman perheen historia
- esineellinen kulttuuri, Jumikkala, kirkko, hautausmaa
- esihistorialliset kädentaidot
- paikannimistö ja lapinrauniot

T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

- oman perheen historia
- esineellinen kulttuuri, Jumikkala, kirkko, hautausmaa
- esihistorialliset kädentaidot
- paikannimistö ja lapinrauniot

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

- Olavinlinnan merkitys alueelle.
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla

- ajan ankaraus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L7
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T9	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen

- Olavinlinnan merkitys alueelle.
  - uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
  - Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä
-
- renessanssin taide
  - löytöretket
  - tieteen nerot
-
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
  - Pietari Brahen uudistukset

T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
  - kivikauden ihminen
  - maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
-
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
-
- Olavinlinnan merkitys alueelle.
  - uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
  - Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä
-
- renessanssin taide
  - löytöretket
  - tieteen nerot
-
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
  - Pietari Brahen uudistukset

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen

- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Olavinlinnan merkitys alueelle.
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset

T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Olavinlinnan merkitys alueelle.
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä, rajan läheisyys Rantasalmella
- Olavinlinnan merkitys alueelle
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla

- ajan ankuruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset
- Rantasalmen kartanot.
- Haapaniemen kadettikoulu.
- Parkunmäen taistelu.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L5, L6, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L4, L7
T10	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä, rajan läheisyys Rantasalmella
- Olavinlinnan merkitys alueelle
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset
- Rantasalmen kartanot.
- Haapaniemen kadettikoulu.
- Parkunmäen taistelu.

T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä, rajan läheisyys Rantasalmella
- Olavinlinnan merkitys alueelle
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset
- Rantasalmen kartanot.
- Haapaniemen kadettikoulu.
- Parkunmäen taistelu.

T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuripiiriä, rajan läheisyys Rantasalmella
- Olavinlinnan merkitys alueelle
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot

- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset
- Rantasalmen kartanot.
- Haapaniemen kadettikoulu.
- Parkunmäen taistelu.

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.

- evoluutio; nykyihmiseksi kehittyminen
- kivikauden ihminen
- maanviljelyn ja kaupunkien synnyn yhteys, jokilaaksojen korkeakulttuurit Egyptiin painottaen
- Antiikin kulttuurien siviilisaatioiden perintö nykypäivänä; eduskunta, taide, viihde, urheilu, lainsäädäntö, Euroopan kansojen maantieteellinen sijoittuminen
- Pähkinäsaaren rauhan merkitys; Suomen vakiintuminen osaksi läntistä kulttuuriipiiriä, rajan läheisyys Rantasalmella
- Olavinlinnan merkitys alueelle
- uskonnon merkitys keskiajan ihmiselle
- renessanssin taide
- löytöretket
- tieteen nerot
- ajan ankaruus, 30-vuotinen sota, "pieni jääkausi"
- Pietari Brahen uudistukset
- Rantasalmen kartanot.
- Haapaniemen kadettikoulu.
- Parkunmäen taistelu.

35.6.10. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen

moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

S2 Kielenopiskelutaidot

Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens

- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S1	L2
T3	S2	L1, L3, L5
T4	S2	L3, L5
T5	S3	L4
T6	S3	L4
T7	S3	L4
T8	S3	L4
T9	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta

Tutustutaan eri kielikuntiin ja kielten keskinäisiin yhteneväisyyksiin ja eroavaisuuksiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.

T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen

Havainnoidaan ruotsin vaikutusta suomen kieleen. Tunnistetaan sanoja, jotka ovat lainautuneet ruotsista suomeen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.

T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan

Oppilaita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan sekä kannustamaan toisiaan. Omien ruotsin taitojen kehittymistä opetellaan arvioimaan realistisesti. Ruotsia opiskellaan mahdollisuuksien mukaan myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta opiskelutilanteissa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella

Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ruotsin kielen käyttöalueita ja mahdollisuuksia omassa elämässään.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ruotsin kielen käyttöalueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.

T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita

Harjoitellaan tavallisimpia viestintätilanteita parin kanssa tai pienissä ryhmissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso: A1.2: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens
- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta

Opetellaan monipuolisia keinoja viestin perille saamiseksi. Pyritään esimerkiksi sanomaan asia toisin, käyttämään apuna myös ei-kielellisiä keinoja sekä pyytämään puhekuppanilta toistoa tai hidastamista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso: A1.2: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens
- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia

Opetellaan tavallisimmat kohteliaisuuden ilmaukset ja ohjataan käyttämään niitä luokkakeskustelussa sekä keskusteluharjoituksissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso: A1.2: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens
- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä

Luetaan ja kuunnellaan oppilaan ikätasolle soveltuvia tekstejä ja puhetta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.1: Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens
- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista

Harjoitellaan runsaasti oppilaiden ikätasolle sopivia pienimuotoisia puhetilanteita sekä kirjoitetaan lyhyitä tekstejä tutuista aihepiireistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.1: Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Viestintä ja aihepiirit

- tervehtiminen, kuulumisten vaihto ja hyvästely
- esittäytyminen ja itsestä kertominen
- kavereista ja perheestä kertominen
- viikonpäivät, kuukaudet ja kellonajat
- kotona
- koulussa
- vapaa-aika ja suosikkiasiat
- onnitteleminen ja kiittäminen

Kielitieto

- lukusanat
- substantiivien yksikkö ja monikko
- preesens
- persoonapronominit
- genetiivi
- päälauseen sanajärjestys
- kysymyslause
- apuverbit
- adjektiivit

35.6.11. Vieraat kielet

Venäjä, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailta on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimisnopeuteen.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkua.

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arviotaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritapausta. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdä havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen pääättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Oppilas oppii kyrilliset aakkoset (painokirjaimet), peruskohteliaisuudet ja perussanoja mm. aihepiireistä minä itse ja perheeni. Hän tutustuu myös sanojen sukuihin ja oppii missä-rakenteen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T2	S1	L1, L2
T5	S2	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä

Tutustutaan venäjän kielen asemaan Suomessa ja Euroopassa. Kannustetaan oppilasta kielenoppimiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas tietää, että maailman kielet jakautuvat kielikuntiin ja osaa kertoa, mihin kielikuntaan opiskeltava kieli kuuluu. Oppilas osaa kuvata, mitä kieliä lähiympäristössä puhutaan.

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia

Opetellaan arvostamaan oman kieli- ja kulttuuritaustan lisäksi muita kieliä ja kulttuureja. Hyödynnetään kotikansainvälisyyttä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Oppilasta ohjataan toimimaan myönteisesti yhdessä muiden kanssa vaihtelevissa kokoonpanoissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekemiseen.

Oppilas oppii kyrilliset aakkoset (painokirjaimet), peruskohteliaisuudet ja perussanoja mm. aihepiireistä minä itse ja perheeni. Hän tutustuu myös sanojen sukuihin ja oppii missä-rakenteen.

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Oppilas oppii kertomaan lisää itsestään, laajentaa sanavarastoaan sekä tutustuu venäjän preenssiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1	L2, L3
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T8	S3	L2, L4
T9	S3	L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa

Opitaan pitämään "silmät ja korvat auki" luokkahuoneen ulkopuolella. Tutustutaan mm. verkossa oleviin autenttisiin materiaaleihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kohdekielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, missä opiskeltavaa kieltä voi nähdä tai kuulla.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Oppilas pohtii venäjän taitojen kehitystään ja omia työtapojaan.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Sovelletaan opittua eri viestintätilanteissa. Pyritään ylläpitämään vuorovaikutusta myös muutoin kuin sanallisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Oppilas oppii kertomaan lisää itsestään, laajentaa sanavarastoaan sekä tutustuu venäjän preesensiin.

T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Opitaan lisää venäläiseen tapakulttuuriin liittyviä kohteliaisuusilmauksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Oppilas oppii kertomaan lisää itsestään, laajentaa sanavarastoaan sekä tutustuu venäjän preesensiin.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Oppilas harjoittelee asiointitilanteita ja oppii kertomaan koulunkäynnistään. Lisäksi tutustutaan venäläiseen kouluun.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L2
T7	S3	L2, L4, L5, L7
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä

Verrataan venäjän ja suomen (tai muiden kielten) yhtäläisyyksiä ja eroja. Ohjataan oppijoita havaitsemaan asioita teksteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja opiskeltavan kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta

Harjoitellaan ja sovelletaan opittua niin suullisesti kuin kirjallisestikin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotasoa A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Oppilas harjoittelee asiointitilanteita ja oppii kertomaan koulunkäynnistään. Lisäksi tutustutaan venäläiseen kouluun.

T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Kuunnellaan, luetaan ja tuotetaan itse tekstejä käsitellyistä aiheista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Oppilas harjoittelee asiointitilanteita ja oppii kertomaan koulunkäynnistään. Lisäksi tutustutaan venäläiseen kouluun.

T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin

Oppilas osaa kertoa ja kirjoittaa ymmärrettävästi tutuista teemoista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Oppilas harjoittelee asiointitilanteita ja oppii kertomaan koulunkäynnistään. Lisäksi tutustutaan venäläiseen kouluun.

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisesti ympäristöissään. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja

yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa. Kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraista kielistä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuvat oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan lisätään vähitellen.

Englannin A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Opiskeltavat tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- esittäytyminen, tervehtiminen ja voinnin kysyminen
- itsestä kertominen (koti, perhe ja harrastukset)
- eläimistä keskusteleminen
- luokkahuonetilanteita, koulunkäynti
- mielipiteen ilmaiseminen (esim. harrastukset, värit)
- sijainnin ilmaiseminen
- kysyminen
- omistaminen

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Opiskeltavat sisällöt:

- lukusanat 1-100
- viikonpäivät
- be, have ja can -verbit sekä muita keskeisimpiä verbejä
- yleispreesensin alkeet
- ruokia ja juomia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2
T5	S2	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä

Ohjataan oppilasta ymmärtämään, miksi englannin kielen taito on tärkeää. Motivoidaan oppilasta kielenoppimiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

Opiskeltavat tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- esittäytyminen, tervehtiminen ja voinnin kysyminen
- itsestä kertominen (koti, perhe ja harrastukset)
- elämistä keskusteleminen
- luokkahuonetilanteita, koulunkäynti
- mielipiteen ilmaiseminen (esim. harrastukset, värit)
- sijainnin ilmaiseminen
- kysyminen
- omistaminen

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen

Harjoitellaan englannin alkeita ja tutustutaan tavoitteisiin. Tärkeintä on viestin välittyminen suullisissa sekä kirjallisissa viestintätilanteissa. Oppilaita rohkaistaan kannustamaan toisiaan ja oppimaan yhdessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

Opiskeltavat sisällöt:

- lukusanat 1-100
- viikonpäivät
- be, have ja can -verbit sekä muita keskeisimpiä verbejä
- yleispreesensin alkeet
- ruokia ja juomia

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

Syvennetään, laajennetaan ja kerrataan 3. luokan aihepiirejä, tilanteita ja sanastoja.

Lisäksi 4. luokalla opiskellaan:

- ammatit
- kuukaudet ja vuodenajat
- lyhyiden adjektiivien vertailu
- kotitöitä
- maita ja kieliä
- kellonajat
- luontosanoja
- artikkelit a ja an

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoja ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Harjoitellaan ja kerrataan samoja vuorovaikutustilanteita kuin 3. luokalla. Lisäksi 4. luokalla harjoitellaan:

- ostosten teko
- käskyt ja kiellot
- säästä kertominen
- terveydentilan kuvailu (kehonosat ja sairaudet)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T6	S2	L1, L4, L5, L6
T7	S3	L2, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkoletuksia

Harjoitellaan vertaamaan omaa kulttuuritaustaa muiden maiden kulttuureihin. Opetellaan arvostamaan oman kieli- ja kulttuuritaustan lisäksi muita kieliä ja kulttuureja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten

Opiskellaan englantia monipuolisesti ja kokeillaan erilaisia tapoja oppia kieltä. Opiskellaan sanastoa, rakenteita sekä kirjallista ja suullista viestintää.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Syvennetään, laajennetaan ja kerrataan 3. luokan aihepiirejä, tilanteita ja sanastoja.

Lisäksi 4. luokalla opiskellaan:

- ammatit
- kuukaudet ja vuodenaajat
- lyhyiden adjektiivien vertailu
- kotitöitä

- maita ja kieliä
- kellonajat
- luontosanoja
- artikkelit a ja an

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta

Harjoitellaan vuorovaikutusta omaa kielitaitoa rohkeasti käyttäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.

Harjoitellaan ja kerrataan samoja vuorovaikutustilanteita kuin 3. luokalla. Lisäksi 4. luokalla harjoitellaan:

- ostosten teko
- käskyt ja kiellot
- säästä kertominen
- terveydentilan kuvailu (kehonosat ja sairaudet)

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- englanninkielisiin maihin ja niiden kulttuuriin tutustuminen

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen

levinneys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- 3. ja 4. luokan asioiden laajentaminen edelleen
- tietotekniikan perussanastoa
- tienneuvominen, lisää paikkoja
- ruokailutilanteiden harjoittelu
- ostosten teko

Lisäksi:

- kestopreesens ja preesensien erot
- imperfektin aloitus, epäsäännölliset verbit
- artikkelien käytön laajentaminen
- kysymyslauseiden muodostaminen
- persoonapronominit laajemmin
- järjestysluvut ja päiväys
- there is/there are

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1	L2, L3
T8	S3	L4
T9	S3	L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa

Luetaan ja kuunnellaan erilaisia ja eritasoisia tekstejä eri lähteistä. Oppilas valitsee ja etsii myös itse aineistoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- englanninkielisiin maihin ja niiden kulttuuriin tutustuminen

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja

Harjoitellaan sanaston ja rakenteiden monipuolista käyttöä erilaisissa viestintätilanteissa. Pyritään ylläpitämään vuorovaikutusta esim. kiertoilmauksia tai eleitä käyttämällä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.1: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- 3. ja 4. luokan asioiden laajentaminen edelleen
- tietotekniikan perussanastoa
- tienneuvominen, lisää paikkoja
- ruokailutilanteiden harjoittelu
- ostosten teko

Lisäksi:

- kestopreesens ja preesensien erot
- imperfektin aloitus, epäsäännölliset verbit
- artikkelien käytön laajentaminen
- kysymyslauseiden muodostaminen
- persoonapronomit laajemmin
- järjestysluvut ja päiväys
- there is/there are

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita

Harjoitellaan englannin kielen käyttöä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, ja otetaan huomioon englanninkielisten kulttuurien kohteliaisuussäännöt.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.1: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- 3. ja 4. luokan asioiden laajentaminen edelleen
- tietotekniikan perussanastoa
- tienneuvominen, lisää paikkoja
- ruokailutilanteiden harjoittelu
- ostosten teko

Lisäksi:

- kestopreesens ja preesensien erot
- imperfektin aloitus, epäsäännölliset verbit

- artikkelien käytön laajentaminen
- kysymyslauseiden muodostaminen
- persoonapronominit laajemmin
- järjestysluvut ja päiväys
- there is/there are

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

- tutustutaan uusiin englanninkielisiin kielialueisiin
- tutustutaan englantiin globaalina kielenä

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- syvennetään ja kerrataan 5. luokan asioita
- imperfektin opiskelua jatketaan
- opiskellaan hyvinvointiin liittyvää sanastoa
- myönteisen lauseen sanajärjestys (SPOTPA)
- futuuri
- of-genetiivi
- pitkien adjektiivien vertailu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L2
T10	S3	L4
T11	S3	L3, L4, L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä

Verrataan englannin kieltä muihin kieliin. Pohditaan, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä eri kielissä on.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkiellensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

- tutustutaan uusiin englanninkielisiin kielialueisiin
- tutustutaan Englantiin globaalina kielenä

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita

Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan erilaisia ja eritasoisia tekstejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.1: Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- syvennetään ja kerrataan 5. luokan asioita
- imperfektin opiskelua jatketaan
- opiskellaan hyvinvointiin liittyvää sanastoa
- myönteisen lauseen sanajärjestys (SPOTPA)
- futuuri
- of-genetiivi
- pitkien adjektiivien vertailu

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Harjoitellaan puhumista ja kirjoittamista erilaisiin aihepiireihin liittyen. Harjoitellaan keskeisten rakenteiden ja sanaston käyttöä sekä ääntämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1: Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- syvennetään ja kerrataan 5. luokan asioita
- imperfektin opiskelua jatketaan
- opiskellaan hyvinvointiin liittyvää sanastoa
- myönteisen lauseen sanajärjestys (SPOTPA)
- futuuri
- of-genetiivi
- pitkien adjektiivien vertailu

35.6.12. Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetaajuusena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissa otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosituodistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

35.6.13. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus

luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämämpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestäväen kehityksen näkökulmista.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaiton ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneilyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitus)

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- ompelukoneen toiminta, koneompelun alkeet
- polttokynä
- sahaaminen; erilaisiin sahoihin tutustuminen

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- ketjusilmukka, kiinteä silmukka, oikea virkkausote
- kankaanpainanta

- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Pehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- oma tai yhteinen arviointi

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T7	S6	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitukset)
- ompelukoneen toiminta, koneompelun alkeet
- polttokynä
- sahaaminen; erilaisiin sahoihin tutustuminen
- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- ketjusilmukka, kiinteä silmukka, oikea virkkausote
- kankaanpainanta
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

- oma tai yhteinen arviointi

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitus)
- ompelukoneen toiminta, koneompelun alkeet
- polttokynä
- sahaaminen; erilaisiin sahoihin tutustuminen
- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- ketjusilmukka, kiinteä silmukka, oikea virkkausote
- kankaanpainanta
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- oma tai yhteinen arviointi

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyytlejä

ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitukset)

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- koneospeluharjoittelua
- juottimen käyttö
- puutyökalujen syventävä käyttäminen
- metalliin tutustuminen
- muoviin tutustuminen

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme, nauhakuja, tasku
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- neulonta: aloitussilmukka, silmukoiden luominen, edestakaisneule, silmukoiden päättäminen
- kankaanpainanta, kirjontapistoja
- silittäminen
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- Työselosteen ja arvioinnin kirjallinen laatiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T7	S6	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitukset)
- koneompeluharjoittelua
- juottimen käyttö
- puutyökalujen syventävä käyttäminen
- metalliin tutustuminen
- muoviin tutustuminen
- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme, nauhakuja, tasku
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- neulonta: aloitussilmukka, silmukoiden luominen, edestakaisneule, silmukoiden päättäminen
- kankaanpainanta, kirjontapistoja
- silittäminen
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.
- Työselosteen ja arvioinnin kirjallinen laatiminen

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitukset)
- koneompeluharjoittelua
- juottimen käyttö
- puutyökalujen syventävä käyttäminen
- metalliin tutustuminen
- muoviiin tutustuminen
- ompelutyö koneella
- yhdysauma, huolittelu, käänne, päärme, nauhakuja, tasku
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- neulonta: aloitussilmukka, silmukoiden luominen, edestakaisneule, silmukoiden päättäminen
- kankaanpainanta, kirjontapistoja
- silittäminen
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- koneompeluharjoittelua
- juottimen käyttö
- puutyökalujen syventävä käyttäminen
- metalliin tutustuminen
- muoviiin tutustuminen

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- ohjeen mukaan tekeminen, oma suunnittelu (esim. värit, materiaalit, yksinkertaiset mitoitukset)
- koneompeluharjoittelua
- juottimen käyttö
- puutyökalujen syventävä käyttäminen
- metalliin tutustuminen
- muoviin tutustuminen
- ompelutyö koneella
- yhdyssauma, huolittelu, käänne, päärme, nauhakuja, tasku
- kaavan käyttö ja kankaan leikkaaminen
- neulonta: aloitussilmukka, silmukoiden luominen, edestakaisneule, silmukoiden päättäminen
- kankaanpainanta, kirjontapistoja
- silittäminen
- mittaaminen, merkitseminen, sahaaminen, poraaminen (akku/penkkiporakone), vuoleminen, talttaaminen, viilaaminen, hiominen, pintakäsittely materiaali huomioonottaen.

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- Työselosteen ja arvioinnin kirjallinen laatiminen

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyynejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- Tarkastellaan suunnitelmia ja tarvittaessa muokataan mitoituksia omaan käyttöön sopivammaksi.
- Pystytään valitsemaan omaan käyttöön sopivin pintakäsittely annetuista vaihtoehdoista.

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- sähköjohteisiin tutustuminen
- muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
- metallin muokkaus
- villan huovutus
- neuleen rakenne

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- Käytetään jo opittuja työmenetelmiä uusien töiden tekemisessä. Yhdistetään eri materiaaleja toisiinsa
- ompelu: ompelukoneen monipuolinen käyttö, kuten napinläpi, vetoketjun ompelu, poimuttaminen
- neulonta: neuletiheys, oikea ja nurja silmukka, pyöröneule
- virkkaus: virkkausmerkit, erilaisia silmukoita, silmukoiden lisääminen ja vähentäminen, ympyrä- tai neliövirkkaus
- akkuporakoneen käyttö
- ruuveilla liittäminen

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- suunnitellaan oikeaa työjärjestystä aiemmin opitun avulla
- tutustutaan pintakäsittelyn kestävyysvaikutukseen

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Hankitaan myönteisiä kokemuksia käsin tekemisestä.
- Edistetään luottamusta omiin kykyihin ja omaan osaamiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- Tarkastellaan suunnitelmia ja tarvittaessa muokataan mitoituksia omaan käyttöön sopivammaksi.
- Pystytään valitsemaan omaan käyttöön sopivin pintakäsittely annetuista vaihtoehdoista.
- sähköjohteisiin tutustuminen
- muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
- metallin muokkaus
- villan huovutus
- neuleen rakenne
- Käytetään jo opittuja työmenetelmiä uusien töiden tekemisessä. Yhdistetään eri materiaaleja toisiinsa
- ompelu: ompelukoneen monipuolinen käyttö, kuten napinläpi, vetoketjun ompelu, poimuttaminen
- neulonta: neuletiheys, oikea ja nurja silmukka, pyöröneule
- virkkaus: virkkausmerkit, erilaisia silmukoita, silmukoiden lisääminen ja vähentäminen, ympyrä- tai neliövirkaus
- akkuporakoneen käyttö
- ruuveilla liittäminen

- suunnitellaan oikeaa työjärjestystä aiemmin opitun avulla
- tutustutaan pintakäsittelyn kestävyysvaikutukseen

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

- Korostetaan itsenäisen suunnittelun tärkeyttä ja dokumentointia.
- Käytetään käsityön merkkikieltä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- Tarkastellaan suunnitelmia ja tarvittaessa muokataan mitoituksia omaan käyttöön sopivammaksi.
- Pystytään valitsemaan omaan käyttöön sopivin pintakäsittely annetuista vaihtoehdoista.
- sähköjohteisiin tutustuminen
- muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
- metallin muokkaus
- villan huovutus
- neuleen rakenne
- Käytetään jo opittuja työmenetelmiä uusien töiden tekemisessä. Yhdistetään eri materiaaleja toisiinsa
- ompelu: ompelukoneen monipuolinen käyttö, kuten napinläpi, vetoketjun ompelu, poimuttaminen
- neulonta: neuletiheys, oikea ja nurja silmukka, pyöröneule
- virkkaus: virkkausmerkit, erilaisia silmukoita, silmukoiden lisääminen ja vähentäminen, ympyrä- tai neliövirkkaus
- akkuporakoneen käyttö
- ruuveilla liittäminen

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

- Parannetaan käsityön perustietoja ja -taitoja.
- Käytetään eri materiaaleja ja työvälineitä tarkoituksenmukaisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- sähköjohteisiin tutustuminen
  - muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
  - metallin muokkaus
  - villan huovutus
  - neuleen rakenne
- suunnitellaan oikeaa työjärjestystä aiemmin opitun avulla
  - tutustutaan pintakäsittelyn kestävyysvaikutukseen

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

- Korostetaan turvallista työskentelyä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
  - Tarkastellaan suunnitelmia ja tarvittaessa muokataan mitoituksia omaan käyttöön sopivammaksi.
  - Pystytään valitsemaan omaan käyttöön sopivin pintakäsittely annetuista vaihtoehdoista.
- sähköjohteisiin tutustuminen
  - muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
  - metallin muokkaus
  - villan huovutus
  - neuleen rakenne
- Käytetään jo opittuja työmenetelmiä uusien töiden tekemisessä. Yhdistetään eri materiaaleja toisiinsa
  - ompelu: ompelukoneen monipuolinen käyttö, kuten napinläpi, vetoketjun ompelu, poimuttaminen
  - neulonta: neuletiheys, oikea ja nurja silmukka, pyöröneule
  - virkkaus: virkkausmerkit, erilaisia silmukoita, silmukoiden lisääminen ja vähentäminen, ympyrä- tai neliövirkkaus
  - akkuporakoneen käyttö
  - ruuveilla liittäminen
- suunnitellaan oikeaa työjärjestystä aiemmin opitun avulla
  - tutustutaan pintakäsittelyn kestävyysvaikutukseen

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

- Harjoitellaan materiaalien taloudellista käyttöä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- Tarkastellaan suunnitelmia ja tarvittaessa muokataan mitoituksia omaan käyttöön sopivammaksi.
- Pystytään valitsemaan omaan käyttöön sopivin pintakäsittely annetuista vaihtoehdoista.
- sähköjohteisiin tutustuminen
- muovi materiaalina: muotoilu lämmön avulla
- metallin muokkaus
- villan huovutus
- neuleen rakenne
- suunnitellaan oikeaa työjärjestystä aiemmin opitun avulla
- tutustutaan pintakäsittelyn kestävyysvaikutukseen

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ideointi

Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyytlejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi

S2 Suunnittelu

Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella

S3 Kokeilu

Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja

toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

- eri materiaalien ja valmistustekniikoiden yhdistäminen ja työstäminen tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
- ompelu: ompelukoneen puhdistus, neulan vaihto, vaateen ompelu, mitat ja kaavan muokkaus, kaavamerkkejä
- neulonta: neulemerkit, joustinneule, kaventaminen
- kirjonta: koneella ja/tai käsin
- tulitöihin tutustuminen
- puutyön kuviointi nestekaasupolttimella
- kuparin käsittely mellottamalla ja pakottamalla
- metallilevyn taivutus

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perekäytetään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

- käsityössä esiintyvien ongelmien yhteyden havaitseminen luonnontieteisiin ja matematiikkaan

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T3	S1, S2, S3, S4	L2, L4, L5
T4	S3, S5	L4, L6
T5	S1, S2, S3, S4, S5	L3, L6
T6	S1, S2, S6	L5
T7	S6	L1, L4, L7
T8	S1, S2, S3, S5	L1, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön

- Kannustetaan omaperäiseen suunnitteluun, kokeilemiseen ja uuden keksimiseen.
- Tutustutaan erilaisiin käsityöammetteihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- eri materiaalien ja valmistustekniikoiden yhdistäminen ja työstäminen tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
- ompelu: ompelukoneen puhdistus, neulan vaihto, vaateen ompelu, mitat ja kaavan muokkaus, kaavamerkkejä
- neulonta: neulemerkit, joustinneule, kaventaminen
- kirjonta: koneella ja/tai käsin
- tulitöihin tutustuminen
- puutyön kuviointi nestekaasupolttimella
- kuparin käsittely mellottamalla ja pakottamalla
- metallilevyn taivutus
- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö

- käsityössä esiintyvien ongelmien yhteyden havaitseminen luonnontieteisiin ja matematiikkaan

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi

- Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti (ideointi, kokeilu, suunnittelu, tekeminen ja arviointi).
- Harjoitellaan eri vaiheiden dokumentointia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- eri materiaalien ja valmistustekniikoiden yhdistäminen ja työstäminen tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
- ompelu: ompelukoneen puhdistus, neulan vaihto, vaateen ompelu, mitat ja kaavan muokkaus, kaavamerkkejä
- neulonta: neulemerkit, joustinneule, kaventaminen
- kirjonta: koneella ja/tai käsin
- tulitöihin tutustuminen
- puutyön kuviointi nestekaasupolttimella
- kuparin käsittely mellottamalla ja pakottamalla
- metallilevyn taivutus
- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö
- käsityössä esiintyvien ongelmien yhteyden havaitseminen luonnontieteisiin ja matematiikkaan

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- eri materiaalien ja valmistustekniikoiden yhdistäminen ja työstäminen tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
- ompelu: ompelukoneen puhdistus, neulan vaihto, vaatteen ompelu, mitat ja kaavan muokkaus, kaavamerkkejä
- neulonta: neulemerkit, joustinneule, kaventaminen
- kirjonta: koneella ja/tai käsin
- tulitöihin tutustuminen
- puutyön kuviointi nestekaasupolttimella
- kuparin käsittely mellottamalla ja pakottamalla
- metallilevyn taivutus

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- eri materiaalien ja valmistustekniikoiden yhdistäminen ja työstäminen tarkoituksenmukaisesti ja luovasti
- ompelu: ompelukoneen puhdistus, neulan vaihto, vaatteen ompelu, mitat ja kaavan muokkaus, kaavamerkkejä
- neulonta: neulemerkit, joustinneule, kaventaminen
- kirjonta: koneella ja/tai käsin
- tulitöihin tutustuminen
- puutyön kuviointi nestekaasupolttimella
- kuparin käsittely mellottamalla ja pakottamalla
- metallilevyn taivutus
- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- käsityössä esiintyvien ongelmien yhteyden havaitseminen luonnontieteisiin ja matematiikkaan

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.

- käsityössä esiintyvien ongelmien yhteyden havaitseminen luonnontieteisiin ja matematiikkaan

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

- tutkitaan työpiirrustuksia ja tarvittaessa muokataan niitä omaan käyttöön sopivaksi
- havainnollinen ja esteettinen mallisuunnittelu
- tarkoituksenmukaisen työjärjestyksen hahmottaminen
- ongelmaratkaisua aiemmin opitun perusteella
- esineen suunnittelua ja eriytyvää, itsenäistä työskentelyä
- käsityövälineiden ja koneiden tarkoituksenmukainen, turvallinen sekä taitava käyttö

35.6.14. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehoisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, kehoilliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen,

leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellensä osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosittodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Vuosiluokka 3

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokehä, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:** syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:** pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
- lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
- sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:** tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:** tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti, vapaauinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

- pallopelien sääntöjen ymmärtäminen
- joukkuepelaaminen
- parhaansa yrittäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokehä, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
- lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
- sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti, vapaauinti

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokehäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:** syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:** pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
- lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
- sähkö: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:** tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:** tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti, vapaauinti

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokehäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:** syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:** pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
- lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
- sähkö: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:** tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:** tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti, vapaauinti

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokehä, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
- lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
- sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
- voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti, vapaauinti

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

- pallopelien sääntöjen ymmärtäminen
- joukkuepelaaminen
- parhaansa yrittäminen

Vuosiluokka 4

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu

- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat

- **sunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, kartamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin

- **sisäliikunta:**

*pelit ja leikit

*koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt

*lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti

*sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto

*voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla

- **hihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, peruluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö

- **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo

- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt

- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Opetussuunnitelman teksti

- Pallopelien sääntöjen ymmärtäminen

- Joukkuepelaaminen

- Parhaansa yrittäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattellevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
  - *lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
  - *sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
  - *voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
  - **hiihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
  - **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
  - **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
  - **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
  - *lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
  - *sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
  - *voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
  - **hiihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, peruluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
  - **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kausalopallo
  - **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
  - **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat

- **suunnistus**:pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin

- **sisäliikunta**:

*pelit ja leikit

*koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt

*lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti

*sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto

*voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla

- **hiihto**:tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö

- **luistelu ja jääpelit**:tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo

- **pesäpallo**: heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt

- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu**:juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu

- **jalkapallo**:syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat

- **suunnistus**:pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin

- **sisäliikunta**:

*pelit ja leikit

*koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt

*lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti

*sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto

*voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla

- **hiihto**:tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö

- **luistelu ja jääpelit**: tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo**: heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).

Opetussuunnitelman teksti

- **yu**: juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo**: syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus**: pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta**:
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
  - *lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
  - *sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
  - *voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto**: tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit**: tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo**: heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, turbokeihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**syöttely sisä/ulkosyrjällä, haltuunotto, kuljettaminen, puolustus/hyökkäyspelipaikat
- **suunnistus:**pihasuunnistus, kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kuljettaminen, koriinheitto, syöttäminen, paikkapuolustus, säännöt
  - *lentopallon: viitepelit, sormi- ja hihalyönti
  - *sähly: kätisyyden ymmärtäminen, kuljettaminen, syöttäminen ja haltuunotto
  - *voimistelu, oman kehon hahmottaminen ja liikkuminen eri tavoilla myös musiikkia hyväksikäyttäen, kuperkeikat eteen ja taakse, avusteinen kieppi, päinsuistunta, haarahyppy, turmariipunta, linnunpesä, päälläseisonta, tasapainoilu penkillä ja puomilla
- **hiihto:**tasapainon varmistuminen, mäenlasku, perusluisteluhiihto (kuokka), tasatyöntö
- **luistelu ja jääpelit:**tasapainon varmistuminen, jarruttaminen, kaarreluistelu eteen, takaperinluistelu, turvallinen liikkuminen jäällä, viitepelit/kaukalopallo
- **pesäpallo:** heittäminen, kiinniotto, lyöminen, peliajatus/säännöt
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Opetussuunnitelman teksti

- Pallopelien sääntöjen ymmärtäminen
- Joukkuepelaaminen
- Parhaansa yrittäminen

Vuosiluokka 5

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen

kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:** kertaus, tyhään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö
- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Pelitoverit huomioon ottava pelitapa sekä kannustavan palautteen antaminen pelin ulkopuolella.

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Omien ominaisuuksien hyväksyminen ja vahvuuksien hyväksikäyttäminen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjän paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö
- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö
- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö
- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu

- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö
- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyhyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
- pelit ja leikit
- koripallo: kertaus, lay up
- lentopallo: kertaus, alakauttasyöttö

- sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
- voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
- sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
- kuntojumppa
- **hiihto**: kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit**: kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo**: kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Pelitoverit huomioon ottava pelitapa sekä kannustavan palautteen antaminen pelin ulkopuolella.

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Omien ominaisuuksien hyväksyminen ja vahvuuksien hyväksikäyttäminen.

Vuosiluokka 6

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotasaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:** kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonhyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilaslukkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Pelitoverit huomioonottava pelitapa sekä kannustavan palautteen antaminen.

S3 Psyykinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Omien ominaisuuksien hyväksyminen ja vahvuuksien hyväksikäyttäminen.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu

- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset

- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkki, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin

- **sisäliikunta:**

*pelit ja leikit

*koripallo: kertaus, lay up

*lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö

*sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat

*voimistelu kertaus, päähyppy, urhonhyppy, voltin alkeet

*sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet

*kuntojumppa

- **hiihto:** kertaus, pujottelu

- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaupallo, retkiluistelu

- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit

- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonhyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset

- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilasluukkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu

- **pesäpallo:** kertaus, oppilaslukkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu
- **jalkapallo:**kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta:**
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonhyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto:** kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit:** kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo:** kertaus, oppilaslukkarit
- **vesiliikunta ja uinti:** kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.

Opetussuunnitelman teksti

- **yu:**juoksuleikit, pikajuoksu, pituushyppy, keihäs, aitajuoksun alkeet, kuula, korkeushyppy, kestävyysjuoksu

- **jalkapallo**:kertaus, tyhjään paikkaan syöttäminen, vapaan paikan hakeminen, keskitykset
- **suunnistus** kartanlukuharjoitukset, karttamerkit, maastosuunnistus johdattelevaa reittiä pitkin
- **sisäliikunta**:
  - *pelit ja leikit
  - *koripallo: kertaus, lay up
  - *lentopallon: kertaus, alakauttasyöttö
  - *sähly: kertaus, laukominen, pelipaikat
  - *voimistelu kertaus, päähyppy, urhonyppy, voltin alkeet
  - *sulkapallo: viitepelit, mailankäytön alkeet
  - *kuntojumppa
- **hiihto**: kertaus, pujottelu
- **luistelu ja jääpelit**: kertaus, takaperin kaarreluistelun alkeet, viitepelit/kaukalopallo, retkiluistelu
- **pesäpallo**: kertaus, oppilasluokkarit
- **vesiliikunta ja uinti**: kelluminen, sukeltaminen, liuku, alkeisselkäuinti, selkäuinti, rintauinti

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

Pelitoverit huomioonottava pelitapa sekä kannustavan palautteen antaminen.

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Omien ominaisuuksien hyväksyminen ja vahvuuksien hyväksikäyttäminen.

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Omien ominaisuuksien hyväksyminen ja vahvuuksien hyväksikäyttäminen.

36. Vuosiluokat 7-9

36.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

36.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

36.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

36.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeitä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestäväen elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestäväen kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

36.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentamisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulle. Oppilaille tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä

tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävästä elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärhythmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihitteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja

harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihitteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväen elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinna ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoitteluun.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tv:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestäväen kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.

Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestäväan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja välttämään tiedon häviämistä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuojaja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämää tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tuleminen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoa ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen

ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

36.6. Oppiaineet

36.6.1. Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskelunvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskelunvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syvennyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammasteista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien oppilaiden ja koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa, sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäköymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiä opintoja järjestäviin oppilaitoksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä muista tukimuodoista.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat koulu yhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

Oppilaat tutustuvat yläkoulun tapoihin ja käytänteisiin opinto-ohjaajan ja luokanvalvojen johdolla. Jokainen harjoittelee omien henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamista ja seurantaan opinto-ohjaajan tukemana. Tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuoden mittaan tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

Itsetuntemukseen, tulevaisuuden suunnitteluun ja päätöksentekoon liittyviä taitoja harjoitellaan yhdessä luokkaohjauksessa, ja tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L3, L7
T2	S1	L1
T3	S1, S2	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista

Oppilaat tutustuvat yläkoulun tapoihin ja käytänteisiin opinto-ohjaajan ja luokanvalvojen johdolla. Jokainen harjoittelee omien henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamista ja seurantaan opinto-ohjaajan tukemana. Tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuoden mittaan tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

Itsetuntemukseen, tulevaisuuden suunnitteluun ja päätöksentekoon liittyviä taitoja harjoitellaan yhdessä luokkaohjauksessa, ja tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan

Oppilaat tutustuvat yläkoulun tapoihin ja käytänteisiin opinto-ohjaajan ja luokanvalvojen johdolla. Jokainen harjoittelee omien henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamista ja seurantaan opinto-ohjaajan tukemana. Tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuoden mittaan tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan

Oppilaat tutustuvat yläkoulun tapoihin ja käytänteisiin opinto-ohjaajan ja luokanvalvojen johdolla. Jokainen harjoittelee omien henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamista ja seurantaan opinto-ohjaajan tukemana. Tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vuoden mittaan tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

Itsetuntemukseen, tulevaisuuden suunnitteluun ja päätöksentekoon liittyviä taitoja harjoitellaan yhdessä luokkaohjauksessa, ja tarpeen mukaan yksilö- ja pienryhmäohjauksessa.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

Oppilaat alkavat muodostaa omaa henkilökohtaista jatko-opintosuunnitelmansa yhdessä opinto-ohjaajan ja muiden tarvittavien henkilöiden kanssa.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

Opotunneilla kannustetaan oppilasta itsenäiseen tiedon etsintään ja lähdekritiikkiin. Oppilaille ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään yhdessä toisia kuunnellen ja rakentavaa vuorovaikutusta harjoittaen.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämä-tietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämä-taitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

Kahdeksannella luokalla on yksi viikon mittainen TET-jakso, jonka avulla harjoitellaan työn hakemista, työsopimuksen tekoa ja muita työelämässä tarvittavia taitoja. TET-jakson kokemuksia arvioidaan ja hyödynnetään sekä yhdessä että erikseen. Opotunneilla käsitellään myös kesätöihin liittyviä kysymyksiä ja niihin hakemista.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin opotunneilla. Tunneilla harjoitellaan tarvittavien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden käyttöä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S2	L3
T6	S2, S3, S5	L6, L7
T8	S4, S5	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti

Oppilaat alkavat muodostaa omaa henkilökohtaista jatko-opintosuunnitelmansa yhdessä opinto-ohjaajan ja muiden tarvittavien henkilöiden kanssa.

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta

Oppilaat alkavat muodostaa omaa henkilökohtaista jatko-opintosuunnitelmansa yhdessä opinto-ohjaajan ja muiden tarvittavien henkilöiden kanssa.

Opotunneilla kannustetaan oppilasta itsenäiseen tiedon etsintään ja lähdekritiikkiin. Oppilaille ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään yhdessä toisia kuunnellen ja rakentavaa vuorovaikutusta harjoittaen.

Oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin opotunneilla. Tunneilla harjoitellaan tarvittavien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden käyttöä.

T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämä tietoa sekä Suomesta että ulkomailta

Kahdeksannella luokalla on yksi viikon mittainen TET-jakso, jonka avulla harjoitellaan työn hakemista, työsopimuksen tekoa ja muita työelämässä tarvittavia taitoja. TET-jakson kokemuksia arvioidaan ja hyödynnetään sekä yhdessä että erikseen. Opotunneilla käsitellään myös kesätöihin liittyviä kysymyksiä ja niihin hakemista.

Oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmään ja jatko-opintomahdollisuuksiin opotunneilla. Tunneilla harjoitellaan tarvittavien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden käyttöä.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

Yhdeksännellä luokalla ohjaus painottuu oppilaan henkilökohtaiseen jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitteluun.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

Opotunneilla kannustetaan oppilasta itsenäiseen tiedon etsintään ja lähdekritiikkiin. Oppilaille ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään yhdessä toisia kuunnellen ja rakentavaa vuorovaikutusta harjoittaen.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämä-tietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämä-taitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

Yhdeksännellä luokalla on yksi viikon mittainen TET-jakso, jonka avulla harjoitellaan työn hakemista, työsopimuksen tekoa ja muita työelämässä tarvittavia taitoja. TET-jakson kokemuksia arvioidaan ja hyödynnetään sekä yhdessä että erikseen. Opotunneilla käsitellään myös kesätöihin liittyviä kysymyksiä ja niihin hakemista.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Yhdeksännen luokan kevääseen mennessä jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, ja tieto siitä miten tuo suunnitelma toteutetaan. Jokainen peruskoulun päättävä hakee itselleen jatko-opiskelupaikkaa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S2, S5	L1, L3
T7	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
T9	S2, S3, S5	L4, L5, L6
T10	S4, S5	L2

Vuosiluokan tavoitteet

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista

Yhdeksännellä luokalla ohjaus painottuu oppilaan henkilökohtaiseen jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitteluun.

Yhdeksännen luokan kevääseen mennessä jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, ja tieto siitä miten tuo suunnitelma toteutetaan. Jokainen peruskoulun päättävä hakee itselleen jatko-opiskelupaikkaa.

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen

Yhdeksännellä luokalla ohjaus painottuu oppilaan henkilökohtaiseen jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitteluun.

Opotunneilla kannustetaan oppilasta itsenäiseen tiedon etsintään ja lähdekritiikkiin. Oppilaille ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään yhdessä toisia kuunnellen ja rakentavaa vuorovaikutusta harjoittaen.

Yhdeksännellä luokalla on yksi viikon mittainen TET-jakso, jonka avulla harjoitellaan työn hakemista, työsopimuksen tekoa ja muita työelämässä tarvittavia taitoja. TET-jakson kokemuksia arvioidaan ja hyödynnetään sekä yhdessä että erikseen. Opotunneilla käsitellään myös kesätöihin liittyviä kysymyksiä ja niihin hakemista.

Yhdeksännen luokan kevääseen mennessä jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, ja tieto siitä miten tuo suunnitelma toteutetaan. Jokainen peruskoulun päättävä hakee itselleen jatko-opiskelupaikkaa.

T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta

Yhdeksännellä luokalla ohjaus painottuu oppilaan henkilökohtaiseen jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitteluun.

Opotunneilla kannustetaan oppilasta itsenäiseen tiedon etsintään ja lähdekritiikkiin. Oppilaille ajankohtaisia kysymyksiä käsitellään yhdessä toisia kuunnellen ja rakentavaa vuorovaikutusta harjoittaen.

Yhdeksännen luokan kevääseen mennessä jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, ja tieto siitä miten tuo suunnitelma toteutetaan. Jokainen peruskoulun päättävä hakee itselleen jatko-opiskelupaikkaa.

T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla

Yhdeksännellä luokalla on yksi viikon mittainen TET-jakso, jonka avulla harjoitellaan työn hakemista, työsopimuksen tekoa ja muita työelämässä tarvittavia taitoja. TET-jakson kokemuksia arvioidaan ja hyödynnetään sekä yhdessä että erikseen. Opotunneilla käsitellään myös kesätöihin liittyviä kysymyksiä ja niihin hakemista.

Yhdeksännen luokan kevääseen mennessä jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma, ja tieto siitä miten tuo suunnitelma toteutetaan. Jokainen peruskoulun päättävä hakee itselleen jatko-opiskelupaikkaa.

36.6.2. Kotitalous

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa

kehitytään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisen toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Kotitalouden oppitunneilla pyritään harjoitteluun monipuolisesti itsenäistä työskentelyä, pari- ja ryhmätyöskentelyä sekä vuorovaikuttaista toimintaa. Oppitunneilla oppilaita ohjeistetaan kirjallisesti ja suullisesti. Lisäksi tarvittaessa annetaan yksilöllistä ohjausta. Kotitalouden oppitunneilla harjoitellaan pitkäjänteisyyttä käytännöiden sekä kirjallisten tuotosten avulla. Kriittisen tiedon etsintä erilaisista lähteistä ja digitaaliset ympäristöt mahdollistavat tieto- ja viestintäteknologian käyttämisen oppiaineessa. Tiedon kriittiseen arviointiin tulee kiinnittää huomioita. Kotitalouden oppimisympäristönä toimii pääsääntöisesti koulurakennuksen kotitalousluokka. Lukuvuoden aikana voidaan toteuttaa myös vierailuja ja retkiä luokkahuoneen ulkopuolelle. Oppimisympäristöissä ja työtavoissa huomoidaan paikallisuus, paikalliset olosuhteet sekä ajankohtaiset aiheet. Oppitunneilla harjoiteltuja taitoja syvennetään kirjallisten tehtävien ja käytännön kotitehtävien avulla. Kodin ja koulun yhteistyössä huoltajat osallistuvat käytännön kotitehtävien arviointiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Kotitalouden opetuksessa huomioidaan oppilaiden tarve ohjaukseen, eriyttämiseen sekä erityisen tuen järjestämiseen. Tarvittaessa opetusta eriytetään oppilaan vaikeustasoon sopivaksi. Lisäksi oppilaan oppimista voidaan tukea koulunkäynninohjaajan tai avustajapalveluiden avulla. Lähtökohtana on, että oppilas oppii oman osaamistason mukaisia arkipäivän käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Opetuksessa huomioidaan monipuoliset ja joustavat opetusjärjestelyt. Oppilas voi myös harjoitella kotitalouden sisältöjä omassa kodissaan, jos työskentely luokkahuoneessa on heikkoa.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuosituksen, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
- Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittämiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu

- Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L3
T2	S1, S2	L2, L3
T3	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7
T4	S1, S2	L1, L3, L6
T5	S1, S2, S3	L3, L5, L7
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7
T7	S1, S2, S3	L2, L3
T8	S1, S2	L3, L6, L7
T9	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L1, L4
T11	S1, S2, S3	L4
T12	S1, S2, S3	L1
T13	S1, S2, S3	L1, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa

Kotitalouden työskentelyn perustaitojen harjoittelu. Pitkäjänteisen työskentelyn harjoittelu ja oman työskentelyn arvioiminen ja seuraaminen. Tavoitteiden asettaminen toiminnan saavuttamiseksi. Itsearviointiin ja vertaispalautteen hyödyntäminen oman osaamisen tunnistamisessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearviointiin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta

- Käytännötyösketelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
- Tieto -ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T2 ohjata oppilasta harjoittamaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen

Perusruoanvalmistus- ja leivontamenetelmien harjoittelu. Kodin ja tekstiilien puhtaanapidon taitojen harjoittelu. Perustyövälineiden ja -koneiden turvallinen käyttö sekä huoltaminen. Henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen. Elintarviketietouden yhdistäminen ruoanvalmistukseen ja esteettisyyden huomioimisen harjoittelu.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
- Käytännötyösketelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Monipuolisesti ravitsemussuositusten mukaisen ravitsemustietouteen tutustuminen. Elintarvikehygieniä ja -turvallisuus keittiötyöskentelyssä. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian sekä median käyttämistä oppimisen välineenä. Taloudellisen ja kestävän kulutuksen mukaisen kotitalouden toiminnan harjoittelu. Kestävän kehityksen ja kulutuksen huomioiminen kotitalouden hankinnoissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyuden kannalta.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
-
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
  - Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana

Käytännöntyöskentelyn suunnittelun ja ajankäytön seuraamisen harjoittelu. Järjestyksen ylläpidon harjoittelu työskentelyn aikana. Hyvien työskentelytapojen harjoittelu.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytävissä oleviin voimavaroihin

Ruoanvalmistajan hygieniaan ja elintarvikehygieniaan tutustuminen. Turvallisuuteen ja työskentelyn ergonomiaan perehtyminen. Käytävissä olevien voimavarojen ja resurssien hyödyntämisen harjoittelu.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta

- Käytännötyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
- Tieto -ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T6 ohjata oppilasta harjoittamaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa

Vuorovaikutustaitojen harjoittelu ryhmätyöskentelyssä. Toisten huomioimisen ja kuuntelemisen taitojen harjoittelu. Omien mielipiteiden ilmaisemisen harjoittelu vuorovaikutuksessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
- Käytännötyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu

- Tieto -ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä

Paikallisen ruokakulttuurin tuntemus. Kodin arki- ja juhlatilanteiden käytännöntaitojen harjoittelu. Kotitalouksien ruokaperinteiden ymmärtäminen ja kunnioittaminen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
-
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
  - Tieto -ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Vuorovaikutustaitojen harjoittelu yksin sekä ryhmässä. Oma-aloitteisen työskentelyn kehittäminen. Työtehtävien organisoiminen ja jakamisen harjoittelu.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienen merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa

Tapakulttuurin ja hyvien pöytätapojen harjoittelu. Toisten oppilaiden huomioiminen sekä oman toiminnan arviointi vuorovaikutustilanteissa. Suvaitsevaisuus, toisten kunnioittaminen ja hyvät tavat oppimistilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen

- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
- Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
- Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana

Luotettavan kotitalouteen liittyvän tiedon etsiminen erilaisista tietolähteistä. Kotimainen, luomu ja lähiruoka -käsitteiden omaksuminen. Pakkausmerkintöjen ymmärtäminen. Tieto- ja viestintäteknologian käyttämisen harjoittelua tiedon hankkimisessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
- Kalenterivuoden juhlat
- Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
- Hygieniasta huolehtiminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
- Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
- Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
- Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
- Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
- Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
- Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
- Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta

- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
- Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
- Tieto - ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä

Kotitalouden kirjallisten ohjeiden lukeminen, symbolien ja merkkien merkityksien ymmärtäminen sekä niiden hyödyntäminen arjessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännötyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
-
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
  - Tieto - ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä

Käytännötyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. Ruokaohjeiden ja työskentelyn soveltamisen ja luovuuden käyttämisen harjoittelua. Monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen oppimisessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
  - Leipomisen perustaitoja
  - Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot
  - Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienen merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
-
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
  - Tieto - ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

T13 ohjata oppilasta kestäväan elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja

Jätteiden peruslajittelun osaamisen harjoittelu. Kuluttajatietouden omaksuminen ja soveltaminen arkielämässä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mitaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

- Ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoittelu
- Leipomisen perustaitoja
- Terveellisen ja monipuolisen ravitsemuksen perustiedot

- Kotitalouden perustyötapojen harjoittelu
  - Kalenterivuoden juhlat
  - Työskentelyn suunnittelu ja arviointi
  - Hygieniasta huolehtiminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ruokaohjeiden ja työohjeiden lukutaidon kehittäminen
  - Ruoanvalmistuksen symbolien, mittayksiköiden ja merkkien hallinta
  - Käytännöntyöskentelyn ongelmanratkaisutaitojen harjoittelu
  - Tuotetietouden harjoittelu ja kauppavierailu
-
- Kodin ja tekstiilien hoidon ja puhtaanapidon perustietous sekä työtapojen harjoittelu
  - Hygienian merkityksen ymmärtäminen asumisessa
  - Käytettävissä olevien voimavarojen hyödyntämisen ymmärtäminen ja harjoittelu
  - Ympäristöstä huolehtiminen ja kierrätykseen perehtyminen
  - Vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen taitojen kehittäminen
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Puhtaanapidon symbolien, pesumerkkien, ympäristömerkkien ja käsitteiden hallinta
-
- Kuluttamisen perustietojen ja -taitojen harjoittelu
  - Oma-aloitteisen työskentelyn harjoittelu
  - Ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen ja työskentelyn soveltamisen harjoittelu
  - Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen arjen hallinnassa

36.6.3. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaita

saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitettuna oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötillanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet

havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai*
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.*

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti teksteissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T3	S1	L2
T4	S2	L1, L2, L4
T6	S3	L1, L2, L4
T7	S3	L2, L3
T11	S5	L1, L2, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.

T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Esiintymistaidot	Oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.

T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päätelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tulkinassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.

T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L2, L4, L5
T4	S2	L1, L2, L4
T6	S3	L1, L2, L4
T7	S3	L2, L3
T8	S4	L4
T9	S4	L2
T12	S5	L1, L4, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.

T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.

T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti teksteissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tietojen ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L2, L4, L5
T4	S2	L1, L2, L4
T5	S2	L1, L2, L4
T6	S3	L1, L2, L4
T7	S3	L2, L3
T10	S4	L2
T13	S5	L1, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.

T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja pääättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.

T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemyksensä ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.

T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta

ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

- viestintätaitojen harjoittelua
- valmisteltujen puhe-esitysten pitäminen
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua oman yhteistön kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

- lukutaidon kehittäminen monipuolisten tekstilajien avulla
- luetun ymmärtämisen kehittäminen
- kaunokirjallisuuden lajien ja keinojen tuntemuksen syventäminen
- sanojen luokittelu
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyyli- ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- asiatekstien kirjoittaminen
- oikeinkirjoitustaitojen syventäminen
- tekstinteen rakentamisen vaiheet
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T3	S1	L1, L2, L3, L7
T4		L1, L2, L6, L7
T5	S2	L1, L2, L4
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T10	S3	L2, L4, L5, L7
T12	S3	L2, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

- viestintätaitojen harjoittelua
- valmisteltujen puhe-esitysten pitäminen
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua oman yhteistön kulttuuritoiminnan toteutukseen

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.

- viestintätaitojen harjoittelua
- valmisteltujen puhe-esitysten pitäminen
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- ilmaisuharjoituksia
- mahdollisuus osallistua oman yhteistön kulttuuritoiminnan toteutukseen

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijakuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

- lukutaidon kehittäminen monipuolisten tekstilajien avulla
- luetun ymmärtämisen kehittäminen
- kaunokirjallisuuden lajien ja keinojen tuntemuksen syventäminen
- sanojen luokittelu
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

- lukutaidon kehittäminen monipuolisten tekstilajien avulla
- luetun ymmärtämisen kehittäminen
- kaunokirjallisuuden lajien ja keinojen tuntemuksen syventäminen
- sanojen luokittelu
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

- lukutaidon kehittäminen monipuolisten tekstilajien avulla
- luetun ymmärtämisen kehittäminen
- kaunokirjallisuuden lajien ja keinojen tuntemuksen syventäminen
- sanojen luokittelu
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- asiatekstien kirjoittaminen
- oikeinkirjoitustaitojen syventäminen
- tekstinteen rakentamisen vaiheet
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- asiatekstien kirjoittaminen
- oikeinkirjoitustaitojen syventäminen
- tekstinteen rakentamisen vaiheet
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

- teksteillä vaikuttaminen
- tutustutaan erilaisiin vaikuttaviin tekstilajeihin
- argumentoinnin harjoittelua
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- mahdollisuus osallistua oman yhteisön kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

- lukutaidon kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- kaunokirjallisuuden lajityypit
- tiedonhaku ja lähdekritiikki
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden

rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyyli- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- asiatekstien, mediatekstien ja fiktiivisten tekstien kirjoittaminen
- oikeinkirjoitustaitojen syventäminen
- tekstinteen rakentamisen vaiheet
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen
- kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteet
- erilaisten vaikuttavien tekstien piirteet ja kohdentaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T2	S1	L1, L2, L3, L7
T4		L1, L2, L6, L7
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T11	S3	L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

- teksteillä vaikuttaminen
- tutustutaan erilaisiin vaikuttaviin tekstilajeihin
- argumentoinnin harjoittelua
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- mahdollisuus osallistua oman yhteisön kulttuuritoiminnan toteutukseen

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.

- teksteillä vaikuttaminen
- tutustutaan erilaisiin vaikuttaviin tekstilajeihin
- argumentoinnin harjoittelua
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- mahdollisuus osallistua oman yhteisön kulttuuritoiminnan toteutukseen

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

- lukutaidon kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- kaunokirjallisuuden lajityypit
- tiedonhaku ja lähdekritiikki
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

- lukutaidon kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- kaunokirjallisuuden lajityypit
- tiedonhaku ja lähdekritiikki

- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen tukena

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- asiatekstien, mediatekstien ja fiktiivisten tekstien kirjoittaminen
- oikeinkirjoitustaitojen syventäminen
- tekstinteen rakentamisen vaiheet
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen
- kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteet
- erilaisten vaikuttavien tekstien piirteet ja kohdentaminen

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

- vuorovaikutus- ja viestintätaitojen harjoittelua (kuunteleminen, puhuminen)
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- omia valmisteltuja puhe-esityksiä
- mahdollisuus osallistua oman yhteisön kulttuuritoiminnan toteutukseen

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamiseen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään

kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

- lukutaidon ja erityisesti tulkintataitojen kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiateksten avulla
- teksteihin eläytyminen, oman elämän reflektointi luettujen tekstien avulla, lukukokemusten jakaminen
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen laajentamisen tukena

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaihteittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuottaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyyli- ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekemistä ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- syvennetään ymmärrystä yleiskielestä ja kielen eri rekistereistä
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyli- ja tyyppillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteiden piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhe- ja mediakulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyyli- ja tyyppisiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

- Suomen kielitilanne, kielten sukulaisuussuhteet, suomen kielen vaihtelu ja sukukielet
- suomen kielen tyypilliset piirteet, sanasto, nimistö
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja eri ilmenemismuotoihin
- tutustutaan suomalaiseen kirjallisuuteen erilaisten tekstien kautta
- kirjallisuus: suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja tyylivirtaukset
- lukudiplomi kirjallisuuteen ja kulttuuriin tutustumisen tukena
- kirjaston käyttöön kannustaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L3, L6, L7
T4		L1, L2, L6, L7
T6	S2	L1, L2, L4, L5
T7	S2	L1, L2, L4
T8	S2	L2, L4, L5, L6
T9	S2	L1, L2, L4, L5
T14	S3	L2, L4, L5, L6
T15	S4	L1, L2, L4
T16	S4	L1, L2, L4
T17	S4	L2, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.

- vuorovaikutus- ja viestintätaitojen harjoittelua (kuunteleminen, puhuminen)
- omien vuorovaikutustaitojen arviointia
- omia valmisteltuja puhe-esityksiä
- mahdollisuus osallistua oman yhteisön kulttuuritoiminnan toteutukseen

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisaalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

- lukutaidon ja erityisesti tulkintataitojen kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- teksteihin eläytyminen, oman elämän reflektointi luettujen tekstien avulla, lukukokemusten jakaminen
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen laajentamisen tukena

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituseriä.

- lukutaidon ja erityisesti tulkintataitojen kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- teksteihin eläytyminen, oman elämän reflektointi luettujen tekstien avulla, lukukokemusten jakaminen
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen laajentamisen tukena

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

- lukutaidon ja erityisesti tulkintataitojen kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- teksteihin eläytyminen, oman elämän reflektointi luettujen tekstien avulla, lukukokemusten jakaminen
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen laajentamisen tukena

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää teksti johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.

- lukutaidon ja erityisesti tulkintataitojen kehittäminen kaunokirjallisten, media- ja asiatekstien avulla
- teksteihin eläytyminen, oman elämän reflektointi luettujen tekstien avulla, lukukokemusten jakaminen
- lukudiplomin käyttö lukutaidon ja -harrastuksen laajentamisen tukena

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

- oman tekstin suunnittelu, muokkaaminen ja viimeistely
- syvennetään ymmärrystä yleiskielestä ja kielen eri rekistereistä
- opiskelussa tarvittavien tekstien tuottaminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

- Suomen kielitilanne, kielten sukulaisuussuhteet, suomen kielen vaihtelu ja sukukielet
- suomen kielen tyypilliset piirteet, sanasto, nimistö
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja eri ilmenemismuotoihin
- tutustutaan suomalaiseen kirjallisuuteen erilaisten tekstien kautta
- kirjallisuus: suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja tyylivirtaukset
- lukudiplomi kirjallisuuteen ja kulttuuriin tutustumisen tukena
- kirjaston käyttöön kannustaminen

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden pääajit ja on lukenut sovitut kirjat.

- Suomen kielitilanne, kielten sukulaisuussuhteet, suomen kielen vaihtelu ja sukukielet
- suomen kielen tyypilliset piirteet, sanasto, nimistö
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja eri ilmenemismuotoihin
- tutustutaan suomalaiseen kirjallisuuteen erilaisten tekstien kautta
- kirjallisuus: suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja tyylivirtaukset
- lukudiplomi kirjallisuuteen ja kulttuuriin tutustumisen tukena
- kirjaston käyttöön kannustaminen

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

- Suomen kielitilanne, kielten sukulaisuussuhteet, suomen kielen vaihtelu ja sukukielet
- suomen kielen tyypilliset piirteet, sanasto, nimistö
- tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja eri ilmenemismuotoihin
- tutustutaan suomalaiseen kirjallisuuteen erilaisten tekstien kautta

- kirjallisuus: suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja tyylivirtaukset
- lukudiplomi kirjallisuuteen ja kulttuuriin tutustumisen tukena
- kirjaston käyttöön kannustaminen

36.6.4. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomuserinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehitty kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Evangelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvämmällä tasolla kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2
T10	S1, S2, S3	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Hindulaisuus
- Buddhalaisuus
- Kiinan uskonnot
- Sintolaisuus
- Juutalaisuus
- Kristinusko
- Islam

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämäkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämäkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2
T10	S1, S2, S3	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinuskon tänään

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailemanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

- Kirkon historia ja kehitys

- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatkoopinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Kirkon historia ja kehitys
- Suomalaisen uskonnon kolme vaihetta
- Kristinusko tänään

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämäntapana. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöksi valitaan elämäntapoihin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä

ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2
T10	S1, S2, S3	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatkoopinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Mitä on hyvä elämä?
- Näkökulmia etiikkaan
- Kristinusko ja etiikka
- Eettiset valinnat

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäntutkimus. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon:

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjänä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämäntarkastuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2	L1
T2	S1	L2
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon:

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjänä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämäntapomerkkinä. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden

tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksisiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S2	L2, L3, L6
T4	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Suhde omaan uskontoon:

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjänä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjänä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteinä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämäkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksisiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L2
T5	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6	S3	L2, L7
T7	S1, S3	L5, L6
T8	S1, S2, S3	L7
T9	S2, S3	L1, L2
T10	S1, S2, S3	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

36.6.5. Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveystietoa tarkastellaan ihmisen elämänsä eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta,

tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavara- ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen luvuuteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen terveystiedossa kehittyä oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

- Terveyden eri osa-alueet
- murrosikä ja sen tuomat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- seurustelu
- henkilökohtainen hygienia
- koti ja perhe
- ystävien kanssa toimiminen
- itsetuntemuksen kehittyminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen (sanallinen ja sanaton viestintä)
- vuorovaikutustilanteissa toimiminen

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

- terveellinen ruokavalio, erityisruokavaliot
- syömishäiriöt
- stressi ja sen hallinta
- uni ja vuorokausirytm, arjenhallinta
- yleisimpien oireiden hoito
- päihdeaineet
- seksuaalisuus ja seurustelu

- raskauden ehkäisykeinot
- sukupuolitaudit
- liikunnan merkitys terveyden edistäjänä, ergonomia
- ensiaputaidot, onnettomuus- ja tapaturmatilanteissa toimiminen

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveystalvet, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystalvetmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveystalvetvaikutusten näkökulmasta. Terveystalvet edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveystalvet edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

- liikenneturvallisuus, mopoilu
- terveystalvethuolto- ja hyvinvointitalvet
- ympäristön vaikutus terveystalvet
- kansantaudit ja niiden ehkäisy
- mielenterveys
- matkailu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7
T2	S1	L2, L3, L4, L7
T3	S1	L1, L3, L4, L6
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveystalvet laaja-alaisuutta, terveystalvet edistämistä sekä elämäntalvetkua, kasvua ja kehitystä voimavaraletöisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänsä eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.

- Terveyden eri osa-alueet
- murrosikä ja sen tuomat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- seurustelu
- henkilökohtainen hygienia
- koti ja perhe
- ystävien kanssa toimiminen
- itsetuntemuksen kehittyminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen (sanallinen ja sanaton viestintä)
- vuorovaikutustilanteissa toimiminen
- terveellinen ruokavalio, erityisruokavaliot
- syömishäiriöt
- stressi ja sen hallinta
- uni ja vuorokausirytmii, arjenhallinta
- yleisimpien oireiden hoito
- päihdeaineet
- seksuaalisuus ja seurustelu
- raskauden ehkäisykeinot
- sukupuolitaudit
- liikunnan merkitys terveyden edistäjänä, ergonomia
- ensiaputaidot, onnettomuus- ja tapaturmatilanteissa toimiminen
- liikenneturvallisuus, mopoilu
- terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelut
- ympäristön vaikutus terveyteen
- kansantaudit ja niiden ehkäisy
- mielenterveys
- matkailu

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

- Terveyden eri osa-alueet
- murrosikä ja sen tuomat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- seurustelu
- henkilökohtainen hygienia
- koti ja perhe
- ystävien kanssa toimiminen
- itsetuntemuksen kehittyminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen (sanallinen ja sanaton viestintä)
- vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Terveyden eri osa-alueet
- murrosikä ja sen tuomat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- seurustelu
- henkilökohtainen hygienia
- koti ja perhe
- ystävien kanssa toimiminen
- itsetuntemuksen kehittyminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen (sanallinen ja sanaton viestintä)
- vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.

- Terveyden eri osa-alueet
- murrosikä ja sen tuomat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset muutokset
- seurustelu
- henkilökohtainen hygienia
- koti ja perhe
- ystävien kanssa toimiminen
- itsetuntemuksen kehittyminen, tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen (sanallinen ja sanaton viestintä)
- vuorovaikutustilanteissa toimiminen
- liikenneturvallisuus, mopoilu
- terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelut
- ympäristön vaikutus terveyteen
- kansantaudit ja niiden ehkäisy
- mielenterveys
- matkailu

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntilanteiden sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetti, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveysteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveysteen voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveysteen vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveystalvet, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystalvetmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveystalvetvaikutusten näkökulmasta. Terveysteen edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4
T	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveysteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystieteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoitossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystieteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystottumuksia, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveystottumusten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveysteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveysteen voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveysteen vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveystalvet, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveystalvetmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveystalvetvaikutusten näkökulmasta. Terveysteen edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T	S3	L2, L4, L5, L7
T	S1, S2	L1, L3, L6
T	S3	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.

T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.

T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveystalvelujen asianmukaista käyttöä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveystalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.

T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveysteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

36.6.6. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään omaloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

- Kunta

- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys
- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L4, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L4, L7
T3	S2, S3	L2, L4, L7
T4	S1, S2, S3	L3, L4, L5
T5	S1, S4	L1, L4, L6, L7
T6	S1, S2, S3	L2, L4
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L7
T8	S1, S4	L2, L4, L6, L7
T9	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Kunta
- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys
- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Kunta
- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys

- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.

- Kunta
  - Eduskunta
  - Hallitus
  - Presidentti
  - Euroopan Unioni
-
- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
  - Vaalit ja äänestäminen

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
  - Perhe-elämä
  - Hyvinvointivaltio
-
- Kunta
  - Eduskunta
  - Hallitus
  - Presidentti
  - Euroopan Unioni
-
- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
  - Vaalit ja äänestäminen

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys
- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Kunta
- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Kunta
- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys
- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojään yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

- Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet
- Perhe-elämä
- Hyvinvointivaltio

- Kunta
- Eduskunta
- Hallitus
- Presidentti
- Euroopan Unioni

- Kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- Vaalit ja äänestäminen

- Jokapäiväinen talous
- Kuluttaminen
- Rahan merkitys
- Työelämän pelisäännöt
- Yrittäminen
- Kansantalous

36.6.7. Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista.

Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

- Turvallinen työskentely ja välineiden hallinta

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

- kemikaalien varoitusmerkit, terveys ja turvallisuus
- paloturvallisuus
- olomuodot ja niiden muutokset

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

- seokset ja puhtaat aineet ja niiden ominaisuudet
- alkuaineiden merkit
- atomi ja molekyyli käsitteenä

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

- alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, luokittelu ja erottaminen sekä reaktionopeuksien vertailu
- reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen
- happamat ja emäksiset aineet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- kemikaalien varoitusmerkit, terveys ja turvallisuus
- paloturvallisuus
- olomuodot ja niiden muutokset
- seokset ja puhtaat aineet ja niiden ominaisuudet
- alkuaineiden merkit
- atomi ja molekyyli käsittinä
- alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, luokittelu ja erottaminen sekä reaktionopeuksien vertailu
- reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen
- happamat ja emäksiset aineet

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

- Turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- kemikaalien varoitusmerkit, terveys ja turvallisuus
- paloturvallisuus
- olomuodot ja niiden muutokset
- seokset ja puhtaat aineet ja niiden ominaisuudet
- alkuaineiden merkit
- atomi ja molekyyli käsitteenä
- alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, luokittelu ja erottaminen sekä reaktionopeuksien vertailu
- reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen
- happamat ja emäksiset aineet

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.

- Turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- kemikaalien varoitusmerkit, terveys ja turvallisuus
- paloturvallisuus
- olomuodot ja niiden muutokset
- seokset ja puhtaat aineet ja niiden ominaisuudet
- alkuaineiden merkit
- atomi ja molekyyli käsitteenä
- alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, luokittelu ja erottaminen sekä reaktionopeuksien vertailu
- reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen
- happamat ja emäksiset aineet

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

- Turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- kemikaalien varoitusmerkit, terveys ja turvallisuus
- paloturvallisuus
- olomuodot ja niiden muutokset
- seokset ja puhtaat aineet ja niiden ominaisuudet
- alkuaineiden merkit
- atomi ja molekyyli käsittely
- alkuaineiden ja yhdisteiden merkitseminen, luokittelu ja erottaminen sekä reaktionopeuksien vertailu
- reaktioyhtälöiden tulkitseminen sekä yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tasapainottaminen
- happamat ja emäksiset aineet

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

- atomin rakenne
- jaksollinen järjestelmä
- ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
- metallit
- metallien jalostus ja käyttö
- jalot ja epäjalot metallit
- sähkökemialla
- korroosio

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

- reaktioyhtälö
- hapot ja emäkset
- neutraloituminen ja suolat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T14	S5, S6	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.

- atomin rakenne
- jaksollinen järjestelmä
- ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
- metallit
- metallien jalostus ja käyttö
- jalot ja epäjalot metallit
- sähkökemialla
- korroosio

- reaktioyhtälö
- hapot ja emäkset
- neutraloituminen ja suolat

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

- atomin rakenne
- jaksollinen järjestelmä
- ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
- metallit
- metallien jalostus ja käyttö
- jalot ja epäjalot metallit
- sähkökemialla
- korroosio

- reaktioyhtälö
- hapot ja emäkset
- neutraloituminen ja suolat

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

- atomin rakenne
  - jaksollinen järjestelmä
  - ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
  - metallit
  - metallien jalostus ja käyttö
  - jalot ja epäjalot metallit
  - sähkökemialla
  - korroosio
-
- reaktioyhtälö
  - hapot ja emäkset
  - neutraloituminen ja suolat

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

- atomin rakenne
  - jaksollinen järjestelmä
  - ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
  - metallit
  - metallien jalostus ja käyttö
  - jalot ja epäjalot metallit
  - sähkökemialla
  - korroosio
-
- reaktioyhtälö
  - hapot ja emäkset
  - neutraloituminen ja suolat

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.

- atomin rakenne
  - jaksollinen järjestelmä
  - ionisidos, kovalenttinen sidos ja metallisidos
  - metallit
  - metallien jalostus ja käyttö
  - jalot ja epäjalot metallit
  - sähkökemian
  - korroosio
-
- reaktioyhtälö
  - hapot ja emäkset
  - neutraloituminen ja suolat

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
- elinkaariajattelu
- kierrätys ja uudelleenkäyttö

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita

käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

- hiili ja sen yhdisteet
- hiilivedyt ja niiden käyttö
- alkoholit
- karboksyylihapot ja esterit
- muovit
- ravintoaineet
- pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

- hiilen kiertokulku

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
- elinkaariajattelu
- kierrätys ja uudelleenkäyttö
- hiili ja sen yhdisteet

- hiilivedyt ja niiden käyttö
- alkoholit
- karboksyylihapot ja esterit
- muovit
- ravintoaineet
- pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet

- hiilen kiertokulku

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa välineinä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
- elinkaariajattelu
- kierrätys ja uudelleenkäyttö

- hiili ja sen yhdisteet
- hiilivedyt ja niiden käyttö
- alkoholit
- karboksyylihapot ja esterit
- muovit
- ravintoaineet
- pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet

- hiilen kiertokulku

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitteitä kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
- elinkaariajattelu
- kierrätys ja uudelleenkäyttö

- hiili ja sen yhdisteet
- hiilivedyt ja niiden käyttö

- alkoholit
  - karboksyylihapot ja esterit
  - muovit
  - ravintoaineet
  - pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet
-
- hiilen kiertokulku

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
  - elinkaariajattelu
  - kierrätys ja uudelleenkäyttö
-
- hiili ja sen yhdisteet
  - hiilivedyt ja niiden käyttö
  - alkoholit
  - karboksyylihapot ja esterit
  - muovit
  - ravintoaineet
  - pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet
-
- hiilen kiertokulku

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
  - elinkaariajattelu
  - kierrätys ja uudelleenkäyttö
-
- hiili ja sen yhdisteet
  - hiilivedyt ja niiden käyttö
  - alkoholit

- karboksyylihapot ja esterit
  - muovit
  - ravintoaineet
  - pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet
-
- hiilen kiertokulku

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

- kemian alan ammatteihin tutustuminen
  - elinkaariajattelu
  - kierrätys ja uudelleenkäyttö
-
- hiili ja sen yhdisteet
  - hiilivedyt ja niiden käyttö
  - alkoholit
  - karboksyylihapot ja esterit
  - muovit
  - ravintoaineet
  - pesuaineet, kosmetiikka ja lääkeaineet
-
- hiilen kiertokulku

36.6.8. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintätekniologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkitekniikkaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4	L2, L7
T2	S1, S2, S3, S4	L2
T3	S1, S2, S3, S4	L2
T4	S1, S2, S3, S4	L2
T5	S1, S2, S3, S4	L2
T6	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L6
T7	S1, S2, S3, S4	L1, L2, L5
T8	S1, S2, S3, S4	L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4	L4
T10	S1, S2, S3, S4	L3, L4
T11	S1, S2, S3, S4	L3
T12	S1, S2, S3, S4	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä

Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin

- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen
- Painotus bändisoittimissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkeessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.

Esiintymiskäyttötymisen ja musiikkiesitysten pitkäjänteinen harjoittelu mahdollistaa esiintymiset lukuvuoden aikana.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

- Terveen äänenkäytön oppiminen murrosiän muutoksissa
- Aikaisemmin opittujen soittotaitojen laajentaminen ja syventäminen

36.6.9. Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matemaattikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualetta laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vauillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia

- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T10	S1, S2	L1, L3, L4
T16	S5	L1, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo

- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku
- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa
- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia
- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku
- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa
- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia
- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku

- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen

- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa

- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia

- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku
- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa
- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia
- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku
- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa
- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyssuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia

- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku
- lausekkeet
  - muuttuja-käsite, lausekkeen arvon laskeminen
  - lausekkeiden yhteenlasku ja perussievennykset
  - kertominen ja jakaminen luvulla
  - lausekkeen muodostaminen
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono
- yhtälö
  - yhtälön käsite ja yksinkertaisten (ensimmäisen asteen) yhtälöiden ratkaiseminen
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujan avulla
- lukuparin esittäminen koordinaatistossa
- suoran piirtäminen koordinaatistoon ja kuvaajien tulkintaa
- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrasta konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyss kuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa

- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia
- tilastot
  - frekvenssi ja suhteellinen frekvenssi
  - keskiarvo, moodi ja mediaani
  - hajonnan käsite
  - tietojen kerääminen, luokittelu ja esittäminen
- diagrammit ja niiden tulkinta

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa

- luonnolliset ja kokonaisluvut
  - järjestäminen, peruslaskutoimitukset, vastaluku, itseisarvo
- rationaaliluvut
  - murtolukujen peruslaskutoimitukset
  - käänteisluku
  - desimaaliluvut ja niiden laskutoimitukset sekä niiden esittäminen murtolukuna
  - jaollisuus alkuluvut, tekijät ja alkutekijät
  - likiarvot ja pyöristäminen
- potenssi
  - eksponenttina luonnollinen luku

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä

- kulmien välisiä yhteyksiä
- kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä
- säännölliset monikulmiot
- ympyrä ja siihen liittyvät käsitteet
- tasokuvioiden piiri ja pinta-ala
- geometrista konstruointia
- koordinaatisto
- symmetria suoran ja pisteen suhteen
- yhtenevyyskuvauksia: peilaukset, siirto ja kierto tasossa
- pituuden ja pinta-alan yksiköt ja niiden muunnoksia

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualueita laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

- prosenttilaskenta
- suhde
- potenssi
  - eksponenttina kokonaisluku
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - potenssin potenssi
  - potenssilausekkeita
  - juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella
- reaalityyppiset luvut

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vakiinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

- polynomilaskenta
  - polynomin käsite
  - polynomilausekkeiden yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - polynomilausekkeiden kertominen ja jakaminen luvulla
- verrannollisuus
- yhtälön ratkaiseminen

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suorja ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

- yhdenmuotoisuus, yhtenevyys ja mittakaava
- ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala
- kehä- ja keskuskulma
- Pythagoraan lause

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

- todennäköisyyden käsite
  - tilastollinen todennäköisyys
  - klassinen todennäköisyys

Käsitellään prosenttilaskennan yhteydessä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T11	S2	L1, L4
T13	S2, S6	L1, L3, L6
T14	S3, S4	L1, L4
T17	S5	L1, L4, L5
T19	S6	L3, L4, L5
T20	S1	L1, L4, L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa

- todennäköisyyden käsite
  - tilastollinen todennäköisyys
  - klassinen todennäköisyys

Käsitellään prosenttilaskennan yhteydessä

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla

- prosenttilaskenta
- suhde
- potenssi
  - eksponenttina kokonaisluku
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - potenssin potenssi
  - potenssilausekkeita
  - juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella
- reaalitylvut

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosenttien käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojään eri tilanteissa.

- prosenttilaskenta
- suhde
- potenssi
  - eksponenttina kokonaisluku
  - samankantaisten potenssien tulo ja osamäärä
  - potenssin potenssi
  - potenssilausekkeita
  - juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella
- reaalitylvut
- todennäköisyyden käsite
  - tilastollinen todennäköisyys
  - klassinen todennäköisyys

Käsitellään prosenttilaskennan yhteydessä

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi pääättelemällä tai symbolisesti.

- polynomilaskenta
  - polynomin käsite
  - polynomilausekkeiden yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - polynomilausekkeiden kertominen ja jakaminen luvulla
- verrannollisuus
- yhtälön ratkaiseminen

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.

- yhdenmuotoisuus, yhtenevyys ja mittakaava
- ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala
- kehä- ja keskuskulma
- Pythagoraan lause

T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.

- todennäköisyyden käsite
  - tilastollinen todennäköisyys
  - klassinen todennäköisyys

Käsitellään prosenttilaskennan yhteydessä

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemistä ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden

laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

Kerrataan

- murtolukujen laskutoimitukset
- prosenttilaskuja

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

- yhtälön ratkaisu
- yhtälöparin ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- epäyhtälöt
- polynomilaskenta
  - polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - termien summan ja erotuksen tulo
  - binomin neliö
  - murtolauseke
- vaillinainen toisen asteen yhtälö

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujien avulla
- funktion käsite
- lineaarinen funktio
  - kuvaaja ja arvojoukko
  - kulmakerroin ja piirtäminen kulmakertoimen avulla
  - yhtälön muodostaminen
  - nollakohta
  - kasvaminen ja väheneminen
- toisen asteen polynomifunktio ja sen kuvaaja
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

- pallo, lieriö ja kartio
  - nimeäminen ja luokittelu
  - kappaleiden pinta-ala ja tilavuus
  - kappaleiden piirtäminen
- tilavuuden yksiköt ja niiden muunnoksia sekä pituuden ja pinta-alan yksiköiden kertaus
- trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L3, L4, L6
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T12	S2	L1, L4
T15	S3, S4	L1, L4, L5
T18	S5	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

Kerrataan

- murtolukujen laskutoimitukset
- prosenttilaskuja

- yhtälön ratkaisu
- yhtälöparin ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- epäyhtälöt
- polynomilaskenta
  - polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - termien summan ja erotuksen tulo
  - binomin neliö
  - murtolauseke

- vaillinainen toisen asteen yhtälö

- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujien avulla
- funktion käsite
- lineaarinen funktio
  - kuvaaja ja arvojoukko
  - kulmakerroin ja piirtäminen kulmakertoimen avulla
  - yhtälön muodostaminen
  - nollakohta
  - kasvaminen ja väheneminen

- toisen asteen polynomifunktio ja sen kuvaaja
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus

- pallo, lieriö ja kartio
  - nimeäminen ja luokittelu
  - kappaleiden pinta-ala ja tilavuus
  - kappaleiden piirtäminen

- tilavuuden yksiköt ja niiden muunnoksia sekä pituuden ja pinta-alan yksiköiden kertaus
- trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

Kerrataan

- murtolukujen laskutoimitukset
- prosenttilaskuja

- yhtälön ratkaisu

- yhtälöparin ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- epäyhtälöt
- polynomilaskenta
  - polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - termien summan ja erotuksen tulo
  - binomin neliö
  - murtolauseke
- vaillinainen toisen asteen yhtälö
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujien avulla
- funktion käsite
- lineaarinen funktio
  - kuvaaja ja arvojoukko
  - kulmakerroin ja piirtäminen kulmakertoimen avulla
  - yhtälön muodostaminen
  - nollakohta
  - kasvaminen ja väheneminen
- toisen asteen polynomifunktio ja sen kuvaaja
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- pallo, lieriö ja kartio
  - nimeäminen ja luokittelu
  - kappaleiden pinta-ala ja tilavuus
  - kappaleiden piirtäminen
- tilavuuden yksiköt ja niiden muunnoksia sekä pituuden ja pinta-alan yksiköiden kertaus
- trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa

Kerrataan

- murtolukujen laskutoimitukset
- prosenttilaskuja
- yhtälön ratkaisu
- yhtälöparin ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- epäyhtälöt
- polynomilaskenta
  - polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - termien summan ja erotuksen tulo
  - binomin neliö
  - murtolauseke

- vaillinainen toisen asteen yhtälö
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujien avulla
- funktion käsite
- lineaarinen funktio
  - kuvaaja ja arvojoukko
  - kulmakerroin ja piirtäminen kulmakertoimen avulla
  - yhtälön muodostaminen
  - nollakohta
  - kasvaminen ja väheneminen
- toisen asteen polynomifunktio ja sen kuvaaja
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- pallo, lieriö ja kartio
  - nimeäminen ja luokittelu
  - kappaleiden pinta-ala ja tilavuus
  - kappaleiden piirtäminen
- tilavuuden yksiköt ja niiden muunnoksia sekä pituuden ja pinta-alan yksiköiden kertaus
- trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityöihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityöt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia

Kerrataan

- murtolukujen laskutoimitukset
- prosenttilaskuja

T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

- yhtälön ratkaisu
- yhtälöparin ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
- epäyhtälöt

- polynomilaskenta
  - polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku
  - termien summan ja erotuksen tulo
  - binomin neliö
  - murtolauseke
- vaillinainen toisen asteen yhtälö
- riippuvuuden havaitseminen ja esittäminen muuttujien avulla
- funktion käsite
- lineaarinen funktio
  - kuvaaja ja arvojoukko
  - kulmakerroin ja piirtäminen kulmakertoimen avulla
  - yhtälön muodostaminen
  - nollakohta
  - kasvaminen ja väheneminen
- toisen asteen polynomifunktio ja sen kuvaaja
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

- pallo, lieriö ja kartio
  - nimeäminen ja luokittelu
  - kappaleiden pinta-ala ja tilavuus
  - kappaleiden piirtäminen
- tilavuuden yksiköt ja niiden muunnoksia sekä pituuden ja pinta-alan yksiköiden kertaus
- trigonometria ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen

36.6.10. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltäviin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiiriin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T6	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7
T7	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä

- Tavoitteena on laajentaa oppilaan käsitystä siitä missä kaikkialla visuaalisia asioita kohdataan.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään

- Töitä arvioidaan yhteisesti, tavoitteena omien näkemysten ja mielipiteiden perusteleminen. Opitaan arvostamaan omaa ja toisen työtä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Tutustutaan monipuolisesti erilaisiin kuvan tekemisen välineisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

- Opitaan erittelemään kuvan sommittelua ja kuvan sisältöä, ja hyödyntämään taitoa omien töiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Tutkitaan kuvalla vaikuttamisen keinoja eri asiayhteyksissä, esim. mainonta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

- Muun muassa konsolipelien kuvamaailma voi toimia kuvan tekemisen ja kuvan tutkimisen lähtökohtana

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinympäristöä globaalina maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T5	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6
T11	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemään näkemyksiään

Töitä arvioidaan yhteisesti kannustavassa hengessä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä

Ohjataan oppilasta hakemaan omiin töihinsä tietoa ja inspiraatiota eri lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan

Tutustutaan eri aikoina tehtyyn taiteeseen ja kuvataiteen tyyliin. Opittua käytetään inspiraationa omien töiden toteutuksessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syvenyvät erilaisiin taidekäsitelmiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6
T3	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6
T8	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7
T10	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelevaan näkemyksiään

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

36.6.11. Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevilla oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentamista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havainnot, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

- Vesiekosysteemin tutkiminen

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

- Luonnon hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvoinnille

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

- Vesistöjen suojelu ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T6	S6	L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

Opiskellaan vesiekosysteemin perusrakennetta ja sen toimintaa sekä keskeisimpiä lajeja. Opiskellaan ihmisen merkitystä ja vaikutusta erilaisiin vesiekosysteemeihin ja ympäristön vaikutusta ihmiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävä käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

- Vesiekosysteemin tutkiminen
- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet

- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Vesistöjen suojelu ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta

Opiskellaan eliöiden rakennetta, elintoimintoja ja sopeutumista erilaisiin ympäristöihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.

- Vesiekosysteemin tutkiminen
- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Luonnon hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvoinnille

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

Opiskellaan peruslajintuntemusta, lajien sopeutumista erilaisiin elinympäristöihin (ekologiset lokerot) ja luonnon monimuotoisuuden merkitystä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.

- Vesiekosysteemin tutkiminen
- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Vesistöjen suojeleminen ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Opiskellaan havaintojen ja tutkimusten tekemistä. Tarkoituksena on huomata luonnossa tapahtuvia muutoksia, jotka voivat olla luonnollisia tai ihmisen toiminnasta aiheutuvia. Opiskellaan luonnon merkitystä kaikkeen ihmisen toimintaan ja kestävän elämäntavan perusteita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.

- Vesistöjen suojeleminen ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

Opiskellaan biologian peruskäsitteitä ja tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä, kuten yksinkertaisten kokeiden suunnittelu ja toteutus. Opetellaan esittämään luonnontieteellisiä johtopäätöksiä ja käsityksiä näiden pohjalta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.

- Vesiekosysteemin tutkiminen
- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Luonnon hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- Vesistöjen suojelu ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

Opiskellaan turvallista ja tavoitteellista työskentelyä laboratoriossa ja maastossa. Opetellaan käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Vesiekosysteemin tutkiminen

- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Luonnon hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvoinnille

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

Innostetaan oppilasta kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Opiskellaan toimimaan luonnossa kestäväällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestäväällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

- Vesiekosysteemin tutkiminen
- Vesiekosysteemin lajistoa
- Tutkimusmenetelmiä
- Vesiekosysteemin toiminta: ravintoketjut, yhteyttäminen, lajien väliset suhteet
- Ihmisen vaikutus vesiekosysteemeihin
- Yhteyttäminen
- Vesiekosysteemien monimuotoisuus
- Luonnon hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvoinnille
- Vesistöjen suojeleminen ja monimuotoisuuden säilyttäminen
- Elämän kunnioittaminen

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

- Metsäekosysteemien tutkimus

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyyppien määrittäminen
- Metsän peruslajisto

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatusta ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

- Metsien hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvointiin

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutokseen lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L7
T6	S6	L4, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S6	L5, L6, L7
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L5
T11	S6	L2, L3, L7
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja

Opiskellaan metsäekosysteemin perusrakennetta, toimintaa, ravintoverkkoja ja peruslajistoa. Opiskellaan erilaisten ekosysteemien monimuotoisuuden merkitystä ja metsien kestävä käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävä käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyypien määrittäminen

- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatus ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

Opiskellaan erilaisten tutkimusten avulla havainnoimaan ja kuvaamaan lajien sopeutumista erilaisiin elinympäristöihin. Opiskellaan lajintuntemusta ja monimuotoisuuden merkityksen ymmärtämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havainnot lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyyppien määrittäminen
- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatus ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Opiskellaan havaintojen ja tutkimusten avulla huomaamaan luonnonympäristössä tapahtuvia luonnollisia ja ihmisen toiminnan aiheuttamia muutoksia. Opiskellaan kestävästä elämäntavasta perusteita ja jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.

- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä

Opiskellaan biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Opiskellaan em. johdettujen perusteltujen luonnontieteellisten käsitysten ja päätelmien esittämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyypin määrittäminen
- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatusta ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvointiin
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

Opiskellaan turvallista ja tavoitteellista työskentelyä laboratorioissa ja maastossa. Opiskellaan biologian tutkimusvälineistön ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratorioissa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyypien määrittäminen
- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatus ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvointiin

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi

Opiskellaan perinteisen tai digitaalisen kasvukokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman koostaminen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvukokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyypien määrittäminen
- Metsän peruslajisto

- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatusta ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

Opiskellaan havainnoimaan ja tallentamaan laboratoriossa ja maastossa kerättyjä tietoja. Opiskellaan esittämään hypoteeseja ja tekemään niiden pohjalta pienimuotoinen biologinen tutkimus sekä raporttoimaan sen tuloksista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyypien määrittäminen
- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatusta ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvointiin
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa

Opiskellaan biologisten tietojen ja taitojen hyödyntämistä omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Opiskellaan näkemysten perustelua biologisen tietämyksen pohjalta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.

- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

Opiskellaan toimimaan luonnossa kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

- Metsäekosysteemien tutkimus
- Maastokäynnit metsiin ja soille
- Metsä- ja suotyyppien määrittäminen
- Metsän peruslajisto
- Metsäekosysteemin rakenne ja toiminta
- Metsän lajien väliset vuorovaikutukset
- Kasvion kokoaminen
- Eliöiden rakenteita, lisääntymistä ja sopeutumista ympäristöön
- Kasvien kasvatus ja kasvupaikkatekijöiden vaikutus kasvuun
- Metsien hyvinvoinnin merkitys ihmisen hyvinvointiin
- Metsien kestävä käyttö
- Ihmisen vaikutus metsän monimuotoisuuteen

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

- Ihmisen elintoimintojen tutkiminen (esim. veri, verenkierto, sydämen toiminta, hengitys, aistien ja hermoston toiminta)

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

- Luonnossa liikkumisen merkitys ihmisen hyvinvoinnille (esim. Linnansaaren kansallispuisto)

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

- Ihmislajin sopeutuminen erilaisiin ympäristöihin

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

- Ihmisen rakenne ja elintoiminnot
- Ihmisen perinnöllisyys ja evoluutio
- Kasvien ja eläinten jalostus

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

- Ks. kohta S4

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

- Luonnon monimuotoisuuden ja -suojelun merkitys ihmisen hyvinvoinnille

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S4, S5	L1
T5	S5	L3
T6	S6	L4, L7
T8	S1, S2, S3, S4, S5	L1, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T13	S6	L7
T14	S6	L5, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.

- Ihmisen elintoimintojen tutkiminen (esim. veri, verenkierto, sydämen toiminta, hengitys, aistien ja hermoston toiminta)
- Ihmisen rakenne ja elintoiminnot
- Ihmisen perinnöllisyys ja evoluutio
- Kasvien ja eläinten jalostus
- Ks. kohta S4

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.

- Ks. kohta S4

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.

- Luonnon monimuotoisuuden ja -suojelun merkitys ihmisen hyvinvoinnille

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratorioissa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

- Ihmisen elintoimintojen tutkiminen (esim. veri, verenkierto, sydämen toiminta, hengitys, aistien ja hermoston toiminta)
- Luonnossa liikkumisen merkitys ihmisen hyvinvoinnille (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- Ihmislajin sopeutuminen erilaisiin ympäristöihin
- Ihmisen rakenne ja elintoiminnot
- Ihmisen perinnöllisyys ja evoluutio
- Kasvien ja eläinten jalostus
- Ks. kohta S4

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

- Ihmisen elintoimintojen tutkiminen (esim. veri, verenkierto, sydämen toiminta, hengitys, aistien ja hermoston toiminta)
- Luonnossa liikkumisen merkitys ihmisen hyvinvoinnille (esim. Linnansaaren kansallispuisto)
- Ihmislajin sopeutuminen erilaisiin ympäristöihin
- Ihmisen rakenne ja elintoiminnot
- Ihmisen perinnöllisyys ja evoluutio
- Kasvien ja eläinten jalostus
- Ks. kohta S4
- Luonnon monimuotoisuuden ja -suojelun merkitys ihmisen hyvinvoinnille

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.

- Luonnon monimuotoisuuden ja -suojelun merkitys ihmisen hyvinvoinnille

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

- Luonnon monimuotoisuuden ja -suojelun merkitys ihmisen hyvinvoinnille

36.6.12. Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

- 1800-luvun suuret aatteet

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

S4 Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikkoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennyttään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L7
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla

- 1800-luvun suuret aatteet

- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla

- 1800-luvun suuret aatteet

- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla

- 1800-luvun suuret aatteet

- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.

- Yhdysvallat 1800-luvulla
- 1800-luvun suuret aatteet
- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla
- 1800-luvun suuret aatteet
- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.

- Teollinen vallankumous
- Suomi teollistuu
- Tehdaskaupunki
- Tutustutaan alueen metsäteollisuuteen.
- Yhdysvallat 1800-luvulla
- 1800-luvun suuret aatteet
- Suomi autonomian aikana
- Kansallinen herääminen
- Itsenäistyminen ja sisällissota

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

- Maailmansodat ja kylmä sota
- Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
- Perehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

- Jälleenrakentaminen
- Rakennemuutos
- Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
- Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
- YK:n rooli
- Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
- Globalisaatio

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L6, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L4, L5
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.

- Maailmansodat ja kylmä sota
- Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
- Perehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.
- Jälleenrakentaminen
- Rakennemuutos
- Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen
- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
- Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
- YK:n rooli
- Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
- Globalisaatio

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

- Maailmansodat ja kylmä sota
- Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
- Perehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.
- Jälleenrakentaminen
- Rakennemuutos
- Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen

- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
- Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
- YK:n rooli
- Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
- Globalisaatio

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.

- Maailmansodat ja kylmä sota
  - Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
  - Perehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.
-
- Jälleenrakentaminen
  - Rakennemuutos
  - Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen
-
- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
  - Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
  - YK:n rooli
  - Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
  - Globalisaatio

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.

- Maailmansodat ja kylmä sota
  - Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
  - Perehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.
-
- Jälleenrakentaminen
  - Rakennemuutos
  - Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen
-
- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
  - Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
  - YK:n rooli
  - Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
  - Globalisaatio

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

- Maailmansodat ja kylmä sota
- Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
- Pehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.

- Jälleenrakentaminen
- Rakennemuutos
- Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen

- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
- Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
- YK:n rooli
- Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
- Globalisaatio

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

- Maailmansodat ja kylmä sota
- Syventävänä näkökulmana miten sota muutti ihmisten käyttäytymistä.
- Pehdytään kriittiseen tiedonhankintaan.

- Jälleenrakentaminen
- Rakennemuutos
- Hyvinvointivaltion rakentaminen ja muuttuminen

- Siirtomaavallan loppuvaiheet ja imperialismi
- Siirtomaiden itsenäistyminen ja kylmä sota
- YK:n rooli
- Maailmantalouden muutokset ja poliittiset jännitteet
- Globalisaatio

36.6.13. Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle.

Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyys- ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistetaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tehdään ja raportoidaan havainnoita pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

Pyritään vertaamaan mahdollisuuksien mukaan ruotsia englantiin ja löytämään niistä yhtymäkohtia. Otetaan esille suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja.

Viestintä ja aihepiirit:

- kohteliaisuudet
- vapaa-aika ja harrastukset
- ostoksilla
- ruokasanasto
- puhelimessa
- voinnista kertominen

Kielitieto:

- päälauseen sanajärjestys
- omistuspronominit
- osoittavat pronominit
- imperfekti
- imperatiivi
- päiväykset (järjestysluvut)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L2, L5
T2	S1	L1, L4
T3	S1	L1

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin

Tutustutaan ruotsin lisäksi myös muissa Pohjoismaissa puhuttaviin kieliin sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.

Pyritään vertaamaan mahdollisuuksien mukaan ruotsia englantiin ja löytämään niistä yhtymäkohtia. Otetaan esille suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja.

Viestintä ja aihepiirit:

- kohteliaisuudet
- vapaa-aika ja harrastukset
- ostoksilla
- ruokasanasto
- puhelimessa
- voinnista kertominen

Kielitieto:

- päälauseen sanajärjestys
- omistuspronominit
- osoittavat pronominit
- imperfekti
- imperatiivi
- päiväykset (järjestysluvut)

T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Ohjataan oppilasta havaitsemaan ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertaamaan niitä muiden kielten keinoihin ilmaista sama asia. Opetellaan käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Pyritään vertaamaan mahdollisuuksien mukaan ruotsia Englantiin ja löytämään niistä yhtymäkohtia. Otetaan esille suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja.

Viestintä ja aihepiirit:

- kohteliaisuudet
- vapaa-aika ja harrastukset
- ostoksilla
- ruokasanasto
- puhelimessa
- voinnista kertominen

Kielitieto:

- päälauseen sanajärjestys
- omistuspronominit
- osoittavat pronominit
- imperfekti
- imperatiivi
- päiväykset (järjestysluvut)

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Asetetaan omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioidaan niiden toteutumista. Oppilasta ohjataan tunnistamaan hänelle itselleen ominaisimmat tavat oppia kieltä. Tärkeintä on viestin välittyminen myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

Pyritään vertaamaan mahdollisuuksien mukaan ruotsia englantiin ja löytämään niistä yhtymäkohtia. Otetaan esille suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja.

Viestintä ja aihepiirit:

- kohteliaisuudet
- vapaa-aika ja harrastukset
- ostoksilla
- ruokasanasto
- puhelimessa
- voinnista kertominen

Kielitieto:

- päälauseen sanajärjestys
- omistuspronominit
- osoittavat pronominit
- imperfekti
- imperatiivi
- päiväykset (järjestysluvut)

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Kielenopiskelutaidot

Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Viestintä ja aihepiirit:

- sää
- matkalla
- tien kysyminen ja neuvominen

Kielitieto:

- man-rakenne
- perfekti
- sivulause
- prepositioilmauksia

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S2	L2, L7
T5	S3	L4
T6	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T5 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotas: A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Viestintä ja aihepiirit:

- sää
- matkalla
- tien kysyminen ja neuvominen

Kielitieto:

- man-rakenne
- perfekti
- sivulause
- prepositioilmauksia

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Kannustetaan oppilasta käyttämään monipuolisia kielellisiä keinoja viestien välittämiseen ja ymmärtämiseen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Viestintä ja aihepiirit:

- sää
- matkalla
- tien kysyminen ja neuvominen

Kielitieto:

- man-rakenne
- perfekti
- sivulause
- prepositioilmauksia

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Viestintä ja aihepiirit:

- kotityöt
- rahankäyttö
- kahvilassa
- elokuvissa
- sosiaalinen media
- työelämään tutustuminen
- ympäristö ja luonnonsuojelu

Kielitieto:

- omistuspronominit vår ja er
- indefiniittipronominit (någon, ingen)
- adjektiivien vertailu
- futuuri
- pluskvamperfekti

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T7	S3	L2, L4, L6
T8	S3	L4
T9	S3	L4, L5

Vuosiluokan tavoitteet

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Opiskellaan lisää kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Viestintä ja aihepiirit:

- kotityöt
- rahankäyttö
- kahvilassa
- elokuvissa
- sosiaalinen media
- työelämään tutustuminen
- ympäristö ja luonnonsuojelu

Kielitieto:

- omistuspronominit vår ja er
- indefiniittipronominit (någon, ingen)
- adjektiivien vertailu
- futuuri
- pluskvamperfekti

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Tulkitaan puhuttuja ja kirjoitettuja oppilasta kiinnostavia tekstejä, jotka soveltuvat hänen ikätasolleen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Viestintä ja aihepiirit:

- kotityöt
- rahankäyttö
- kahvilassa
- elokuvissa
- sosiaalinen media
- työelämään tutustuminen
- ympäristö ja luonnonsuojelu

Kielitieto:

- omistuspronomininit vår ja er
- indefiniittipronomininit (någon, ingen)
- adjektiivien vertailu
- futuuri
- pluskvamperfekti

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Tehdään runsaasti pienimuotoisia puhe- ja kirjoitusharjoituksia, joissa kiinnitetään huomiota ääntämiseen ja sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Viestintä ja aihepiirit:

- kotityöt
- rahankäyttö
- kahvilassa
- elokuvissa
- sosiaalinen media
- työelämään tutustuminen
- ympäristö ja luonnonsuojelu

Kielitieto:

- omistuspronomininit vår ja er
- indefiniittipronomininit (någon, ingen)
- adjektiivien vertailu
- futuuri
- pluskvamperfekti

36.6.14. Vieraat kielet

Saksa, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kielyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin

osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmisiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Tilanteet ja aihepiirit

- esittäytyminen ja tervehtiminen
- kellonajat, viikonpäivät
- perheenjäsenet, sukulaiset
- harrastukset
- ruokailutilanne, ruokasanat
- koulu, kouluaineet, värit
- säästä kertominen
- omistaminen
- lukusanat

- nykyhetkestä kertominen, preesens

Lisäksi opiskellaan

- persoonapronominit
- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- substantiivien nominatiivi
- kysymyssanat ja kieltosanat
- luonnollinen suku

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T4	S3	L4
T7	S3	L5

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Verrataan saksan kieltä muihin oppilaan osaamiin kieliin. Tutustutaan saksankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin. Kannustetaan ja motivoidaan oppilasta saksan opiskeluun.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Kokeillaan ja harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestintästrategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Tilanteet ja aihepiirit

- esittäytyminen ja tervehtiminen
- kellonajat, viikonpäivät
- perheenjäsenet, sukulaiset
- harrastukset
- ruokailutilanne, ruokasanat
- koulu, kouluaineet, värit
- säästä kertominen
- omistaminen
- lukusanat
- nykyhetkestä kertominen, preesens

Lisäksi opiskellaan

- persoonapronominit
- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- substantiivien nominatiivi
- kysymyssanat ja kieltosanat
- luonnollinen suku

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin

Harjoitellaan saksan kielen puhumista ja kirjoittamisen perusasioita. Opiskellaan keskeistä sanastoa ja rakenteita. Harjoitellaan saksan kielen ääntämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvärikäyttöä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Tilanteet ja aihepiirit

- esittäytyminen ja tervehtiminen
- kellonajat, viikonpäivät
- perheenjäsenet, sukulaiset
- harrastukset
- ruokailutilanne, ruokasanat
- koulu, kouluaineet, värit
- säästä kertominen
- omistaminen
- lukusanat
- nykyhetkestä kertominen, preesens

Lisäksi opiskellaan

- persoonapronominit
- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- substantiivien nominatiivi
- kysymyssanat ja kieltosanat

- luonnollinen suku

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Tilanteet ja aihepiirit

- ruokailu, ruokasanat
- vaatteet, ostosten teko
- matkustaminen, tienneuvominen, kulkuneuvot
- kehonosat, terveys ja sairastaminen
- kuukaudet
- onnittelut, toivotukset, pahoittelu
- kotipaikan esitleminen, asuminen
- menneestä ajasta kertominen (perfekti)

Lisäksi opiskellaan

- akkusatiivi
- substantiivien monikko
- sanajärjestys
- datiivi

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S2	L3
T3	S3	L4
T5	S3	L4, L6
T6	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Kannustetaan oppilasta käyttämään saksaa aina, kun se on mahdollista. Pohditaan, miten saksan kieltä voi käyttää myös koulun ulkopuolella. Ohjataan oppilasta löytämään itselleen sopivin tapa oppia kieliä. Harjoitellaan saksan kielen rakenteita ja sanastoja monipuolisesti eri tavoin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Harjoitellaan kirjallista ja suullista vuorovaikutusta monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Tilanteet ja aihepiirit

- ruokailu, ruokasanat
- vaatteet, ostosten teko
- matkustaminen, tienneuvominen, kulkuneuvot
- kehonosat, terveys ja sairastaminen
- kuukaudet
- onnittelut, toivotukset, pahoittelu
- kotipaikan esitleminen, asuminen
- menneestä ajasta kertominen (perfekti)

Lisäksi opiskellaan

- akkusatiivi
- substantiivien monikko
- sanajärjestys
- datiivi

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Ohjataan oppilasta huomioimaan saksan kielen kohteliaisuussäännöt sekä suullisessa että kirjallisissa viestinnässä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Tilanteet ja aihepiirit

- ruokailu, ruokasanat
- vaatteet, ostosten teko
- matkustaminen, tienneuvominen, kulkuneuvot
- kehonosat, terveys ja sairastaminen
- kuukaudet
- onnittelut, toivotukset, pahoittelu
- kotipaikan esittelemine, asuminen
- menneestä ajasta kertominen (perfekti)

Lisäksi opiskellaan

- akkusatiivi
- substantiivien monikko
- sanajärjestys
- datiivi

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Kuunnellaan, luetaan ja tulkitaan erilaisia saksankielisiä tekstejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Tilanteet ja aihepiirit

- ruokailu, ruokasanat
- vaatteet, ostosten teko
- matkustaminen, tienneuvominen, kulkuneuvot
- kehonosat, terveys ja sairastaminen
- kuukaudet
- onnittelut, toivotukset, pahoittelu
- kotipaikan esittelemine, asuminen
- menneestä ajasta kertominen (perfekti)

Lisäksi opiskellaan

- akkusatiivi
- substantiivien monikko
- sanajärjestys

- datiivi

Venäjä, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsa viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen

sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyi kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Aihepiirit ja sanasto:

- tervehdyksiä ja kuulumiset

- perusasiat itsestä (nimi, kotipaikka, ikä, perhe)
- vapaa-ajasta kertominen
- omasta kodista kertominen
- vaatteet ja niiden kuvaileminen
- koulu
- matkasuunnitelmat

Kielitieto:

- venäläiset aakkoset ja ääntäminen
- substantiivien suku ja luku
- adjektiivien suku ja luku (nominatiivi)
- persoonapronominit ja muodollinen subjekti
- minulla on -rakenne
- lukusanoja
- omistuspronomininit
- missä-kysymys
- verbioppia
- tekemisen kohde

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T2	S2	L3
T3	S3	L4
T4	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Verrataan venäjän kieltä muihin oppilaan osaamiin kieliin. Tutustutaan venäjää puhuviin maihin ja niiden kulttuuriin. Kannustetaan ja motivoidaan oppilasta venäjän opiskeluun.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen

parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Kannustetaan oppilasta käyttämään venäjää, kun se on mahdollista. Pohditaan, miten venäjän kieltä voi käyttää myös koulun ulkopuolella. Ohjataan oppilasta löytämään itselleen sopivia tapoja oppia kieliä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T3 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Harjoitellaan suullista vuorovaikutusta monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Aihepiirit ja sanasto:

- tervehdyksiä ja kuulumiset
- perusasiat itsestä (nimi, kotipaikka, ikä, perhe)
- vapaa-ajasta kertominen
- omasta kodista kertominen
- vaatteet ja niiden kuvaileminen
- koulu
- matkasuunnitelmat

Kielitieto:

- venäläiset aakkoset ja ääntäminen
- substantiivien suku ja luku
- adjektiivien suku ja luku (nominatiivi)
- persoonapronominit ja muodollinen subjekti
- minulla on -rakenne
- lukusanoja
- omistuspronomininit
- missä-kysymys
- verbioppia
- tekemisen kohde

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Kokeillaan ja harjoitellaan erilaisia suullisia viestintästrategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Aihepiirit ja sanasto:

- tervehdyksiä ja kuulumiset
- perusasiat itsestä (nimi, kotipaikka, ikä, perhe)
- vapaa-ajasta kertominen
- omasta kodista kertominen
- vaatteet ja niiden kuvaileminen
- koulu
- matkasuunnitelmat

Kielitieto:

- venäläiset aakkoset ja ääntäminen
- substantiivien suku ja luku
- adjektiivien suku ja luku (nominatiivi)
- persoonapronominit ja muodollinen subjekti
- minulla on -rakenne
- lukusanoja
- omistuspronomininit
- missä-kysymys
- verbioppia
- tekemisen kohde

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmisiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Aihepiirit ja sanasto:

- säästä kertominen
- matkustaminen (kulkuneuvot)

- luonto ja eläimet
- ruokailu
- kaupunki, nähtävyydet
- kyläily
- tien kysyminen ja neuvominen
- olotilasta kertominen (kehonosat, sairaudet)
- hotelliasiointi
- ostokset
- ulkonäön kuvailu
- juhlat ja onnittelet

Kielitieto: mm.

- kysymyssanoja
- järjestyslukuja
- kellonaikoja
- sja-verbejä
- liikeverbit ja minne-kysymys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S3	L4
T5	S3	L4, L6
T6	S3	L4
T7	S3	L5

Vuosiluokan tavoitteet

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotasoa A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Aihepiirit ja sanasto:

- säästä kertominen
- matkustaminen (kulkuneuvot)
- luonto ja eläimet
- ruokailu
- kaupunki, nähtävyydet
- kyläily
- tien kysyminen ja neuvominen
- olotilasta kertominen (kehonosat, sairaudet)
- hotelliasiointi
- ostokset

- ulkonäön kuvailu
- juhlat ja onnitelut

Kielitieto: mm.

- kysymyssanoja
- järjestyslukuja
- kellonaikoja
- sja-verbejä
- liikeverbit ja minne-kysymys

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Aihepiirit ja sanasto:

- säästä kertominen
- matkustaminen (kulkuneuvot)
- luonto ja eläimet
- ruokailu
- kaupunki, nähtävyydet
- kyläily
- tien kysyminen ja neuvominen
- olotilasta kertominen (kehonosat, sairaudet)
- hotelliasiointi
- ostokset
- ulkonäön kuvailu
- juhlat ja onnitelut

Kielitieto: mm.

- kysymyssanoja
- järjestyslukuja
- kellonaikoja
- sja-verbejä
- liikeverbit ja minne-kysymys

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Aihepiirit ja sanasto:

- säästä kertominen
- matkustaminen (kulkuneuvot)
- luonto ja eläimet
- ruokailu
- kaupunki, nähtävyydet
- kyläily
- tien kysyminen ja neuvominen
- olotilasta kertominen (kehonosat, sairaudet)
- hotelliasiointi
- ostokset
- ulkonäön kuvailu
- juhlat ja onnittelet

Kielitieto: mm.

- kysymyssanoja
- järjestyslukuja
- kellonaikoja
- sja-verbejä
- liikeverbit ja minne-kysymys

T7 tarjota oppilaille runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Aihepiirit ja sanasto:

- säästä kertominen
- matkustaminen (kulkuneuvot)
- luonto ja eläimet
- ruokailu
- kaupunki, nähtävyydet
- kyläily

- tien kysyminen ja neuvominen
- olotilasta kertominen (kehonosat, sairaudet)
- hotelliasiointi
- ostokset
- ulkonäön kuvailu
- juhlat ja onnittelet

Kielitieto: mm.

- kysymyssanoja
- järjestyslukuja
- kellonaikoja
- sja-verbejä
- liikeverbit ja minne-kysymys

Venäjä, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään

pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaista autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

Tutustutaan venäjää puhuviin maihin.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

Oppilaita ohjataan vastuunottoon omasta oppimisestaan.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vahvistetaan alakoulussa opittua, laajennetaan sanavarastoa ja kulttuurintuntemusta.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T4	S2	L1, L3
T6	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa

Käytetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Hyödynnetään kotikansainvälisyyttä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen opiskeltavaa kieltä käyttämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia kohdekielissä toimintaympäristöissä.

Tutustutaan venäjää puhuviin maihin.

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Rohkaistaan oppilasta asettamaan tavoitteita itselleen ja käyttämään monipuolisia opiskelutapoja. Oppilasta ohjataan toimimaan myönteisesti yhdessä muiden kanssa vaihtelevissa kokoonpanoissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

Oppilaita ohjataan vastuunottoon omasta oppimisestaan.

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti

Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja arkielämän tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.2: Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.

Vahvistetaan alakoulussa opittua, laajennetaan sanavarastoa ja kulttuurintuntemusta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

Jatketaan tutustumista venäjää puhuviin maihin.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Laajennetaan kielitietoa sekä sanavarastoa. Harjoitellaan erityisesti lähipiirissä tarvittavia asiointitaitoja.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L4
T6	S3	L4
T7	S3	L4, L6
T9	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Harjoitellaan venäjän kielen keskeisiä rakenteita ja sanastoa ja etsitään niistä säännönmukaisuuksia. Verrataan venäjää muihin kieliin. Kuunnellaan ja luetaan venäjää erilaisista lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Jatketaan tutustumista venäjää puhuviin maihin.

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti

Jatketaan arjen vuorovaikutustilanteiden harjoittelua.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso A2.2: Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.

Laajennetaan kielitietoa sekä sanavarastoa. Harjoitellaan erityisesti lähipiirissä tarvittavia asiointitaitoja.

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota

Harjoitellaan kiertoilmaisujen käyttämistä vuorovaikutustilanteissa. Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen viestinnässä. Harjoitellaan rakenteiden ja sanaston käyttöä viestinnässä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A2.2: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)

Laajennetaan kielitietoa sekä sanavarastoa. Harjoitellaan erityisesti lähipiirissä tarvittavia asiointitaitoja.

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnessa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä

Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan tekstejä erilaisista lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A2.2: Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.

Laajennetaan kielitietoa sekä sanavarastoa. Harjoitellaan erityisesti lähipiirissä tarvittavia asiointitaitoja.

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Kehitetään keskustelu- ja kirjoitustaitoja. Käsitellään mm. vanhaa aikaa, kierrätystä ja jatko-opintoja sekä muita tulevaisuudensuunnitelmia. Tuotetaan omaelämäkertaportfolio valituista teemoista.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T5	S2	L1
T8	S3	L2
T10	S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään

Pohditaan venäjän kielen ja venäläisen kulttuurin välistä suhdetta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kielenopiskelun valmiuksiaan

Keskustellaan, miten ja missä venäjän kieltä voi käyttää jatkossa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista

Jatketaan pohdintaa, miten kieltä käytetään mielipiteiden ilmaisemisessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A2.2: Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.

Kehitetään keskustelu- ja kirjoitustaitoja. Käsitellään mm. vanhaa aikaa, kierrätystä ja jatko-opintoja sekä muita tulevaisuudensuunnitelmia. Tuotetaan omaelämäkertaportfolio valituista teemoista.

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Tuotetaan omia tekstejä käsiteltävistä teemoista hyödyntäen opittua sanastoa ja kielitietoa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A2.1:Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Kehitetään keskustelu- ja kirjoitustaitoja. Käsitellään mm. vanhaa aikaa, kierrätystä ja jatko-opintoja sekä muita tulevaisuudensuunnitelmia. Tuotetaan omaelämäkertaportfolio valituista teemoista.

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa. Kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraista kielistä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuvat oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan lisätään vähitellen.

Englannin A-oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englantia on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- jatketaan tutustumista englanninkielisiin maihin
- omasta kotimaasta kertominen englanniksi

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- asuminen ja perhe
- harrastukset ja vapaa-aika
- koulunkäynti
- ruokailu
- ostosten tekeminen

Lisäksi:

- kerrataan alakoulun keskeisimmät sanastot ja rakenteet
- preesensin ja imperfektin kertaus
- perfekti ja pluskvamperfekti
- futuuri ja be going to -rakenne

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1	L1, L3
T4	S2	L1, L3
T6	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena

Harjoitellaan englannin kielen keskeisiä rakenteita ja sanastoa ja etsitään niistä säännönmukaisuuksia. Verrataan englantia muihin kieliin. Kuunnellaan ja luetaan englantia erilaisista lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- jatketaan tutustumista englanninkielisiin maihin
- omasta kotimaasta kertominen englanniksi

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen

Rohkaistaan oppilasta asettamaan tavoitteita itselleen ja käyttämään monipuolisia opiskelutapoja. Käytetään itsearviointia ja esim. pariarviointia apuna oppimisessa. Ohjataan oppilasta toisia arvostavaan vuorovaikutukseen kielenopiskelussa.

Vuorovaikutustilanteiden arvioinnissa otetaan myös huomioon luokan sosiaalisten suhteiden vaikutus ja opiskelijan omat luonteenpiirteet.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä

Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja arkielämän tilanteissa ja harjoitellaan mielipiteen ilmaisua.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- asuminen ja perhe
- harrastukset ja vapaa-aika
- koulunkäynti
- ruokailu
- ostoston tekeminen

Lisäksi:

- kerrataan alakoulun keskeisimmät sanastot ja rakenteet
- preesensin ja imperfektin kertaus
- perfekti ja pluskvamperfekti
- futuuri ja be going to -rakenne

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- vapaa-aika
- matkustaminen ja nähtävyydet
- tienneuvominen
- sosiaaliset suhteet
- kuluttaminen
- hyvinvointi

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotojen kertaus ja tulevasta ajasta kertominen
- 1. konditionaali
- laskettavat ja ei-laskettavat substantiivit
- sanajärjestys
- adverbit
- maantieteelliset nimet, maat, kansallisuudet ja kielet
- pronomineja ja ajanprepositioita

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1	L1, L2
T7	S3	L4, L6
T9	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

Käytetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkitaan sanaston ja rakenteiden käyttöä erilaisissa englanninkielisissä sisällöissä. Huomioidaan englannin asema maailmankielenä ja tutustutaan englanninkielisiin maihin.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä

Harjoitellaan kiertoilmaisujen käyttämistä monipuolisissa vuorovaikutustilanteissa. Kannustetaan oppilaita aloitteellisuuteen viestinnässä. Harjoitellaan rakenteiden ja sanaston käyttöä viestinnässä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso B1.1: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- vapaa-aika
- matkustaminen ja nähtävyydet
- tienneuvominen
- sosiaaliset suhteet
- kuluttaminen
- hyvinvointi

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotojen kertaus ja tulevasta ajasta kertominen
- 1. konditionaali
- laskettavat ja ei-laskettavat substantiivit
- sanajärjestys
- adverbit
- maantieteelliset nimet, maat, kansallisuudet ja kielet
- pronomineja ja ajanprepositioita

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita

Luetaan, kuunnellaan ja tulkitaan tekstejä erilaisista lähteistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso B1.1: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

Tilanteet ja niihin liittyvä sanasto:

- vapaa-aika
- matkustaminen ja nähtävyydet
- tienneuvominen
- sosiaaliset suhteet
- kuluttaminen
- hyvinvointi

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotojen kertaus ja tulevasta ajasta kertominen
- 1. konditionaali
- laskettavat ja ei-laskettavat substantiivit
- sanajärjestys
- adverbit
- maantieteelliset nimet, maat, kansallisuudet ja kielet
- pronomineja ja ajanprepositioita

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Tilanteet ja niihin liittyvä aihepiiri:

- ihmissuhteet
- koulutus
- media
- työelämä
- luonto ja ympäristö
- kulttuuri

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotokertaus
- passiivi
- konditionaalit
- can, may, must ja niiden korvaavat muodot
- sanajärjestys
- relatiivilauseet ja -pronominit
- adverbien vertailu
- lukusanat ja paljoussanat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2
T5	S2	L1
T8	S3	L2
T10	S3	L5, L6

Vuosiluokan tavoitteet

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä

Tutustutaan englanninkielen monimuotoisuuteen eri alueilla. Pohditaan kielen ja kulttuurin välistä suhdetta.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksia

Pohditaan ja harjoitellaan, miten englannin kieltä voi käyttää käytännössä ja jatko-opinnoissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää

Harjoitellaan englanninkielisiin kulttuureihin liittyviä kohteliaisuussääntöjä. Harjoitellaan toimimaan erilaisissa viestinnällisissä tilanteissa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso B1.1: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

Tilanteet ja niihin liittyvä aihepiiri:

- ihmissuhteet
- koulutus
- media
- työelämä
- luonto ja ympäristö
- kulttuuri

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotokertaus
- passiivi
- konditionaalit
- can, may, must ja niiden korvaavat muodot
- sanajärjestys

- relatiivilauseet ja -pronominit
- adverbien vertailu
- lukusanat ja paljoussanat

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen

Oppilasta ohjataan ilmaisemaan itseään sekä suullisesti että kirjallisesti. Rakenteita sekä sanastoa opetellaan käyttämään monipuolisesti. Huomioidaan myös idiomaattisuus. Syvennetään ääntämisen osaamista.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso B1.1: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Tilanteet ja niihin liittyvä aihepiiri:

- ihmissuhteet
- koulutus
- media
- työelämä
- luonto ja ympäristö
- kulttuuri

Lisäksi opiskellaan:

- aikamuotokertaus
- passiivi
- konditionaalit
- can, may, must ja niiden korvaavat muodot
- sanajärjestys
- relatiivilauseet ja -pronominit
- adverbien vertailu
- lukusanat ja paljoussanat

Ranska, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä

päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut

vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia.

Vertaillaan ranskan ja englannin kieltä toisiinsa. Tutustutaan mm. ranskalaiseen ruokailu- ja ruokakulttuuriin, puhuttelu- ja teitittelytapoihin, ja siihen, mitä tulee ottaa huomioon vierailtaessa ranskalaisessa kodissa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- esittäytyminen, tervehtiminen sekä hyvästeleminen
- voinnin kysyminen
- ruokien ja juomien tilaaminen, laskun maksaminen
- matkustaminen: matkalipun ostaminen, tien kysyminen ja neuvominen
- kodista, perheestä ja harrastuksista kertominen
- artikkelit
- lukusanat 1 -100
- monikko
- persoonapronominit
- kieltosanat
- omistamisen ilmaiseminen
- säännöllisiä verbejä
- tärkeimmät epäsäännölliset verbit

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L2, L4
T3	S3	L4
T4	S3	L4
T6	S3	L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Verrataan ranskan kieltä muihin oppilaan osaamiin kieliin. Tutustutaan ranskankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin. Kannustetaan ja motivoidaan oppilasta ranskan opiskeluun.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.

Vertaillaan ranskan ja englannin kieltä toisiinsa. Tutustutaan mm. ranskalaiseen ruokailu- ja ruokakulttuuriin, puhuttelu- ja teitittelytapoihin, ja siihen, mitä tulee ottaa huomioon vierailtaessa ranskalaisessa kodissa.

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Harjoitellaan kirjallista ja suullista vuorovaikutusta monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Taitotasoa A1.3: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- esittäytyminen, tervehtiminen sekä hyvästeleminen
- voinnin kysyminen
- ruokien ja juomien tilaaminen, laskun maksaminen
- matkustaminen: matkalipun ostaminen, tien kysyminen ja neuvominen
- kodista, perheestä ja harrastuksista kertominen
- artikkelit
- lukusanat 1 -100
- monikko

- persoonapronominit
- kieltosanat
- omistamisen ilmaiseminen
- säännöllisiä verbejä
- tärkeimmät epäsäännölliset verbit

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä

Kokeillaan ja harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestintästrategioita.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestintästrategioiden käyttö	Taitotaso A1.3: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- esittäytyminen, tervehtiminen sekä hyvästeleminen
- voinnin kysyminen
- ruokien ja juomien tilaaminen, laskun maksaminen
- matkustaminen: matkalipun ostaminen, tien kysyminen ja neuvominen
- kodista, perheestä ja harrastuksista kertominen
- artikkelit
- lukusanat 1 -100
- monikko
- persoonapronominit
- kieltosanat
- omistamisen ilmaiseminen
- säännöllisiä verbejä
- tärkeimmät epäsäännölliset verbit

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä

Kuunnellaan, luetaan ja tulkitaan erilaisia ranskankielisiä tekstejä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tulkintataidot	Taitotaso A1.3: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- esittäytyminen, tervehtiminen sekä hyvästeleminen
- voinnin kysyminen
- ruokien ja juomien tilaaminen, laskun maksaminen
- matkustaminen: matkalipun ostaminen, tien kysyminen ja neuvominen
- kodista, perheestä ja harrastuksista kertominen
- artikkelit
- lukusanat 1 -100
- monikko
- persoonapronominit
- kieltosanat
- omistamisen ilmaiseminen
- säännöllisiä verbejä
- tärkeimmät epäsäännölliset verbit

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmisiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- sään kuvaileminen
- kellonaikojen ilmaiseminen
- koulusta ja opiskelusta kertominen
- ostosten tekeminen, hinnan kysyminen
- ihmisten kuvaileminen
- lääkärissä ja apteekissa asiointi
- preesens, lähifutuuri ja passé composé esittely
- järjestysluvut, päiväykset
- partitiivi
- il y a -rakenne
- en ja y -pronominaalit
- suora ja epäsuora objekti
- adjektiivit ja niiden vertailu

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S2	L3
T5	S3	L4, L6
T7	S3	L5

Vuosiluokan tavoitteet

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Kannustetaan oppilasta käyttämään ranskaa aina, kun mahdollista. Pohditaan, miten kieltä voi käyttää myös koulun ulkopuolella. Ohjataan oppilasta löytämään itselleen sopivia tapoja oppia kieltä. Harjoitellaan ranskan kielen sanastoa ja rakenteita monipuolisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan

Ohjataan oppilasta huomioimaan ranskan kielen kohteliaisuussäännöt.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taitotaso A1.3: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- sään kuvaileminen
- kellonaikojen ilmaiseminen
- koulusta ja opiskelusta kertominen
- ostosten tekeminen, hinnan kysyminen
- ihmisten kuvaileminen
- lääkärissä ja apteekissa asiointi
- preesens, lähifutuuri ja passé composé esittely
- järjestysluvut, päiväykset
- partitiivi
- il y a -rakenne
- en ja y -pronominaalit

- suora ja epäsuora objekti
- adjektiivit ja niiden vertailu

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin

Harjoitellaan puhumisen ja kirjoittamisen perusasioita. Opiskellaan keskeistä sanastoa ja rakenteita. Harjoitellaan ääntämistä.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamistaidot	Taitotaso A1.2: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Keskeiset sisällöt ja rakenteet:

- sään kuvaileminen
- kellonaikojen ilmaiseminen
- koulusta ja opiskelusta kertominen
- ostosten tekeminen, hinnan kysyminen
- ihmisten kuvaileminen
- lääkärissä ja apteekissa asiointi
- preesens, lähifuturi ja passé composé esittely
- järjestysluvut, päiväykset
- partitiivi
- il y a -rakenne
- en ja y -pronominaalit
- suora ja epäsuora objekti
- adjektiivit ja niiden vertailu

36.6.15. Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä soviittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen

katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetaajuksena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämäkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentamista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämäkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa

opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

36.6.16. Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisesta maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämämpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisen kulttuurin moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnustetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen

oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsityön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien kesken.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

Tekstiilityö

- käsityötuotteen visuaalinen suunnittelu esim. muotipiirustus
- työjärjestyksen suunnittelu

Tekninen työ

- työjärjestyksen suunnittelu

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

Tekstiilityö

- yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet ja hoito
- kudotun kankaan ja neuloksen rakenne ja ominaisuudet

Tekninen työ

- tutustutaan yleisiin puulajeihin sekä metalleihin ja niiden ominaisuuksiin.
- yhdistetään eri materiaaleja omassa työssä.

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Suunnitellaan omaa työskentelyä: on ajateltava, mitä kannattaa tehdä seuraavaksi, miten ja millä keinoin.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tekstiilityö

Ompelu: vaateen valmistus, ompelukoneen ja saumurin käyttö, mittojen otto, kaavoitus ja kaavamuutokset, joustavat materiaalit

Neulonta ja virkkaus: merkit ja lyhenteet, ohjeen mukaan työskentely

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit

Kudonta: kudonnan periaatteet ja työvälineet, esim. palttinasidoksinen kudontatyö

Erikoistekniikat: vaihtoehtoisesti värjäystä, painantaa, silkkimaalausta, huovutusta ym.

Tekninen työ

Puuntyöstökoneet: Pyörösaha, oikohöylä, tasohöylä, vannesaha, pylväsporakone, hiomakoneet.

Metallintyöstökoneet: Käsityökalut, hiontalaitteet, MIG -hitsaus

Sähkötekniologia: Juottamisen perusteet, elektroniikan peruskäsitteet.

Moottorioppi: Kaksitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

Pintakäsittely: Puun pintakäsittely vesiohenteisilla maaleilla, Metallin pintakäsittely liotinohenteisilla maaleilla.

Liitostekniikat: Puuteknologiassa jiiriliitos/tappiliitos/sormiliitos, metallitekologiassa juottaminen, MIG -hitsaus

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

Teknisessä työssä tarvittavien koneiden ohjeita noudattava, taitava sekä turvallinen käyttö.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

- Käytetään aktiivisesti ympäristöä ideoinnin lähtenä.
- Etsitään työhön eri ratkaisuvaihtoehtoja ideoinnissa, kokeilussa ja suunnittelussa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

Tekstiilityö

- yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet ja hoito
- kudotun kankaan ja neuloksen rakenne ja ominaisuudet

Tekninen työ

- tutustutaan yleisiin puulajeihin sekä metalleihin ja niiden ominaisuuksiin.
- yhdistetään eri materiaaleja omassa työssä.

Suunnitellaan omaa työskentelyä: on ajateltava, mitä kannattaa tehdä seuraavaksi, miten ja millä keinoin.

Tekstiilityö

Ompelu: vaateen valmistus, ompelukoneen ja saumurin käyttö, mittojen otto, kaavoitus ja kaavamuuokset, joustavat materiaalit

Neulonta ja virkkaus: merkit ja lyhenteet, ohjeen mukaan työskentely

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit

Kudonta: kudonnan periaatteet ja työvälaineet, esim. palttinasiidoksinen kudontatyö

Erikoistekniikat: vaihtoehtoisesti värjäystä, painantaa, silkkimaalausta, huovutusta ym.

Tekninen työ

Puuntyöstökoneet: Pyörösaha, oikohöylä, tasohöylä, vannesaha, pylväsporakone, hiomakoneet.

Metallintyöstökoneet: Käsityökalut, hiontalaitteet, MIG -hitsaus

Sähkötekniologia: Juottamisen perusteet, elektroniikan peruskäsitteet.

Moottorioppi: Kaksitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

Pintakäsittely: Puun pintakäsittely vesiohenteisilla maaleilla, Metallin pintakäsittely liotinohenteisilla maaleilla.

Liitostekniikat: Puuteknologiassa jiiriiliitos/tappiliitos/sormiliitos, metalliteknologiassa juottaminen, MIG -hitsaus

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

- Suunnitellaan työn eteneminen valmiiksi tuotteeksi tehtävänannon ja oman taitotason mukaiseksi.

- Muutetaan ja korjataan työsuunnitelmaa tilanteen sitä vaatiessa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

Tekstiilityö

- käsityötuotteen visuaalinen suunnittelu esim. muotipiirustus

- työjärjestyksen suunnittelu

Tekninen työ

- työjärjestyksen suunnittelu

Tekstiilityö

- yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet ja hoito
- kudotun kankaan ja neuloksen rakenne ja ominaisuudet

Tekninen työ

- tutustutaan yleisiin puulajeihin sekä metalleihin ja niiden ominaisuuksiin.

- yhdistetään eri materiaaleja omassa työssä.

Suunnitellaan omaa työskentelyä: on ajateltava, mitä kannattaa tehdä seuraavaksi, miten ja millä keinoin.

Tekstiilityö

Ompelu: vaateen valmistus, ompelukoneen ja saumurin käyttö, mittojen otto, kaavoitus ja kaavamuuokset, joustavat materiaalit

Neulonta ja virkkaus: merkit ja lyhenteet, ohjeen mukaan työskentely

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit

Kudonta: kudonnan periaatteet ja työvälineet, esim. palttinasidoksinen kudontatyö

Erikoistekniikat: vaihtoehtoisesti värjäystä, painantaa, silkkimaalausta, huovutusta ym.

Tekninen työ

Puuntyöstökoneet: Pyörösaha, oikohöylä, tasohöylä, vannesaha, pylväsporakone, hiomakoneet.

Metallintyöstökoneet: Käsityökalut, hiontalaitteet, MIG -hitsaus

Sähkötekniologia: Juottamisen perusteet, elektroniikan peruskäsitteet.

Moottorioppi: Kaksitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

Pintakäsittely: Puun pintakäsittely vesiohenteisilla maaleilla, Metallin pintakäsittely liotinohenteisilla maaleilla.

Liitostekniikat: Puuteknologiassa jiiriiliitos/tappiliitos/sormiliitos, metalliteknologiassa juottaminen, MIG -hitsaus

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

- Kokeillaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja.
- Harjoitellaan erilaisia valmistustekniikoita.
- Käytetään työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita/teoksia.

Tekstiilityö

- käsityötuotteen visuaalinen suunnittelu esim. muotipiirustus
- työjärjestyksen suunnittelu

Tekninen työ

- työjärjestyksen suunnittelu

Tekstiilityö

- yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet ja hoito
- kudotun kankaan ja neuloksen rakenne ja ominaisuudet

Tekninen työ

- tutustutaan yleisiin puulajeihin sekä metalleihin ja niiden ominaisuuksiin.
- yhdistetään eri materiaaleja omassa työssä.

Suunnitellaan omaa työskentelyä: on ajateltava, mitä kannattaa tehdä seuraavaksi, miten ja millä keinoin.

Tekstiilityö

Ompelu: vaateen valmistus, ompelukoneen ja saumurin käyttö, mittojen otto, kaavoitus ja kaavamuuokset, joustavat materiaalit

Neulonta ja virkkaus: merkit ja lyhenteet, ohjeen mukaan työskentely

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit

Kudonta: kudonnan periaatteet ja työvälineet, esim. palttinasidoksinen kudontatyö

Erikoistekniikat: vaihtoehtoisesti värjäystä, painantaa, silkkimaalausta, huovutusta ym.

Tekninen työ

Puuntyöstökoneet: Pyörösaha, oikohöylä, tasohöylä, vannesaha, pylväsporakone, hiomakoneet.

Metallintyöstökoneet: Käsityökalut, hiontalaitteet, MIG -hitsaus

Sähkötekniologia: Juottamisen perusteet, elektroniikan peruskäsitteet.

Moottorioppi: Kaksitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

Pintakäsittely: Puun pintakäsittely vesiohenteisilla maaleilla, Metallin pintakäsittely liotinohenteisilla maaleilla.

Liitostekniikat: Puuteknologiassa jiiiriiliitos/tappiliitos/sormiliitos, metalliteknologiassa juottaminen, MIG -hitsaus

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

- Toteutetaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä, joissa käytetään käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja.

- Dokumentoidaan kokonainen käsityöprosessi hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

Tekstiilityö

- käsityötuotteen visuaalinen suunnittelu esim. muotipiirustus

- työjärjestyksen suunnittelu

Tekninen työ

- työjärjestyksen suunnittelu

Tekstiilityö

- yleisimpien tekstiilikuitujen ominaisuudet ja hoito
- kudotun kankaan ja neuloksen rakenne ja ominaisuudet

Tekninen työ

- tutustutaan yleisiin puulajeihin sekä metalleihin ja niiden ominaisuuksiin.
- yhdistetään eri materiaaleja omassa työssä.

Suunnitellaan omaa työskentelyä: on ajateltava, mitä kannattaa tehdä seuraavaksi, miten ja millä keinoin.

Tekstiilityö

Ompelu: vaateen valmistus, ompelukoneen ja saumurin käyttö, mittojen otto, kaavoitus ja kaavamuutokset, joustavat materiaalit

Neulonta ja virkkaus: merkit ja lyhenteet, ohjeen mukaan työskentely

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit

Kudonta: kudonnan periaatteet ja työvälaineet, esim. palttinasidoksinen kudontatyö

Erikoistekniikat: vaihtoehtoisesti värjäystä, painantaa, silkkimaalausta, huovutusta ym.

Tekninen työ

Puuntyöstökoneet: Pyörösaha, oikohöylä, tasohöylä, vannesaha, pylväsporakone, hiomakoneet.

Metallintyöstökoneet: Käsityökalut, hiontalaitteet, MIG -hitsaus

Sähkötekniologia: Juottamisen perusteet, elektroniikan peruskäsitteet.

Moottorioppi: Kaksitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

Pintakäsittely: Puun pintakäsittely vesiohenteisilla maaleilla, Metallin pintakäsittely liotinohenteisilla maaleilla.

Liitostekniikat: Puuteknologiassa jiiiriitos/tappiliitos/sormiliitos, metalliteknologiassa juottaminen, MIG -hitsaus

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

- Perehdytään työturvallisuuteen ja työergonomiaan.
- Ennakoidaan mahdolliset vaaratekijät.
- Työskennellään turvallisesti.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

Teknisessä työssä tarvittavien koneiden ohjeita noudattava, taitava sekä turvallinen käyttö.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestäväää elämäntapaa

- Pyritään työskentelyssä edistämään kestäväää elämäntapaa.
- Tutustutaan joidenkin käytettävien materiaalien elinkaareen.

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnat, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähköteknologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

Tekninen työ

- Syvennetään turvallisuuskäsitteitä ja työtapoja.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnat, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähköteknologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnat, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähköteknologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita/ teoksia.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnat, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähkötekniologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perustuen ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnat, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähkötekniologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

Tekninen työ

- Syvennetään turvallisuuskäsitteitä ja työtapoja.

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen pinnan muokkaus painaen, värjäten, huovuttaen, kirjoen tai purkaen

Tekninen työ

- Syvennetetään materiaalituntemusta ja työstömenetelmiä

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Tekstiilityö

Ompelu: erilaiset tilkkutyötekniikat, tilkkutyö sisustukseen tai käyttöontekstiiliksi, vaate omien mittojen mukaan

Neulonta ja virkkaus: erilaiset neule- ja virkkauspinnot, työohjeen seuraaminen ja soveltaminen omaan suunnitelmaan, neulonnan ja virkkauksen työvälineet

Erikoistekniikat: valinnan mukaan huovutus, kankaan painanta ja värjäys, solmeilu, ryijyn ompelu, paperimassatyöt

Tekninen työ

Puuntyöstökoneiden syventävä käyttö

Metallintyöstökoneiden syventävä käyttö

Sähköteknologia: Tarkka juottaminen

Moottorioppi: Nelitahtimoottorin toiminta sekä työkalujen käyttö huoltamisessa.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

Tekstiilityö

- tekstiilituotteen elinkaari

Tekninen työ

- teknisen tuotteen elinkaari

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

Tekninen työ

- valmistellaan ja suunnitellaan laaja oppimistehtävä käyttäen hyväksi aiemmin opittua.

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

Tekstiilityö

- juhlakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit
- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

Tekninen työ

hallitaan turvallinen koneenkäyttö

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S2, S3, S4, S5	L2, L3
T2	S1, S2, S3, S4, S5	L1
T3	S1, S2, S3, S4, S5	L4, L6
T4	S1, S2, S3, S4, S5	L2, L4
T5	S6	L3, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5	L5
T7	S7	L6
T8	S8	L1, L4, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

Tekstiilityö

- juhlakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit
- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

Tekninen työ

- valmistellaan ja suunnitellaan laaja oppimistehtävä käyttäen hyväksi aiemmin opittua.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

Tekstiilityö

- juhlakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit
- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemaansa tuotteita/teoksia.

Tekninen työ

- valmistellaan ja suunnitellaan laaja oppimistehtävä käyttäen hyväksi aiemmin opittua.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

Tekstiilityö

- juhkakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit

- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisua

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

Tekninen työ

- valmistellaan ja suunnitellaan laaja oppimistehtävä käyttäen hyväksi aiemmin opittua.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

Tekstiilityö

- juhlakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit

- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

Tekninen työ

hallitaan turvallinen koneenkäyttö

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tekninen työ

- valmistellaan ja suunnitellaan laaja oppimistehtävä käyttäen hyväksi aiemmin opittua.

Tekninen työ

- suoritetaan vanhojen laitteiden huoltoa ja korjausta sekä työkalujen teroitusta

Tekstiilityö

- juhlakankaat, vuori-, tuki- ja täytemateriaalit

- erilaiset kirjontamateriaalit

Tekninen työ

- tavoitteena koneellisen puuntyöstön hallinta sekä metallin muokkaus eri työkalujen avulla

Tekstiilityö

Ompelu: vuoritettu vaate, vaateen tukeminen, kaavamutokset, erikoiskankaat, kolmiulotteinen työ esim. pehmoeläin

Kirjonta: käsin tai konekirjonta, kirjontamateriaalit ja -työvälineet, suomalainen perinnekirjonta

Tekninen työ

valmistetaan yksilöllinen isohko kokonaisuus

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.

T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävästä elämäntapaa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

36.6.17. Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia

ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilaille on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehitty kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyuden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksua (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatusten kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruserätykset
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

S3 Psyykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyuden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T2	S1	L1, L3, L4
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T6	S1	L3
T7	S1	L3, L6, L7
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T9	S2	L2, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3
T11	S3	L1, L2

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet

- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat

- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruserätykset
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)

- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

S3 Psyykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T3	S1	L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T10	S3	L1, L2, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruserätykset
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja

- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyuden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen perusperiaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti

- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

S3 Psyykinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasville ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1	L1, L3
T4	S1	L3
T5	S1	L3
T8	S2	L2, L3, L6, L7
T12	S3	L3
T13	S3	L1, L3

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruserätyöt
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetuissa liikuntamuodoissa.

- yu: monipuolisesti heittoja, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja

- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

- yu: monipuolisesti heittoa, hyppyjä, juoksuja (100m, pituushyppy, korkeushyppy, keihäs, kiekko, kuula, kestävyysjuoksu)
- pallopelit: peliajatuksen kehittäminen pallollisena ja pallottomana pelaajana (sijoittuminen, harhauttaminen, vapaan paikan hakeminen), hyökkäys- ja puolustustaktiikat
- verkkopelit (lentopallo, sulkapallo, tennis): lajikohtaiset peruslyönnit
- suunnistus ja retkeily: kompassin käyttö, välimatkan mittaaminen, eri vuoden aikoina luonnossa liikkuminen (esim. Retkiluistelu, mahdollinen integrointi muihin aineisiin)
- voimistelu: vahvistetaan oman kehon hallintaa murrosiän muutosten aikana ja jälkeen kertaamalla alakoulussa opittua ja opettelemalla uutta, opitaan avustamaan oppilastoveria
- tanssi ja musiikkiliikunta: opetellaan tavallisempia paritansseja, kuntoliikunta musiikin tahtiin
- hiihto ja luistelu: vahvistetaan alakoulussa opittuja taitoja
- kuntoliikunta: kuntosalilaitteiden käyttöön tutustuminen, fyysisen kuormittamisen peruseriaatteet
- vesiliikunta ja uinti: pelastusuinti
- kokeillaan mahdollisuuksien mukaan uusia liikuntalajeja, esim. frisbeegolf, laskettelu ja golf
- omasta hygieniasta huolehtiminen

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

- oman työpanoksen antaminen ryhmän toimintaan parhaansa yrittäen ja omat edellytykset tiedostaen

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- oman kehon hyväksyminen
- parhaansa yrittäminen
- halu kehittää omia ominaisuuksia
- oman liikuntalajin löytäminen

36.6.18. Maantieto

Maantiedon tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omissa lähiympäristöissä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omissa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämämaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisuus lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämämaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomedialla arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tutkimusmuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomeediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyi yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoin Suomea, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4, L5
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7

Vuosiluokan tavoitteet

T1 tukea oppilaan jäsenyteen karttakuvan rakentumista maapallosta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto
- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia
- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)
- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa
- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto
- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia
- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)
- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa
- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto
- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia
- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)
- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa
- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomedialla maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto
- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia
- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)
- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa
- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaantieto
- Amerikan ja Aasian uutisia ja tapahtumia
- Amerikan ja Aasian ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet sekä ravinnontuotanto
- Planetaariset ilmiöt (yön ja päivän vaihtelu, aika- ja valaistusvyöhykkeet)
- Amerikan ja Aasian luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Amerikan ja Aasian kulttuureita
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmistoimintaan Amerikassa, Afrikassa ja Aasiassa
- Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus Amerikassa ja Aasiassa
- Luonnonvarat: esiintyvyys ja käyttö

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

- Euroopan ja muun maailman tapahtumia

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

- Planetaariset ilmiöt
- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoiniin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoiniin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.

- Euroopan ja muun maailman tapahtumia

- Planetaariset ilmiöt
- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit

- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia

- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa

- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävä käytön merkitys

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.

- Euroopan ja muun maailman tapahtumia

- Planetaariset ilmiöt
- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit

- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa
- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilatajuna kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukummittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.
- Euroopan ja muun maailman tapahtumia
- Planetaariset ilmiöt
- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit
- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa
- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.
- Euroopan ja muun maailman tapahtumia
- Planetaariset ilmiöt

- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit
- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa
- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.

- Maailmankartta: keskeistä paikannimistöä
- Erilaisiin karttoihin tutustuminen
- Diagrammit.
- Euroopan ja muun maailman tapahtumia
- Planetaariset ilmiöt
- Maapallon ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Endo- ja eksogeeniset prosessit
- Euroopan ja Afrikan luonnon- ja kulttuurimaisemia
- Ihmisen toimintaa Euroopassa ja Afrikassa
- Euroopan ja Afrikan ympäristöongelmat

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
- Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
- Suomi - osa Pohjolaa

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2	S1, S2, S3, S4, S6	L4, L5
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4, L5
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5, L6
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L4
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L7

Vuosiluokan tavoitteet

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
- Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
- Suomi - osa Pohjolaa
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tilatajuna kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukummittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys

- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
  - Ympäristökijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
  - Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
  - Suomi - osa Pohjolaa
-
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
  - Ympäristön tila Suomessa
  - Itämeren ympäristö

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediala maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.

- Suomen ja lähialueiden kartta
  - Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
-
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
-
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
  - Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
-
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
  - Aluesuunnittelu
  - Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
-
- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
  - Ympäristökijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
  - Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
  - Suomi - osa Pohjolaa
-
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
  - Ympäristön tila Suomessa
  - Itämeren ympäristö

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
- Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
- Suomi - osa Pohjolaa
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätöitä sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet

- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
- Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
- Suomi - osa Pohjolaa
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävä kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävä elämäntavan mukaisesti.

- Suomen ja lähialueiden kartta
- Karttojen ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen
- Suomen ja lähialueiden uutiset ja tapahtumat, esim. elinkeinorakenteen muutos
- Suomen ja lähialueiden ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet
- Ravinnontuotanto ja puhtaan veden varastot Suomessa
- Suomen maisema-alueet ja kotiseutu
- Aluesuunnittelu
- Maiseman muodostuminen, jääkausien merkitys
- Suomalainen kulttuuri ja elinkeinorakenne Suomessa
- Ympäristötekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan Suomessa
- Pohjoismaiset hyvinvointivaltiot
- Suomi - osa Pohjolaa
- Luonnonvarojen kestävä käyttö Suomessa
- Ympäristön tila Suomessa
- Itämeren ympäristö

36.6.19. Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vuosiluokka 7

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus
- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

- energia käsitteenä
- energian yksikkö

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytetään kvalitatiivisesti energiaan.

- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen
- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T2	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L6
T6	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T11	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T13	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus
- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita
- energia käsitteenä
- energian yksikkö
- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit
- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen
- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus

- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita

- energia käsitteenä
- energian yksikkö

- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit

- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen
- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus
- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita
- energia käsitteenä
- energian yksikkö
- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit
- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen

- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus
- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita
- energia käsitteenä
- energian yksikkö
- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit
- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen
- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

- turvallinen työskentely ja välineiden hallinta
- sähkömagneettisen säteilyn lajit yleisesti
- aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen
- aallonpituus
- heijastuminen, taittuminen ja varjot
- valon merkitys ja sovellukset
- peilit ja linssit
- optisten laitteiden periaatteita
- energia käsitteenä
- energian yksikkö
- maailmankaikkeus
- aurinko ja planeetat
- linnunrata ja muut galaksit
- värähdys- ja aaltoliike
  - pitkittäinen ja poikittainen
- ääni
  - nopeus
  - kuuloalue
  - äänen voimakkuus
  - ominaisuudet

Vuosiluokka 8

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

- lämpöilmiöt

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

- perusenergiälajit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T4	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L3, L7
T5	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1, L7
T7	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L5
T10	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L1
T12	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L4

Vuosiluokan tavoitteet

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväns tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestäväns käytön kannalta

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.

- lämpöilmiöt
- perusenergiälajit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.
- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

- lämpöilmiöt
- perusenergiälajit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.
- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

- lämpöilmiöt
- perusenergiatyyppit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.
- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

- lämpöilmiöt
- perusenergiatyyppit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.
- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Argumentointi-aidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

- lämpöilmiöt
- perusenergiatyyit
- energian säilyminen ja huononeminen
- lämpö energiamuotona
- kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt.
- liike, tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän liikkeen mallit
- vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat ja niiden vaikutus kappaleen liikkeeseen
- tasapainoilmiöt
- mekaaninen työ ja teho
- tiheys
- paine ja noste

Vuosiluokka 9

Vuosiluokan keskeiset sisältöalueet

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit
- radioaktiivisuus
- säteilyn ominaisuuksia
- ydinreaktiot

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

- ydinenergia
- tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
- Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
- Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
- Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
- Sähkön käyttö kotona

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T3	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6, L7
T8	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L2, L3, L5
T9	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L5
T14	S5, S6	L1
T15	S1, S2, S3, S4, S5, S6	L6

Vuosiluokan tavoitteet

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit
- radioaktiivisuus
- säteilyn ominaisuuksia
- ydinreaktiot

- ydinenergia
- tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista

- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
- Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
- Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
- Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
- Sähkön käyttö kotona

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit
- radioaktiivisuus
- säteilyn ominaisuuksia
- ydinreaktiot

- ydinenergia
- tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista

- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
- Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
- Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
- Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
- Sähkön käyttö kotona

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tieto- ja viestintäteknikan käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit
- radioaktiivisuus
- säteilyn ominaisuuksia
- ydinreaktiot

- ydinenergia
- tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista

- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
- Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
- Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
- Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
- Sähkön käyttö kotona

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.

- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
- Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
- Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
- Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
- Sähkön käyttö kotona

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Arviointikriteerit vuosiluokkakokonaisuuden päätteeksi

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

- sähkömagneettisen säteilyn lajit
  - radioaktiivisuus
  - säteilyn ominaisuuksia
  - ydinreaktiot
-
- ydinenergia
  - tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista
-
- Kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset voimat
  - Tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt
  - Näiden ilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa
  - Sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossa
  - Sähkön käyttö kotona